

ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ ทัศจรัส

สารนิพนธ์
ของ
สาวตรี สิงห์ใหม่

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ตุลาคม 2549

ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ ทัศจรัส

บทคัดย่อ
ของ
สาวิตรี สิงห์ใหม่

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ตุลาคม 2549

สาวิตรี สิงห์ใหม่. (2549). ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน. สารนิพนธ์. กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย

ศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ : ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ

คู่ทวีกุล.

คู่ทวีกุล.

การศึกษาครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน และวิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาของถวัลย์ มาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า

ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน มี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา คือ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน มี 2 รูปแบบ คือ การจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ไม่จำกัดการเรียนรู้เฉพาะในห้องเรียน หรือในตำราเรียนเท่านั้น และการจัดการเรียนการสอนแบบเก่าที่ครูเป็นผู้แสดงความคิดเห็นฝ่ายเดียว ด้านค่านิยมทางการศึกษามี 3 ด้าน คือ การยกย่องการศึกษาระดับอุดมศึกษา การไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสายอาชีพ และผู้จบการศึกษาไม่กลับสู่ท้องถิ่น

ส่วนทัศนะด้านการศึกษาของ ถวัลย์ มาตรฐานมี 8 ด้าน คือ การจัดการเรียนการสอนซึ่งแสดงทัศนะที่สนับสนุนการเรียนรู้นอกห้องเรียนและการแสวงหาความรู้จากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว ด้านความสำคัญของการศึกษา ด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษา เสนอทัศนะที่ไม่ให้คิดว่าการเรียนมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงจะกำหนดอนาคตได้ ด้านความสำคัญของครู ด้านความสำคัญของนักเรียน เสนอทัศนะต่อนักเรียนว่าเป็นอนาคตของชาติ ด้านความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น เสนอทัศนะที่แสดงถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ใกล้ตัวนักเรียนและสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์จริงได้ รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และด้านบุคลากรทางการศึกษา

ทัศนะดังกล่าว มีคุณค่าต่อสังคมไทยซึ่งผู้ที่เกี่ยวข้องอาจนำไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขระบบการศึกษาของไทยได้

REFLECTIONS OF THAI EDUCATION IN
THAWAN MATJARAT'S LITERARY WORKS

AN ABSTRACT
BY
SAWITREE SINGMAI

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Master of Education degree in Thai
at Srinakharinwirot University

October 2006

Sawitree Singmai. (2006). *Reflections of Thai Education in Thawan Matjarat's Literary Works*. Master's Project, M.Ed. (Thai). Bangkok: Graduate School of Srinakharinwirot University. Project Advisor: Assistant Professor Somkiat Khuthaweekul.

This project aimed to study Thawan Matjarat's reflections and attitudes of Thai education as shown in his literary works.

According to the research, three features of Thai education were reflected through Thawan Matjarat's works. The first feature was reflected through people who were involved first-hand with Thai education, that is, teachers, students, parents or legal guardians, and others in the education circle. The second feature was about teaching methods. Two types of teaching methods were discussed in Thawan's literary works. One was the old traditional method where teachers were the sole authoritarian. The other was the new method that allowed students to learn outside the classroom. The third feature was about educational values in Thai society. Three main values latent in the works were the highly-regarded status of college graduates, the undermining importance of vocational education, and graduates' preference of modern big cities over their hometowns.

In addition to those three reflections, Matjarat's attitudes towards Thai education shown in his literary works can also be classified into eight main aspects. His first attitude towards teaching method was clearly discussed. He evidently advocated lifelong learning outside the classroom. Apart from emphasizing the importance of education, Matjarat's attitude of college education suggested that highly-ranked colleges did not always guarantee the brightest future. The significant role of teachers was also discussed while that of students was emphasized as the nation's future. Community and local wisdom was also illustrated as diverse sources for lifelong learning, where students can gain their knowledge through first-hand experience. The last two attitudes towards Thai education were about administrative offices and personnel who were highly involved with Thai education.

All aforementioned reflections and attitudes discussed in Thawan Matjarat's literary works, to a certain degree, would be beneficial to the development of Thai education system.

ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน

สารนิพนธ์
ของ
สาวตรี สิงห์ใหม่

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย
ตุลาคม 2549
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร และคณะกรรมการสอบได้
พิจารณาสารนิพนธ์เรื่อง ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของถวัลย์ ทัศจรฐ ของ
สาวิตรี สิงห์ใหม่ ฉบับนี้แล้วเห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คู่ทวีกุล)

ประธานกรรมการบริหารหลักสูตร

.....
(รองศาสตราจารย์อัศรา บุญทิพย์)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมเกียรติ คู่ทวีกุล)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(รองศาสตราจารย์ผกาศรี เย็นบุตร)

..... กรรมการสอบสารนิพนธ์
(อาจารย์ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์)

อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีคณะมนุษยศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์เจลิยวศรี พิบูลชล)

วันที่..... เดือน.....พ.ศ.

ประกาศคุณูปการ

สารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้เนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมเกียรติ คู่ทวีกุล อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ที่กรุณาเสียสละเวลาให้คำปรึกษา แนะนำสิ่งที่มีคุณค่า เพื่อให้เกิดความคิดและตรวจแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่เป็นอย่างดีตลอดมาผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในความเมตตาและขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ และผู้วิจัยยังได้รับความกรุณาจากกรรมการพิจารณาสารนิพนธ์ คือ รองศาสตราจารย์ผกาศรี เย็นบุตร และอาจารย์ภาณุพงศ์ อุดมศิลป์ ที่กรุณาให้คำแนะนำ พร้อมข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์จินตนา พุทธเมตะ ที่ให้การดูแล พร้อมคำแนะนำ และข้อเสนอแนะแก่ผู้ศึกษาด้วยความเมตตาโดยตลอดไว้ ณ ที่นี้ด้วย

ขอขอบพระคุณอาจารย์จันทรา ภูเงิน อาจารย์สุวิมล คำนวน และเพื่อนร่วมรุ่นทุกคนที่ได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในการทำสารนิพนธ์

ขอขอบพระคุณคณะครูบ้านพัก และเพื่อนร่วมงานโรงเรียนพรพระร่วงประสิทธิ์ ที่คอยให้กำลังใจและให้โอกาสในการทำงานครั้งนี้ จนกระทั่งสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จ

สุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณ คุณพ่อสนั่น - คุณแม่ต๋อย คุณรัตนา และ สพญ.พัชรินทร์ สิงห์ใหม่ ที่เป็นกำลังใจ ห่วงใยและให้ความช่วยเหลือผู้ศึกษาจนกระทั่งงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

สาวิตรี สิงห์ใหม่

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ภูมิหลัง.....	1
ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า.....	3
ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า.....	3
วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า.....	4
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม....	5
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่มีต่อวรรณกรรมของถวัลย์ มาตรฐาน.....	7
เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนพฤติกรรม ตามจรรยาบรรณครู พ.ศ.2339...	7
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ภาพสะท้อนด้านการศึกษา.....	8
งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนะทางการศึกษา.....	11
3 วิเคราะห์ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน.....	13
การจัดการเรียนการสอน.....	13
การเรียนการสอนแบบใหม่.....	14
การเรียนการสอนแบบเก่า.....	18
บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	19
ครู.....	19
นักเรียน.....	34
ผู้ปกครอง.....	40
บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	43
ค่านิยมทางการศึกษา.....	47
ยกย่องการศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	47
การไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสายอาชีพ.....	48
ผู้จบการศึกษาไม่กลับสู่ท้องถิ่น.....	48
4 วิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาของ ถวัลย์ มาตรฐาน.....	50
ทัศนะที่มีต่อการเรียนการสอนและการแสวงหาความรู้.....	50

สารบัญ (ต่อ)

บทที่		หน้า
4 (ต่อ)	ทักษะที่มีต่อความสำคัญของการศึกษา.....	53
	ทักษะที่มีต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา.....	54
	ทักษะที่มีต่อความสำคัญของครู.....	54
	ทักษะที่มีต่อความสำคัญของนักเรียน.....	56
	ทักษะที่มีต่อความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น.....	57
	ทักษะที่มีต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา.....	61
	ทักษะที่มีต่อบุคลากรทางการศึกษา.....	62
5	สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	65
	สรุปผลการศึกษา.....	65
	อภิปรายผล.....	68
	ข้อเสนอแนะ.....	69
	บรรณานุกรม.....	70
	ประวัติย่อผู้วิจัย.....	74

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วรรณกรรมเป็นงานสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นจากจินตนาการ ความรู้สึกนึกคิดรวมทั้งประสบการณ์ของนักเขียน เพื่อถ่ายทอดแนวความคิดหรือทัศนะ ตลอดจนความรู้สึกที่มีต่อสังคมในแง่มุมต่าง ๆ ตามยุคสมัย ทั้งนี้เพราะนักเขียนเป็นสมาชิกของสังคมย่อมที่จะมองเห็นและเข้าใจความเป็นไปในพฤติกรรมและความต้องการของคนในสังคม ดังที่ ชัยศิริ สมุทวณิช (2518 : 34 - 39) กล่าวไว้ว่า “วรรณกรรมทุกประเภทเป็นผลผลิตจากความคิดเชิงสร้างสรรค์ของมนุษย์ต่อเหตุการณ์และภาวะแวดล้อมของสังคมการเติบโตทางความคิดนี้มีปัจจัยทางความก้าวหน้าของเทคนิคมาปรุงแต่งให้พัฒนาไปตามยุคตามสมัย” ซึ่งสอดคล้องกับความคิดของ ดวงมน จิตรจักษ์ (2523 : 56) ที่ว่า

“วรรณกรรมย่อมสะท้อนให้เห็นสภาพสังคม เพราะว่าสังคมมีส่วนสร้างจินตนาการและความรู้สึกของนักประพันธ์ วรรณกรรม และสังคมย่อมมีอิทธิพลต่อกัน ความคิดเห็นของกวีอาจเป็นตัวแทนความคิดของคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมทั้งหมด อาจเป็นความคิดที่คล้อยตามหรือรักษาความคิดของสังคมหรือเป็นความคิดที่คัดค้านสังคมของเขาเองก็ได้ ในลักษณะเหล่านี้นักเขียนอาจสร้างสรรค์ความคิดใหม่ขึ้น จากการคิดและประสบการณ์ของเขาเองหรือได้รับกระแสความคิดจากสังคมหรือวัฒนธรรมอื่น ”

จากความคิดเห็นดังกล่าว เมื่อวรรณกรรมเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของนักเขียนซึ่งได้ปัจจัยทั้งทางด้านสังคมและจินตนาการแล้ว วรรณกรรมจึงไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเพื่อความบันเทิงเท่านั้นแต่วรรณกรรมยังได้สะท้อนชีวิตเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในสังคมทุกแง่มุมออกมาอย่างชัดเจนและสมจริงมากที่สุด เพื่อให้เห็นถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านเนื้อหาในวรรณกรรม ดังคำกล่าวของสุชาติ สวัสดิ์ศรี (2530 : บทนำ) ที่ว่า “วรรณกรรมเป็นกระจกเงาสะท้อนภาพสังคม เป็นดัชนีกระบวนการทางวัฒนธรรม ตลอดจนเสนอให้เห็นการยึดถือคุณค่าของสังคมในแต่ละยุคสมัยนั้น ความเป็นไปทางการเมือง ความเป็นอยู่ทางเศรษฐกิจ ระดับการศึกษา สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาให้เราเห็น ” แต่ทั้งนี้ภาพสะท้อนที่ปรากฏในวรรณกรรมมิใช่ข้อมูลทางประวัติศาสตร์ หากเป็นเพียงภาพสะท้อนความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมซึ่งมีทั้งความจริงของสังคมและความรู้สึกนึกคิดตามจินตนาการของนักเขียนที่ถ่ายทอดผ่านวรรณกรรม ในขณะที่วาทกรรมนอกจากจะบันทึกความเป็นไปในสังคมแล้วนักเขียนยังได้วิพากษ์วิจารณ์สังคมตลอดจนชี้แนะแนวทางแก้ไขปัญหาในสังคม ซึ่งทำให้วรรณกรรมมีคุณค่าต่อ

ผู้อ่านเพิ่มขึ้น ความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมดังกล่าว เจตนา นาควัชระ (2514 : 15) ได้กล่าวว่า

“ ถ้าเราไม่รู้จักวรรณกรรมแล้ว เราก็ไม่อาจที่จะรู้จักลักษณะที่แท้จริงของสังคมได้ ทั้งนี้ก็เพราะวรรณกรรมชี้ให้เห็นถึงสังคมทั้งในส่วนกว้างและส่วนลึก วรรณกรรมแสดงให้เห็นถึงชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ และในขณะเดียวกันก็สามารถที่จะสกัดเอาแก่นแท้ของสังคมนั้นออกมาให้เห็นได้ นักประพันธ์ที่ดีก็คือนักประพันธ์ที่พยายามเสาะหาลักษณะและความหมายที่แท้จริงของสังคมของตน แล้วนำมาแสดงออกในวิธีการที่ชี้ให้เห็นว่าเขามีความสนใจและรับผิดชอบต่อ สังคมนั้น ๆ อย่างแท้จริง งานประพันธ์แบบนี้จึงมิใช่เพียงแต่เป็นเรื่องบันเทิงเริงรมย์ แต่เป็นสิ่งที่กระตุ้นปัญญาความนึกคิดให้แก่ผู้อ่านมีคุณค่าในการศึกษา ”

จากความคิดเห็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วรรณกรรมนอกจากจะให้ความบันเทิงแก่ผู้อ่านแล้วยังสะท้อนภาพสังคมในแง่มุมต่าง ๆ โดยผ่านการแสดงทัศนะของนักเขียนซึ่งสอดแทรกในงานวรรณกรรม โดยที่ภาพสะท้อนสังคมและทัศนะของนักเขียนแต่ละท่านที่ปรากฏนั้นจะมีจุดเน้นประเด็นที่เสนอแตกต่างกันไม่ว่าจะเป็นด้านการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา และวัฒนธรรม ทั้งนี้เนื่องมาจากประสบการณ์ของนักเขียน สภาพสังคม รวมถึงความสนใจในประเด็นใดประเด็นหนึ่งโดยเฉพาะและหนึ่งในภาพสะท้อนสังคมที่มีความสำคัญและถือได้ว่าเป็นกลไกในการพัฒนาสังคม ก็คือ ภาพสะท้อนด้านการศึกษา โดยจะเห็นได้จากการที่การศึกษาและสังคมมีความสัมพันธ์กันมาก นั่นก็คือ การที่การศึกษามีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ความรู้ และทักษะต่าง ๆ นอกจากนี้การศึกษามีความสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนาสังคมและพัฒนาชาติ

ภาพสะท้อนการศึกษาจึงเป็นอีกมุมมองหนึ่งที่นักเขียนซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีได้แสดงทัศนะไว้อย่างต่าง ๆ กัน เช่น นิมิตร ภูมิถาวร มานพ ถนอมศรี โดยเฉพาะถวัลย์ มาศจรัส นักเขียน ที่ได้รับรางวัลจากสถาบันต่าง ๆ ถึง 26 รางวัล ได้นำเสนอภาพสะท้อนและทัศนะด้านการศึกษาไว้อย่างน่าสนใจและมีมุมมองที่แปลกใหม่ไม่ว่าจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่บุคลากรด้านการศึกษา รวมไปถึงนักเรียนมาสะท้อนไว้ในเรื่องสั้น นวนิยาย และวรรณกรรมเยาวชนผลงานส่วนใหญ่จะได้เค้าเรื่องและความคิดมาจากชีวิตจริง การนำเสนอทัศนะที่หลากหลายมุมมองทำให้เกิดความรู้สึกหลากหลาย ที่มีต่อเรื่องราวความเป็นไปในชีวิตอย่างมีแง่มุม ซึ่งสะท้อนความคิดจากประสบการณ์ที่ ถวัลย์ มาศจรัส ได้สัมผัสทั้งทางตรงและทางอ้อม เนื่องจากถวัลย์ มาศจรัสเป็นบุคลากรในวงการศึกษาก็ทำให้พบสิ่งต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต เช่น การเสนอทัศนะเกี่ยวกับเจ้าหน้าที่ซึ่งขาดความรอบคอบและความรับผิดชอบในหน้าที่ อันมีผลกระทบระดับประเทศ ดังตอนหนึ่งในเรื่อง “ปฏิบัติการเที่ยวสอง” ที่ว่า เหตุการณ์ทั้งหมดเห็นจะเป็นการเรียกระบวรครูที่สอบได้รุ่นที่ 2 ปรากฏว่ารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงประกาศรับสมัครผู้ที่สอบได้ไป 400 กว่าคน รุ่งเช้ามีคนร้องไห้แห่เข้ามาที่กรมกันระนาว (ถวัลย์ มาศจรัส. : 202)

ถวัลย์ มาตรการ เป็นนักเขียนที่แสดงทัศนะต่อการไม่วางเฉยต่อสังคมและมีความตั้งใจที่จะให้ผู้อ่านมีเวลาหยุดคิดและเหลียวมองสังคมร่วมกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาในสังคมไทย ดังนั้นผลงานวรรณกรรมของเขาไม่ว่าจะเป็นเรื่องสั้น นวนิยาย วรรณกรรมเยาวชน จึงได้รับความนิยมจากผู้อ่านและได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่อยู่เสมอ เช่น เรื่องกระท่อมแสงตะวัน ได้รับการตีพิมพ์ถึง 7 ครั้ง เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรการ ว่ามีลักษณะอย่างไร มีส่วนสัมพันธ์กับสังคมไทยอย่างไรและนักเขียนมีทัศนะต่อการศึกษาอย่างไร

ความมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรการ
2. เพื่อวิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาของถวัลย์ มาตรการ ที่ปรากฏในวรรณกรรม

ความสำคัญของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะทำให้มองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรการ กับการศึกษาในสังคมไทย รวมทั้งทัศนะทางการศึกษาของผู้เขียน อันอาจจะใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาทางการศึกษาได้ต่อไป

ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะวิเคราะห์ผลงานวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรการ เฉพาะที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การศึกษา ดังนี้ เรื่องสั้น 4 เล่ม จำนวน 17 เรื่อง วรรณกรรมเยาวชน 3 เล่ม นวนิยาย 1 เรื่อง รวมทั้งสิ้น 21 เรื่อง ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

1. เรื่องสั้น 4 เล่ม รวม 17 เรื่อง
 - รวมเรื่องสั้นชุด หมอใบไม้ จำนวน 3 เรื่อง คือ
 1. พระเจ้าองค์ใหม่
 2. หมอใบไม้
 3. ฤดูหนาวของชีวิต
 - รวมเรื่องสั้นชุด ฟ้ามหาตผน จำนวน 7 เรื่อง คือ
 1. ครูที่เขาไม่ต้องการ
 2. ฟ้ามหาตผน
 3. ใบไม้แห่งกาลเวลา
 4. ตุ๊กตาล้มลุก

5. ปฏิบัติการเที่ยวสอง
6. บ้านของปาน
7. อีกเรื่องราวหนึ่ง
- หนังสืออ่านเพิ่มเติมสำหรับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เรื่อง เธอคือความหวังของแผ่นดิน
 - จำนวน 4 เรื่อง คือ
 1. ความฟ่ายแพ้ของลูกสาว
 2. จำหองอก
 3. สุขของแม่
 4. เธอคือความหวังของแผ่นดิน
- รวมเรื่องสั้นชนะการประกวดของสถาบันภาษาไทย จำนวน 3 เรื่อง คือ
 - พ.ศ.2538
 - โรงเรียนตายแล้ว
 - พ.ศ.2539
 - สัมมนาโศก
 - พ.ศ. 2540
 - เซลล์แมนมือใหม่
2. วรรณกรรมเยาวชน จำนวน 3 เล่ม คือ
 1. แม่
 2. กระตอมแสงตะวัน
 3. ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง
3. นวนิยาย จำนวน 1 เรื่อง คือ
 - คนในกรม

วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า

การศึกษาครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยเอกสารโดยดำเนินการศึกษาตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนการศึกษาและทิศทางการศึกษา
2. ศึกษาวรรณกรรมของถวัลย์ มาตรฐาน ดังนี้
 - 2.1 วิเคราะห์ภาพสะท้อนด้านการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน
 - 2.2 วิเคราะห์ทิศทางการศึกษาของ ถวัลย์ มาตรฐาน
3. เสนอผลการศึกษาแบบพรรณนาวิเคราะห์

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน ผู้วิจัยได้ค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นประโยชน์ในการศึกษาและได้นำมาเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม
2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่มีต่อวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน
3. เอกสารที่เกี่ยวกับแบบแผนพฤติกรรม ตามจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ภาพสะท้อนด้านการศึกษา
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนะทางการศึกษา

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม

สำหรับการศึกษาภาพสะท้อนด้านการศึกษาจากวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน ผู้วิจัยได้อาศัยแนวทางการศึกษาจากเอกสารความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม ดังต่อไปนี้

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2523 : 20 - 29) ได้กล่าวถึงการแบ่งลักษณะการสะท้อนภาพวรรณกรรมเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. แบบสนองอารมณ์ หรือแบบดอกไม้ เป็นวรรณกรรมที่มุ่งให้ความพึงใจแก่ผู้อ่าน แบ่งออกเป็น 2 แบบ คือ

- 1.1 แบบดอกไม้หอม เป็นวรรณกรรมที่สร้างอารมณ์พึงใจทุกด้าน แต่ไม่เป็นพิษเป็นภัยต่อผู้อ่าน เช่น ชุติชาวเขื่อน ของ มนัญญา

- 1.2 แบบดอกไม้พิษ วรรณกรรมชนิดนี้สร้างอารมณ์พึงใจเช่นกัน แต่จะมอมเมาผู้อ่านไปในทางที่ไม่ดี เช่น เรื่องเกี่ยวกับเพศ ที่ช่วยให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึกทางเพศ

2. แบบสะท้อนภาพ หรือกระจกเงา คืองานวรรณกรรมที่เน้นไปในทางสะท้อนสภาพสังคมที่เป็นจริง แบ่งเป็น

- 2.1 แบบกระจกเงาคนชั้นสูง เช่น สี่แผ่นดิน ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สายใจของ ทมยันตี ไฟหนาว และเลื่อมสลับลาย ของ กฤษณา อโศกสิน

- 2.2 แบบกระจกเงาคนชั้นกลาง เช่น นี่แหละโลก ของ ดอกไม้สด เรือนมนุษย์ และตะวันตกดิน ของ กฤษณา อโศกสิน

- 2.3 แบบกระจกเงาของผู้ใช้แรงงาน เช่น เหี่ยว ของ สถาพร ศรีสังข์ ผู้อพยพของ มานพ ถนอมศรี

3. แบบชี้นำหรือแบบโคมไฟ คืองานวรรณกรรมที่มีลักษณะชี้นำแนวความคิดให้แก่ผู้อ่านแบ่งเป็น

3.1 การขึ้นอย่างมีเป้าหมายทางการเมือง

3.2 ลักษณะชีวิตทั่วไป

กระแสร่วม มาลาภรณ์ และชุตา จิตพิทักษ์ (2528 : 101 - 102) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมไว้ในหนังสือ “มนุษย์กับวรรณกรรม” ว่า วรรณกรรมย่อมสะท้อนให้เห็นภาพของสังคม เพราะว่าสังคมมีส่วนสร้างจินตนาการและความรู้สึกของนักประพันธ์ วรรณกรรมและสังคมย่อมมีอิทธิพลต่อกัน ความคิดเห็นของกวีอาจเป็นตัวแทนความคิดของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือของสังคมทั้งหมด อาจเป็นความคิดที่คล้อยตามหรือรักษาความคิดของสังคมหรือคัดค้านความคิดของสังคมของเขาเองก็ได้ เนื่องจากวรรณกรรมเป็นเครื่องสื่อสารความนึกคิดของมนุษย์อย่างหนึ่ง กวีย่อมแสดงทัศนะของเขาผ่านวรรณกรรม การศึกษาวรรณกรรมตั้งแต่สมัยโบราณถึงปัจจุบันย่อมเป็นหนทางที่จะศึกษาประวัติ ความคิดและการพัฒนาการทางสังคม วิวัฒนาการของวัฒนธรรม การศึกษาวรรณกรรมเพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสังคมและวัฒนธรรมอาจศึกษาจากวรรณกรรมเฉพาะเรื่องของแต่ละยุคสมัย หรือศึกษาจากวรรณกรรมหลายเรื่องเปรียบเทียบกันในแต่ละยุคก็ได้

ตรีศิลป์ บุญขจร (2535 : 719) ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมไว้ว่าความสัมพันธ์ของวรรณกรรมกับสังคมอาจเป็นไปได้ 3 ลักษณะ คือ

ลักษณะแรก วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนสังคม การสะท้อนสังคมของวรรณกรรมมิใช่เป็นการสะท้อนอย่างบันทึกเหตุการณ์ทำนองเอกสารประวัติศาสตร์ แต่เป็นภาพสะท้อนประสบการณ์ของผู้เขียนและเหตุการณ์ส่วนหนึ่งของสังคม วรรณกรรมจึงมีความเป็นจริงทางสังคมสอดแทรกอยู่

ลักษณะที่สอง สังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมหรือต่อนักเขียน นักเขียนอยู่ในสังคมย่อมได้รับอิทธิพลจากสังคมทั้งด้านวัฒนธรรม ขนบประเพณี ศาสนา ปรัชญาและการเมือง สภาพการณ์ของปัจจัยเหล่านี้ย่อมเป็นสิ่งที่กำหนดโลกทัศน์ และชีวิตทัศน์ของเขา การพิจารณาอิทธิพลของสังคมต่อนักเขียนควรให้ความสนใจว่านักเขียนได้รับอิทธิพลจากสังคมมาอย่างไร และเขามีท่าทีสนองตอบต่ออิทธิพลเหล่านั้นอย่างไร

ลักษณะที่สาม วรรณกรรมหรือนักเขียนมีอิทธิพลต่อสังคม นักเขียนที่ยิ่งใหญ่นอกจากจะเป็นผู้มีพรสวรรค์ในการสร้างวรรณกรรมให้มีชีวิตโน้มน้าวจิตใจผู้อ่านแล้ว ยังเป็นผู้มีทัศนะกว้างไกลกว่าคนธรรมดา ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะเขามีความเข้าใจและเข้าถึงสภาพของมนุษย์และสังคมได้ลึกกว่าคนทั่วไปมองเห็นจึงไม่เป็นเพียงแต่จะเสนอภาพปัจจุบันอย่างถึงแก่นของความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังคาดคะเนความเป็นไปในอนาคตได้อีกด้วย

จากความเห็นดังกล่าวจะเห็นได้ว่า วรรณกรรมและสังคมมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากสังคมมีส่วนในการสร้างจินตนาการและความรู้สึกของนักเขียนในการสร้างสรรค์ผลงาน ในขณะที่ตัววรรณกรรมก็สะท้อนภาพของสังคมและเหตุการณ์ในแต่ละยุคสมัยโดยผ่านประสบการณ์ของนักเขียนสู่สายตาผู้อ่านเช่นกัน

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับความคิดเห็นที่มีต่อวรรณกรรมของ ถวัลย์ ภาศจรัส

ถวัลย์ ภาศจรัส นักเขียนเจ้าของรางวัลผลงานวรรณกรรม 26 รางวัล มีผลงานที่เผยแพร่ทั้งเรื่องสั้น วรรณกรรมเยาวชน และนวนิยาย ในปัจจุบันยังมีผลงานออกมาสู่สายตาผู้อ่านพอสมควร ดังจะเห็นได้จากบทวิจารณ์ต่อไปนี้

อาจินต์ ปัญงพรรค์ (2530) บรรณาธิการฟ้าเมืองไทย ได้กล่าวไว้ในปกหลังรวมเรื่องสั้นชุด ฟ้าหมาดฝน ดังนี้ “ ถวัลย์ ภาศจรัส เรื่อง ปฏิบัติการเที่ยวสอง เขียนได้ดีมากต่อไปจะเขียนเรื่องบู๊ รัก ตื่นเต้นได้ถึงขนาด ”

บัวแพน นันทพิสัย (2533) เจ้าของคอลัมน์ “หนังสือ” ในสยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ 29 เมษายน 2533 ได้กล่าวถึงผลงานของถวัลย์ ภาศจรัส ดังนี้

ผลงานรวมเรื่องสั้น “ฟ้าหมาดฝน” ของถวัลย์ ภาศจรัส ชื่อหวานเสียจนนึกว่าจะได้อ่านเรื่องประเภทพาฝัน ครั้นได้อ่านเข้าจริงกลับพบว่า มิได้เหมือนที่คาดหวังเลย แท้จริงแล้วผลงานรวมเรื่องสั้นเล่มนี้ คือที่รวมชีวิตอันหลากหลาย หลากแบบของสังคมปัจจุบัน

ความเด่นในงานของเขายู่ตรงที่ที่สามารถเขียนถึงชีวิตได้ทุกรูปแบบ และเขียนได้ดี.. เรื่องที่ทำได้เด่นมาก คือเรื่อง “นาย” และ “นายท้าย” ฯลฯ

ณัฐณี สิทธิมงคล (2535 : 106- 112) ได้เขียนบทวิจารณ์นวนิยายเรื่อง “คนในกรม” ของ ถวัลย์ ภาศจรัส ว่า “ ถวัลย์ ภาศจรัสเป็นนักเขียนฝีมือดี นวนิยายเรื่องคนในกรมสะท้อนให้เห็นการแก่งแย่งชิงดีกันของบรรดาข้าราชการในกระทรวงศึกษาธิการ ศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรม หากคนในระดับผู้บริหารราชการมาอ่านหนังสือเล่มนี้คงคิดได้บ้าง หนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่าทางสังคมอย่างเต็มเปี่ยม ขณะเดียวกันก็ให้ความเพลิดเพลินใจและความรู้ไปพร้อมกัน คือ รู้กลไกของนักการเมืองและข้าราชการในกระทรวง ประกอบกับภาษาที่ใช้เป็นไปอย่างมีสีสัน กล่าวคือ ในบางตอนผู้เขียนได้แทรกปรัชญาและข้อคิดเอาไว้ ใช้ภาษาสมจริง มีการเปรียบเทียบปรากฏอยู่เสมอและบทสนทนาที่ชวนให้ติดตามอ่าน เพราะเป็นบทสนทนาที่แฝงด้วยจิตวิทยาและชั้นเชิงในการพูดของบุคคลระดับผู้บริหารไว้ด้วยตลอดเวลา ”

จากบทวิจารณ์วรรณกรรมจะเห็นได้ว่า ถวัลย์ ภาศจรัส เป็นนักเขียนที่มีความสามารถ มีความโดดเด่นในงานเขียนประเภทที่แสดงถึงเรื่องราวชีวิตที่มีความหลากหลาย มีมุมมองชีวิตในทุกระดับตั้งแต่ชาวบ้านจนถึงระดับผู้ปกครอง จึงทำให้ผลงานเป็นที่ยอมรับ

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแบบแผนพฤติกรรม ตามจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539

จรรยาบรรณครูเปรียบเสมือน “ ศีลธรรม ” ของครู จรรยาบรรณครูประกาศใช้เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2539 โดยคุรุสภาได้วิจัยเกี่ยวกับจรรยาบรรณวิชาชีพต่าง ๆ รวมทั้งจรรยาบรรณครูนานาชาติ เพื่อที่จะกำหนดจรรยาบรรณที่เหมาะสมกับครูไทยในจรรยาบรรณ

ทั้ง 9 ข้อ มีทั้งข้อห้ามและข้อที่ต้องหรือควรปฏิบัติและประพัตติตนของครู จรรยาบรรณ 5 ข้อแรกมีความสำคัญในระดับที่ครู “ต้อง” กระทำหรือไม่กระทำ ส่วน 4 ข้อหลังมีน้ำหนักลดหลั่นลงมา ดังนี้

1. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
2. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา และจิตใจ
4. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์ และสังคมของศิษย์
5. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ศิษย์กระทำการใด ๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ
6. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองอยู่เสมอ
7. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู
8. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์
9. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญา และวัฒนธรรมไทย

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์ภาพสะท้อนด้านการศึกษ

งานวิจัยภาพสะท้อนที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น ผู้วิจัยได้ศึกษาจากเรื่องสั้นและนวนิยายของนักเขียนแต่ละบุคคลในด้านต่าง ๆ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับภาพสะท้อนด้านการศึกษ

เพ็ญศิริ พุกพันธ์ (2529) วิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาจากบทร้อยกรองในนิยายสารและวารสาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2521 จนถึง พ.ศ. 2527 ทัศนะทางการศึกษาที่ปรากฏจะเป็นข้อบกพร่อง ในการวางแผนการศึกษา การวางนโยบายที่ไม่แน่นอน ความท้อถอยในการปฏิบัติหน้าที่ การผลิตครูยังมีคุณภาพต่ำแต่ปริมาณผู้สำเร็จวิชาชีพครูกลับมีจำนวนมาก การสอบบรรจุและแต่งตั้งและการโยกย้ายไม่มีความยุติธรรม การขาดแคลนครูในชนบท รวมทั้งความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพที่น้อยกว่าอาชีพอื่น ๆ ทัศนะทางการศึกษาที่พบแสดงให้เห็นว่าการศึกษายังมีปัญหาและอุปสรรค ซึ่งทำให้การศึกษาไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ ทัศนะดังกล่าวยังแสดงให้เห็นอีกว่า ปัญหาทางการศึกษาบางประการอยู่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ของรัฐจะดำเนินการแก้ไข

เรณู มหาวนา (2529) ศึกษาภาพสะท้อนสังคมและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ในเรื่องสั้นของ นิमित ภูมิถาวร พบว่า นิमित ภูมิถาวร ได้นำสภาพจริงของสังคมด้านต่าง ๆ สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมที่สำคัญ 5 ด้าน คือ สภาพเศรษฐกิจ สภาพการศึกษา สภาพการเมือง การปกครอง สภาพการเป็นอยู่ สภาพวัฒนธรรมและค่านิยม โดยในด้านสภาพการศึกษาเป็นการสะท้อนภาพจากประสบการณ์จากการเป็นครูของนิมิตร ภูมิถาวร ในชนบทที่พบกับปัญหาและอุปสรรคของการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับครูปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับนักเรียนและผู้ปกครอง ปัญหาเกี่ยวกับผู้บริหารการศึกษา ปัญหาเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรใหม่ และแม้กระทั่งปัญหาเกี่ยวกับอาคารเรียน

พรเพ็ญ กล้วยไม้ (2539) ศึกษาเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี ; พันธกิจทางสังคม ได้กล่าวถึงผลการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระบบราชการและการเมืองที่มีการใช้อำนาจทุจริตในหน้าที่ แม้แต่อาชีพครู จนกระทั่งทำให้คนที่มีความตั้งใจในการทำงานทนไม่ได้ รวมถึงการที่จะต้องทนต่อระบบราชการที่บีบบังคับ ความเผด็จการของผู้บริหารจนกระทั่งทำให้ครูต้องลาออกจากการใช้อำนาจข่มขู่ศิษย์เพื่อให้ตอบสนองทางเพศ ซึ่งเป็นสาเหตุให้เกิดความเสื่อมศรัทธา และการเปิดกว้างของระบบราชการที่มากเกินไป การให้สิทธิขาดกับครูมากเกินไป จนกระทั่งกลายเป็นเครื่องมือทำลายศิษย์ โดยเฉพาะคนไม่มีจรรยาบรรณในวิชาชีพ

กมล โพธิ์เย็น (2540) วิเคราะห์ทัศนะเชิงทุนนิยมในเรื่องสั้นและนวนิยายของวิมล ไทรนิ่มนวล ในส่วนที่สะท้อนสภาพการศึกษา พบว่า สังคมไทยยังจัดการศึกษาไม่ถูกทิศทางไม่ช่วยทำให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองทั้งทางจิตใจและสติปัญญาได้อย่างแท้จริง และสะท้อนให้เห็นถึงอุปสรรคสำคัญทางการศึกษา คือ ผู้บริหารที่มีอำนาจในการกำหนดทิศทางการศึกษาขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา และการจัดการศึกษายังสอนให้คนมีค่านิยมในสังคมที่ไม่ถูกต้องสอนให้คนเห็นแก่ตัว การจัดการศึกษาเช่นนี้จะเป็นอันตรายสำหรับสังคมไทย

ชนิดา อิศริวรรณ (2541) วิเคราะห์เรื่องสั้นของเฉลิมศักดิ์ แหวมงาม ในส่วนที่ศึกษาภาพสะท้อนด้านการศึกษา พบว่าการศึกษาคือของคนในชนบทที่ยากจนไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับสูง เฉลิมศักดิ์ แหวมงามเสนอปัญหาและอุปสรรคเกี่ยวกับครู ในด้านความขาดแคลนครู ความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของครู และคุณภาพการศึกษาที่เป็นอยู่ในชนบทภาคเหนือ

ประไพ ศรีสุข (2541) ศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นและนวนิยายของชาติ กอบจิตติ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ด้านการศึกษา ด้านการเมือง การปกครอง ด้านชีวิตความเป็นอยู่ ด้านวัฒนธรรม ประเพณี ค่านิยม โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา พบว่า ชาติ กอบจิตติ สะท้อนให้เห็นถึงความบกพร่องในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ประกอบอาชีพครู และอุปสรรคของการเรียนการสอน

สุนิสสา ศิวกุล (2541) วิเคราะห์เรื่องสั้นของปรกรณ์ ปิ่นเฉลียว ได้นำเสนอภาพสะท้อนด้านการศึกษาในเรื่องของความเหลื่อมล้ำในโอกาสทางการศึกษาและการดิ้นรนเข้ามาศึกษาต่อในเมืองใหญ่อย่างกรุงเทพมหานคร

สมนา ประสิทธิ์พันธ์ (2541) ศึกษาบันทึกคติชนาตสันของไทย ช่วง พ.ศ. 2417 - 2453 : ภาพสะท้อนและบทบาทที่มีต่อสังคม โดยได้เสนอภาพสะท้อนด้านการศึกษาที่ได้ขยายตัวไปเกือบทั่วถึงกลุ่มบุคคลทุกชนชั้นและประชาชนเริ่มเห็นความสำคัญและคุณค่าของการศึกษา ภาพสะท้อนการศึกษาที่ปรากฏส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องที่แสดงให้เห็นข้อดีของผู้ที่มีการศึกษา ซึ่งการศึกษาไทยในวรรณกรรมช่วงเวลาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การศึกษาของไทยกำลังเข้าสู่ยุคของการพัฒนา

โสภัญ รอดเหตุภัย (2541) วิเคราะห์โลกทัศน์ในวรรณกรรมของ จำลอง ฝั่งชลจิตร ผลการศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษา พบว่า การศึกษามีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีพมากและสะท้อนให้เห็นถึงนโยบายการศึกษาของรัฐที่มุ่งเน้นให้ประชาชนมีความรู้อย่างทั่วถึง พร้อมทั้งให้ความสำคัญต่อบทบาทครูที่มีต่อการเรียนการสอน รวมทั้งชี้ให้เห็นปัญหาความด้อยโอกาสทางการศึกษา เนื่องจากความยากจนและความห่างไกลของสถานศึกษา

โชคชัย บัณฑิตศิลปะศักดิ์ (2542) วิเคราะห์สังคมไทยจากเรื่องสั้น ในนิตยสาร “ ช่อกระเจต ” ช่วงพ.ศ. 2535 - 2539 โดยมีจุดประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมจากเรื่องสั้น ผลการศึกษาในส่วนของภาพสะท้อนด้านการศึกษาพบภาพสะท้อนเจตคติด้านลบของคนในสังคมที่มีต่อระบบการศึกษาและกิจกรรมเสริมหลักสูตร

ปิยมาศ กาญจนเรืองโรจน์ (2542) วิเคราะห์เรื่องสั้นของ ดำรงค์ อารีกุล ผลการศึกษาพบว่า ทศนะเกี่ยวกับระบบการศึกษาในปัจจุบัน เรื่องการสอบแข่งขันเพื่อเข้าศึกษาต่อระดับมัธยมศึกษา นั้น ยังเป็นการสอบที่ไม่ยุติธรรมเท่าที่ควร เพราะมีอัตราการแข่งขันสูงมาก เด็กที่เรียนดี มีคุณสมบัติครบถ้วนอาจพลาดจากการสอบ และพ่อแม่ ครู อาจารย์ ไม่ควรที่จะสอนให้เด็กมุ่งมั่นที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัยให้ได้มากนัก เพราะการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับสิ่งนี้เพียงอย่างเดียว

วาสนา ดอนจันทร์ทอง (2546) ศึกษาภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นจากนิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์ ช่วง พ.ศ. 2536 - 2544 พบว่า ภาพสะท้อนด้านพฤติกรรมของครูและผู้บริหารการศึกษามีทั้งด้านบวกและด้านลบ ระบบการศึกษาของไทยยังไม่มีการพัฒนา และสะท้อนให้เห็นว่าอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีรายได้น้อย ครูส่วนใหญ่จึงแสวงหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นว่าปัจจุบันการศึกษามีความสำคัญอย่างยิ่ง สังคมมักยกย่องผู้มีการศึกษา ทุกคนจึงแสวงหาความรู้ให้เป็นที่ยอมรับในสังคม

จากงานวิจัยข้างต้นเกี่ยวกับ ภาพสะท้อนด้านการศึกษาได้นำเสนอภาพสะท้อนในด้านข้อบกพร่องไม่ว่าจะเป็นด้านการวางแผน การวางแผนนโยบาย การปฏิบัติหน้าที่ของบุคลากร รวมถึงปัญหาและอุปสรรคทางการศึกษาซึ่งเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นจริงกับสังคมไทยและยังคงมีปรากฏให้เห็นในทุกยุคสมัย จากภาพสะท้อนดังกล่าวจะเห็นได้ว่าทั้ง ๆ ที่การศึกษาเป็นกลไกในการพัฒนาคนและพัฒนาประเทศแต่ปัญหาทางการศึกษาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกลับยังถูกมองผ่านไปโดยไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติทางการศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติที่ปรากฏในวรรณกรรมนั้น มีทั้งการศึกษาจากเรื่องสั้นและนวนิยายของนักเขียนในด้านต่าง ๆ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงเฉพาะที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับทัศนคติทางการศึกษา ดังนี้

สุภาพ นาคพันธ์. (2534) ศึกษาทัศนคติทางการศึกษาจากการวิเคราะห์เรื่องสั้นของ “อิงอร” ได้เสนอทัศนคติทางการศึกษาว่า สถานศึกษาเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ บริสุทธิ์ แต่คนที่เข้าไปใช้ชีวิตในสถานศึกษามีหลายแบบหลายจำพวกที่นำความแปดเปื้อนมาให้ คนที่มีจุดมุ่งหมายในการเรียนเท่านั้นจึงจะประสบความสำเร็จ

พรเพ็ญ กล้วยไม้. (2539) ศึกษาทัศนคติทางการศึกษาจากเรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี พบว่า มานพ ถนอมศรีให้ความสำคัญกับการศึกษาเพราะเชื่อว่าการศึกษามีคุณค่าให้สิ่งที่ดีแก่ชีวิตมนุษย์ได้ แต่อุปสรรคที่สำคัญที่ทำให้มนุษย์ทุกคนไม่มีความเสมอภาคในการเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียน ก็คือ ความยากจนและขาดหลักฐานจากทางราชการ เช่น เด็กกำพร้าบางคนไม่มีสูติบัตร แต่มานพ ถนอมศรีชี้ให้เห็นว่าแม้จะไม่ได้รับการศึกษาในระบบมนุษย์ก็สามารถเรียนรู้ได้จากธรรมชาติ หรือจากประสบการณ์จริงที่มีอยู่นอกโรงเรียน

วาสนา อ่อนสีนิล. (2539) ศึกษาทัศนคติทางการศึกษาจากเรื่องสั้นของ ศรีดาวเรือง และได้เสนอ ทัศนคติที่มีต่ออาชีพครู ว่า อาชีพครูแม้จะทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต มีอุดมการณ์ก็ต้องพบกับการโกงกิน คนที่มีความตั้งใจในการทำงานถ้าทนไม่ได้ต้องลาออกจากอาชีพหรือครูบางคนต้องออกจากราชการเนื่องจากทนระบบราชการที่บีบบังคับและบ้าอำนาจแบบเผด็จการของผู้บริหารไม่ได้ นอกจากนี้การทำตัวที่ไม่เหมาะสมกับการเป็นครูโดยใช้หน้าที่และอำนาจของความเป็นครูทำลายลูกศิษย์ เพราะขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพและการที่ครูต้องทนกับการกดขี่ของผู้บริหารระดับสูงขึ้นไป การถูกบีบบังคับให้ช่วยเป็นหัวคะแนนโดยปฏิเสธไม่ได้

ประไพ ศรีสุข (2541) ศึกษาทัศนคติการศึกษาในเรื่องสั้นและนวนิยายของชาติ กอบจิตติ พบว่า ในด้านตัวครูขาดความตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบ ไม่ทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี สุจริตในหน้าที่ ทำงานสอน ไม่มีคุณธรรม ในส่วนของนักเรียนเกิดความด้อยโอกาสทางการศึกษา ทั้งจากความยากจน และระบบเส้นสาย

โสภณ รอดเหตุภัย (2541) ศึกษาทัศนคติทางการศึกษาในวรรณกรรมของ จำลอง พึ่งชลจิตร พบว่า การศึกษามีความสำคัญและจำเป็นต่อการดำรงชีพมาก บุคคลที่ได้รับการศึกษาย่อมประสบความสำเร็จมากกว่าบุคคลที่มีการศึกษาน้อย ประชาชนควรได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงจึงจะสามารถนำความรู้มาประกอบอาชีพได้ รัฐควรจัดให้มีการเสมอภาคทางการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยเฉพาะชนบทห่างไกลความเจริญ

เพ็ญจันทร์ มาประชา (2541) ศึกษาทัศนคติการศึกษาในนวนิยายของนิเวศน์ กันไทยราษฎร์ พบว่าผู้แต่งเสนอทัศนคติเกี่ยวกับอาชีพครูว่าเป็นอาชีพที่ได้รับการยกย่องจากสังคมแต่มีรายได้น้อย ดังนั้นครูส่วนใหญ่จึงต้องมีอาชีพเสริมเพื่อหารายได้มาจุนเจือให้เพียงพอต่อการ

ดำรง ชีวิตแต่ครูก็ไม่ควรจะทำงานที่ไม่เหมาะสมหรือจะทำให้ภาพลักษณ์ของความเป็นครูเสื่อมลง ในสายตาของคนทั่วไปและที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ความประพัตในเรื่องชั่วสาวที่ครูจะเสื่อมเสียไม่ได้เลย อาชีพครูเป็นอาชีพที่ช่วยให้ทุกคนเป็นคนดีเป็นอาชีพที่ต้องสร้างสรรค์สังคม ต้องดำเนินชีวิตอยู่บนรากฐานของเหตุผล

ปิยมาศ กาญจนเรืองโรจน์. (2542) ศึกษาทัศนะด้านการศึกษารื่องสั้นของ ดำรงค์ อารีกุล พบว่า ผู้แต่งแสดงทัศนะเกี่ยวกับการสอบแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัยนั้นมีการสอบที่ไม่ยุติธรรมเท่าที่ควร ทั้งนี้เพราะมีอัตราการสอบแข่งขันสูงมาก ทำให้เด็กที่เรียนดีมีคุณสมบัติครบถ้วนอาจพลาดการสอบไปได้ พ่อแม่ ครู อาจารย์ก็ไม่ควรสอนให้เด็กมุ่งมั่นที่จะสอบเข้ามหาวิทยาลัย ให้ได้มากนัก เพราะการที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตไม่ได้ขึ้นอยู่กับ การสอบเข้ามหาวิทยาลัยได้เท่านั้น

จากงานวิจัยที่นำเสนอทัศนะทางการศึกษาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ทัศนะทางการศึกษามีทั้งด้านบวกและด้านลบ ไม่ว่าจะเป็นตัวบุคลากร หรือการจัดการศึกษา ซึ่งทัศนะส่วนใหญ่จะเป็นความประพัตของบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้เนื่องจากสังคมไทยให้ความสำคัญกับผู้ประกอบอาชีพครูก็คือ ผู้สร้าง ดังนั้นครูจึงต้องเป็นแบบอย่างที่ดี รวมทั้งปัญหาที่เกิดกับผู้เรียนส่วนใหญ่เกิดจากความยากจนจึงทำให้ด้อยโอกาสทางการศึกษา ซึ่งปัญหาดังกล่าวต้องได้รับการช่วยเหลืออย่างจริงจังจากภาครัฐ

บทที่ 3

วิเคราะห์ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ ทัศจรัส

การศึกษาเป็นเครื่องมือและกระบวนการสำคัญ ในการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้า ผู้ที่ได้รับการศึกษาจะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถโดยการนำความรู้ที่ได้ศึกษามาพัฒนาสังคมของตนให้เจริญก้าวหน้าและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข การให้การศึกษาแก่ประชาชนจึงเป็นสิ่งสำคัญ และเป็นหน้าที่ของรัฐบาลที่จะดำเนินนโยบายและรับผิดชอบการศึกษาของคนไทย ขณะเดียวกัน ในทางปฏิบัติตามกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลย่อมเกิดอุปสรรคขึ้นได้ อันเป็นสิ่งที่ควรแก้ การศึกษา เพื่อหาแนวทางในการวางมาตรการแก้ไขและเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับสิ่งที่เกิดขึ้น ดังนั้นการสะท้อนภาพต่างๆ ของระบบการศึกษาในสื่อต่างๆ จึงเป็นหนทางที่สำคัญซึ่งอาจนำไปใช้ปฏิรูปการศึกษาของชาติได้ โดยเฉพาะการสะท้อนภาพการศึกษาในงานวรรณกรรมของ ถวัลย์ ทัศจรัส ซึ่งจำแนกได้ 3 ด้าน ดังนี้

1. การจัดการเรียนการสอน
2. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
3. ค่านิยมทางการศึกษา

1. การจัดการเรียนการสอน

การจัดการศึกษาของประเทศไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนั้น มีการปฏิรูปการศึกษามาแล้ว 3 ครั้ง คือ ครั้งแรกในสมัยรัชกาลที่ 5 ครั้งที่ 2 ในช่วง พ.ศ.2517 – 2521 การปฏิรูปการศึกษา 2 ครั้งที่ผ่านมาเป็นการพัฒนาที่ดำเนินไปอย่างเชื่องช้าและไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงในภาคอุตสาหกรรม โครงสร้างครอบครัว ชุมชน และในปีพ.ศ.2540 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้กล่าวถึงระบบการศึกษาไว้ใน หมวด 3 ว่าด้วยสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 43 โดยระบุไว้ว่า บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี โดยรัฐจะต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายใด ๆ รวมทั้งต้องจัดการศึกษา อบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา อบรมแก่นักเรียนให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ตลอดจนต้องปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ด้วยเหตุผลดังกล่าว ในปีพ.ศ.2542 ได้มีการปฏิรูปการศึกษาครั้งที่ 3 โดยประกาศใช้กฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542)

นอกจากนี้ รัฐบาลยังได้มีนโยบายในการขยายโอกาสทางการศึกษาภาคบังคับจาก 6 ปี เป็น 9 ปี เพื่อเป็นการกระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาสู่ประชาชนทั่วไป โดย

ยกเลิกพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ.2523 และใช้พระราชบัญญัติการศึกษา ภาคบังคับ พ.ศ.2545 แทน การปฏิรูปการศึกษาครั้งนี้นอกจากจะเป็นการขยายโอกาสทางการศึกษาแล้วยังเป็นการเพิ่มศักยภาพในการเรียนรู้ของประชาชนทั่วไปด้วย

งานวรรณกรรมของถวัลย์ มาสจรัส ได้สะท้อนภาพการศึกษาไทยในด้านการจัดการเรียนการสอน ไว้ 2 รูปแบบ ดังนี้

1.1 การเรียนการสอนแบบใหม่

1.2 การเรียนการสอนแบบเก่า

1.1 การเรียนการสอนแบบใหม่

การจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ คือ การเรียนการสอนที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนหรือตำราเรียนเท่านั้น แต่นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งความรู้อื่น ๆ นักเรียนได้ฝึกคิดวิเคราะห์ นักเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการเรียน โดยครูปรับเปลี่ยนวิธีการสอนจากผู้ให้ความรู้ฝ่ายเดียวมาเป็นผู้กระตุ้นให้นักเรียนเกิดความคิด ซึ่งจะทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และมีความสุขกับการเรียน ดังที่ปรากฏในเรื่อง ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง โรงเรียนตายแล้ว คนในกรม ดังนี้

ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง สะท้อนภาพการจัดการเรียนการสอนของครูจากอดีตที่เป็นผู้ให้ความรู้ปรับเปลี่ยนมาเป็นผู้รับฟังความคิดเห็นและเปิดโอกาสทางความคิดให้กับนักเรียนมากขึ้น ดังเรื่องราวของ ครูโสภาก็ปรับเปลี่ยนการสอนของตนเอง ตั้งแต่การแสดงสีหน้า การพูด และการยอมรับฟังความคิดเห็นของนักเรียน ทำให้นักเรียนมีความรู้สึกที่ดีและมีความสุขในการเรียน ดังข้อความ

ครูโสภาก็ไปเข้ารับการอบรมที่สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอเสีย 5 วันเลยทีเดียว พอเปิดเรียนวันจันทร์ก็ทำให้เด็ก ๆ แปลกใจ

“วันนี้นักเรียนของครู สวย ๆ หล่อ ๆ กันทุกคนเลย ” ครูโสภาก็ยิ้ม ๆ ทำให้หลายคนยิ้มหน้าบาน บางคนเหลียวมองหน้ากันล่อกล่อก “ ฝีเข้าครูหรือเปลวจะจืด ” แก่นกระซิบ จืดหัวเราะ “ ข้าคิดเหมือนเอ็งวะ ”

“ ฝีไม่ได้เข้าหอกจะแก่น ” เสียงกระซิบนั้นดังไปหน่อย แก่นแทบจะมุดโต๊ะหนีเพราะเกรงว่าถ้าครูโสภาก็แว๊ดขึ้นมาแล้วละก็ แม้แต่ครูใหญ่ก็เอาไม่อยู่

“ ครูมองพวกเราผิดไปเสียนาน ” รอยยิ้มของครูโสภาก็ทำให้หลายคนหยิกตัวเองว่ากำลังฝันไปหรือเปล่า

“ พวกเธอไม่ได้ฝันหอกจะ ” ครูโสภาก็เหมือนจะรู้ทันความคิดของเด็ก ๆ ไปเสียหมด

“ เมื่อก่อนครูมองพวกเธอผิดไป คิดว่าพวกเธอโง่งเงาเต่าตุนไปเสียหมด ” ครูโสภาก็หัวเราะเด็ก ๆ ชักหน้าเสีย ไม่รู้ว่าครูโสภาก็มาไม่ไหนกันแน่

“ ...แต่ที่แท้พวกเธอล้วนมีความคิดสร้างสรรค์และฉลาด ๆ กันทั้งนั้น ดูจืดสิ...” สันเสียง

ของครู จืดถึงกับสะดุ้ง “ไม่ต้องตกใจหรอกจ้ะ” ครูโสภายิ้มอ่อนโยน

เมื่อก่อนครูเรียกเธอว่า นายควายบ้าง นายทึ่มบ้าง แต่จริง ๆ แล้ว...” ครูหยุดกระแอมส่วน จืดก้มหน้า ใจเต้นไม่เป็นลำดับ ต่อคำพูดของครูในใจว่า...แต่จริง ๆ เธอก็ยังเป็นนายควายอยู่ คิดแล้วสุดสยอง

“...แต่จริง ๆ แล้ว เขานฉลาดกว่าครูเสียอีก” คำพูดของครูทำเอาเด็ก ๆ ตาค้าง โดยเฉพาะ จืดแทบสิ้นสติไปเลยทีเดียว

“เขาเลี้ยงควายเก่ง หาหนุ ปู ปลา มาเลี้ยงพ่อเลี้ยงแม่ เขาทำอะไรได้ดีอีกตั้งหลายอย่าง ซึ่งครูไม่สามารถทำได้ เกี้ยวข้าว นวดข้าว เขาก็ทำได้โดยที่โรงเรียนไม่เคยสอนเขาเลย”

ในความรู้สึกของเด็ก ๆ แล้ว วันนี้ครูโสภาก็ดูได้ไพเราะและยิ้มสวยกว่านางสาวไทยเสียอีก

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 57 - 58)

การเรียนการสอนแบบใหม่ที่ครูต้องปรับเปลี่ยนการสอน ทำให้บทบาทของครูเปลี่ยน เป็นผู้ให้คำปรึกษา ผู้ที่จะกระตุ้นให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์ ตัวครูเองก็จะรู้สึกได้ว่าการสอนให้ เด็กคิดเป็นง่ายกว่าการสอนให้เด็กคิดตาม ดังปรากฏในตอนหนึ่งจากเรื่อง ห้องเรียนกลาง - ทุ่งกว้าง ที่ครูโสภารู้สึกว่าการสอนโดยการเน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การฝึกนักเรียนให้คิดเองนั้น ไม่ต้องเผชิญกับภาวะอารมณ์เสียและมีความสุขในการสอนมาก ดังข้อความ

มาวันนี้ ชีวิตของเธอเปลี่ยนไป เธอคล้ายกับผู้จัดการให้เกิดความรู้กับเด็ก ๆ เธอพูดน้อยลง ทำหน้าที่คล้ายพิธีกรดำเนินรายการอภิปรายที่คอยป้อนคำถามกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด ได้พูดได้แสดงความคิดเห็น แล้วคอยสรุปในช่วงท้าย ๆ เท่านั้น

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 59)

อย่างไรก็ตามภาพสะท้อนการศึกษาที่สะท้อนให้เห็นถึงการปรับเปลี่ยนการสอนของครู นั้น เชื่อว่าจะสามารถปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนให้ไปสู่จุดมุ่งหมายเดียวกัน คือ การให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ ค้นคว้าและเรียนรู้นอกเหนือจากตำราได้ง่ายๆ ดังปรากฏในเรื่อง ห้องเรียน กลางทุ่งกว้าง ตอนที่ครูโสภาก็จะต้องหาวิธีที่จะทำให้นักเรียนได้ฝึกคิดและค้นคว้าด้วยตนเอง การ ปรับตัวในช่วงแรก ๆ ดูจะลำบากทั้งครูและนักเรียน ดังข้อความ

“ชีวิตของพวกเธออยู่กับทุ่งนาและควายมาแต่เล็กแต่น้อย ครูจะให้พวกเธอไปค้นหาสำนวน ไทยที่เกี่ยวกับข้าว และ ควาย มาแลกเปลี่ยนความรู้กัน”

อย่าว่าแต่ครูโสภาก็อดเลย พอถึงเวลาเช้าจริง ๆ เด็ก ๆ ที่เคยได้รับความรู้เสียเคยตัว พอถึง เวลาจะไปค้นคว้าก็รู้สึกว่ามีดบาดด้านเดียว

“ก็ไปถามพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย หลวงพ่อ หลวงพี่ คนเฒ่า คนแก่ที่ในหมู่บ้านคูชี” ครูโสภาก้าวร้าว แต่ในใจชักจะวิตกอยู่เหมือนกัน

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 60)

ระบบการเรียนการสอนที่จัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้ค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้น นั้น แหล่งความรู้ที่ใกล้ตัวนักเรียนมากที่สุด คือ การสอบถามจากพ่อ แม่ และญาติพี่น้อง สำหรับการปรับเปลี่ยนการสอนของครูแบบใหม่นั้นในช่วงแรก ๆ ผู้ปกครองอาจจะไม่เข้าใจเจตนาของครู แต่การจัดการเรียนการสอนวิธีดังกล่าว ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียน ดังข้อความที่ปรากฏในเรื่อง ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง ในตอนที่เด็ก ๆ นำทีมโดยจ๊อด ต้องไปขอข้อมูลจากเพ้าอี้ เพื่อนำมาทำงานส่งครู เพ้าอี้เข้าใจผิดคิดว่าครูไม่สนใจสอน แต่เด็ก ๆ ได้อธิบายว่าเป็นการสอนแบบใหม่ให้เด็ก ๆ ได้ค้นคว้าด้วยตัวเองและเพ้าอี้ก็เป็นครูได้เพราะเป็นผู้ให้ข้อมูลความรู้ ดังข้อความ

เพ้าอี้นั่งเหยียดขาอยู่โคนต้นหว้าอย่างสบายอารมณ์ มือเล็ก ๆ ของเหล่านายแห่งบ้านทุ่งบีบ ขย่ำอยู่ไปมา “ ครูเอ็งจะเอาไปทำอะไรวะ ” เพ้าอี้มองหน้าเด็ก ๆ

“ เอาไปแลกเปลี่ยนความรู้กันนะ ตา ”

“ อ้าว ! ชะช้า ... เดียวนี้ครูชี้เกี่ยจสอนกันขนาดนี้และหรือวะนี่ ” เพ้าอี้ไม่เข้าใจเจตนาของ ครู

“ จะกินเงินหลวงฟรี ๆ หรือไงวะ ”

“ ไร... ไม่หรอกตา ” จ๊อดเข้าข้างครูโสภา

“ ครูเขาบอกว่าเป็นการสอนแบบใหม่ ใช้เด็กเป็นศูนย์กลางไงตา ข้อสำคัญนะตา ทุกคน ในหมู่บ้านก็เป็นครูได้ ” เพ้าอี้นั่งคิด

“ งั้นข้าก็เป็นครูได้นะซี ” เพ้าอี้ขยับตัวทะมัดทะแมง

“ ไซ้ซีตา ” เด็ก ๆ ตอบพร้อมกัน

“ เขาเรียกครูภูมิปัญญาไทย ”

“ เอาก็เอา ” เพ้าอี้หัวเราะอารมณ์ดี

“ เป็นไอ้อีมานานแล้ว วันนี้เป็นครูอ้อให้พวกเอ็งสักทีก็ดีเหมือนกัน ”

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 60 - 61)

จากการปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนได้ ค้นคว้าด้วยตนเองมากขึ้นและแสดงความคิดเห็นของตัวเองนั้น ทำให้บรรยากาศการเรียนการสอน ในห้องเรียนเปลี่ยนไป นักเรียนเกิดการคิดวิเคราะห์มากขึ้น ดังข้อความจากเรื่อง ห้องเรียน กลางทุ่งกว้าง ในตอนที่กล่าวถึงบรรยากาศในชั้นเรียนที่เด็ก ๆ ได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนข้อมูลที่ได้ไปศึกษามา ซึ่งครูโสภาให้นักเรียนอธิบายสำนวนไทยเกี่ยวกับควายที่ได้รวบรวม มาด้วยตนเอง และการปรับเปลี่ยนการสอนนี้เองทำให้นักเรียนเกิดทักษะทางการคิดที่กว้างออกไป ดังที่ต.ญ.สัมแป้น ได้เสนอที่จะค้นคว้าเรื่องขนมที่ทำมาจากข้าวบ่าง ดังข้อความ

ครูโสภาให้เด็ก ๆ แลกเปลี่ยนและอธิบายความหมายสำนวนไทยกันอย่างเต็มที่ก่อนที่จะหันไปหา จุก

“ จุกละ มีอะไรอีกไหม ” ครูโสภาหันไปถามจุกที่ยังไม่ได้แสดงความคิดเห็น

“ สีสขอให้ควายฟัง ”

“ เฮ... ”

“ โง่เป็นควาย ” จุกต่อเสียงอ้อมแอ้ม

“ เฮ... ” เสียงเด็ก ๆ หัวเราะชอบใจ แก่นเอี่ยมมือมาคลำ ๆ บนหัวจุก

“ เอ้อ ! โลงใจหัวเอ็งไม่มีเขา เอ็งไม่ใช่ควายไวยจุก ”

“ ไม่มีใครเป็นควายหรอก ” ครูโสภายิ้ม “ เธอค้นหาสำนวนไทยและอธิบายความหมายได้ถูกต้องอย่างนี้ นับว่าฉลาดมากทีเดียว ” คำพูดของครูทำให้เด็ก ๆ มีหัวใจพองคับอกไปตาม ๆ กัน

“ ครูขา เมื่อไรครูจะให้พวกหนูค้นขมที่ท่ามาจากข้าวข้างละคะ มีเยอะเลยคะ ” เด็กหญิงส้มแป้น ยิ้มแป้นสมชื่อ

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 62 - 63)

เรื่อง **โรงเรียนตายแล้ว** สะท้อนให้เห็นถึงบรรยากาศการเรียนของนักเรียนที่มีความกระตือรือร้น เนื่องจากครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตน ทำให้นักเรียนสนุกกับการเรียน เรื่องนี้นำเสนอเรื่องราวของ ครูสมชาติที่พัฒนาวิธีการสอนของตนเอง โดยใช้สื่อการสอนทำให้นักเรียนเกิดความสุขในการเรียน มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนเพราะอยากรู้ว่าครูของเขาจะมีอะไรใหม่ ๆ มาถ่ายทอดความรู้ ดังข้อความ

โรงเรียนเข้าแล้ว เด็ก ๆ เดินแถวย้ายไปตามชั้นเรียนอย่างเป็นระเบียบ

“ ครูครับ ” เด็กชายโคงคำนับชาติ

“ สวัสดี สมพจน์ ” ชาติยิ้มเอื้ออาทรให้เด็กชาย

“ อยู่โน่นแหละ ” ชาติพยักหน้าไปยังอุปกรณ์การสอน เด็กชายช่วยครูของเขาหอบอุปกรณ์การสอนไปด้วยใบหน้าเบิกบาน พวกเขารักครูสมชาติที่มีสิ่งใหม่ ๆ มาเติมให้ชีวิตของพวกเขาอยู่เสมอ

(โรงเรียนตายแล้ว. 2538 : 23)

เรื่อง **คนในกรม** เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นว่า การเรียนการสอนไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน การเปลี่ยนบรรยากาศจากห้องเรียนสี่เหลี่ยมสู่ห้องเรียนที่ไม่มีอะไรขวางกั้นทำให้นักเรียนมีความสุขและประทับใจกับการเรียน รวมทั้งการสอนของครูที่มีกลวิธีที่จะให้นักเรียนได้คิดด้วยประสบการณ์ตรงของตนเอง โดยใช้เกมเป็นการดึงดูดความสนใจของนักเรียน ดังปรากฏในเรื่องราวของ อธิปติบุญพจน์ ข้าราชการในกระทรวงศึกษาธิการ ที่หวนคิดถึงคุณครูที่สอนในวัยเยาว์ที่มีรูปแบบการสอนซึ่งยังคงประทับใจ ด้วยการให้เกมแก่อัตินทรีย์ที่ใช้เก้าอี้เพียงตัวเดียว หลัง จากจบเกมครูได้สอดแทรกข้อคิดให้นักเรียนทุกคนฟัง ซึ่งข้อคิดนั้นอธิปติบุญพจน์ยังจดจำและนำมาให้กับงานของตนเอง ดังข้อความ

อธิปติบุญพจน์รุ่นคำนี้แล้วถอนหายใจหนักหน่วง เขาหวนรำลึกถึงวัยเด็กที่ผ่านมา ภาพเมื่อครั้งเรียนหนังสือชั้นประถมศึกษาเคลื่อนไหวเข้ามาในห้วงความคิด เขาเห็นภาพครูใหญ่แก่ ๆ ทำทาง

ใจดีของเขาแจ่มชัด

“ ลูกเอ๊ย ” ครูเรียกเด็ก ๆ ด้วยถ้อยคำอบอุ่น “ วันนี้ครูจะพาพวกเราไปเรียนนอกห้องเรียนนะ ”

“ เฮ... ” เด็ก ๆ ชอบใจ เด็ก ๆ กรูกันออกจากห้องเรียนไปอย่างรวดเร็ว เหลืออยู่เด็กชายตัวเล็กที่ชื่อ บุญพจน์เท่านั้นที่หันกลับไปแบกเก้าอี้ของครูไปด้วย ครูใหญ่ส่งยิ้มให้เขา...

“ เอาอย่างนี้ ” ครูใหญ่ส่งยิ้มสบตาแก่นักเรียนทุกคน

“ วันนี้เราจะเล่นเก้าอี้ดนตรีกัน ” เสียงปรบมือชอบใจดังขึ้นมาอีกครั้ง เด็ก ๆ เตรียมจะไปขนเก้าอี้มาเพิ่มเติม ครูใหญ่โบกมือห้าม

“ เก้าอี้ดนตรีแบบเก่าไม่สนุกแล้ว พวกเธออย่าสืบเก้าอี้คนนี่ ต้องเล่นเก้าอี้ดนตรีตัวเดียวถึงจะสนุก ” เด็ก ๆ พากันมองหน้า

“ เอาเถอะหน้า ลองดู ” ครูใหญ่ว่า...

ครูบอกให้ทุกคนหันขวา เดินไปข้างหน้าเป็นวงกลมแล้วร้องเพลง ช้าง ช้าง ช้าง...เด็ก ๆ ปรบมือตามจังหวะ พอเสียงนกหวีดปรืด ... ทุกคนก็หยุดร้องเพลงวิ่งสุดชีวิตไปยังเก้าอี้ตัวนั้น ทั้งเด็กและเก้าอี้ล้มคว่ำคะมำไปตาม ๆ กัน...ก่อนพานักเรียนเข้าชั้นเรียนตามปกติ ครูใหญ่พูดให้นักเรียนทุกคนฟังสั้น ๆ

“ บทเรียนบางบทก็ไม่มีในตำรา ” แก้วหน้าระยิบระยับหนึ่ง เมื่อเห็นทุกคนตั้งใจฟัง แก้วก็พูดต่อด้วยเสียงเรียบ ๆ

“ อย่างการเล่นเก้าอี้ดนตรีวันนี้ก็เหมือนกัน มันเป็นเกมชีวิตอย่างหนึ่ง คนที่อยู่ต่ำก็อยากสูง เมื่ออยู่สูงบางทีก็มีแต่ความหวาดเสียว ” เด็ก ๆ นิ่งเงียบ ครูใหญ่หัวเราะก่อนจะเดินนำหน้านักเรียนขึ้นสู่ชั้นเรียน

(คนในกรม. 2533 : 27 - 28)

1.2 การเรียนการสอนแบบเก่า

การจัดการเรียนการสอนแบบเก่า คือ การเรียนการสอนที่ครูเป็นผู้ให้ความรู้และแสดงความคิดเห็นเพียงฝ่ายเดียวจะสอนโดยบรรยายหน้าชั้น นักเรียนจะเป็นฝ่ายรับความรู้เท่านั้น ไม่มีโอกาสได้ค้นคว้าความรู้ด้วยตัวเองดังที่ปรากฏในเรื่อง ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง ดังนี้

ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง สะท้อนภาพครูโสภากที่ตลอดเวลาผ่านมานั้นเธอจะจัดการเรียนการสอนโดยทำตัวเป็นผู้รอบรู้ สอนทุกเรื่องที่คิดว่าตนเองรู้ บรรยายหน้าชั้นคนเดียวจนบางครั้งหมดลมอีกเสบ ทั้ง ๆ ที่ความจริงไม่เคยรู้อะไรอย่างลึกซึ้ง ดังข้อความ

นับตั้งแต่ให้เด็ก ๆ เป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ โรคหมดลมอีกเสบเพราะต้องพูด ต้องจัดต้องไขอยู่ทุกวี่ทุกวันของครูโสภาก็หายไป เธอหัวเราะให้กับตัวเองที่เอาแต่พูด พูด พูด พูด พูด มาเกือบครึ่งชีวิตของความเป็นครู ตลอดเวลาที่ผ่านมาเธอทำตัวเป็นผู้รอบรู้ ทั้ง ๆ ที่ความจริงไม่เคยรู้อะไรอย่างลึกซึ้งเลย

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 59)

การจัดการเรียนการสอนแบบเก่าในชั้นเรียนครูเป็นผู้มีบทบาทหลัก นักเรียนเป็นเพียงผู้ทำตามคำสั่งเท่านั้น ดังเช่นตอนที่ ครูโสภาย้อนคิดถึงการสอนแบบเก่าที่ตนเองประจักษ์ผู้กุมอำนาจในห้องเรียนแต่ก็แฝงไปด้วยความอึดอัด แต่เมื่อได้เปลี่ยนแปลงการสอนความรู้สึกอึดอัดก็ลดลง เพราะครูโสภายไม่ต้องดำเนินบทบาทในห้องเรียนคนเดียวอีกต่อไป ดังข้อความ

แรก ๆ ที่ครูโสภายเปลี่ยนวิธีการสอนนั้น เธอเองก็อึดอัดใจ ความรู้สึกของเธอนั้นราวกับถูกปลดออกจากตำแหน่งมหาราชินีแห่งองค์ความรู้ผู้ยิ่งใหญ่ประจำศตวรรษที่เดียว ...

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 60)

2. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านการศึกษาในวรรณกรรมพบว่า ถวัลย์ มาตรการ ได้สะท้อนภาพบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้ 4 กลุ่ม ดังนี้

- 2.1 ครู
- 2.2 นักเรียน
- 2.3 ผู้ปกครอง
- 2.4 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

2.1 ครู

ภาพสะท้อนด้านครู ถวัลย์ มาตรการ ได้สะท้อนภาพครูในวรรณกรรมไว้ 3 ด้าน ดังนี้

- 2.1.1 ครูที่มีพฤติกรรมดีเหมาะสมกับจรรยาบรรณ
- 2.1.2 ครูที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับจรรยาบรรณ
- 2.1.3 ปัญหาค่าครองชีพของครู

พฤติกรรมครูทั้งที่สอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู และขัดกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู สำหรับผู้ประกอบอาชีพครูแล้วนั้น จรรยาบรรณวิชาชีพมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครูเป็นอาชีพที่ต้องดูแลทรัพยากรบุคคล อันจะเป็นกำลังสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคมและประเทศชาติ ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 4 (2546 : 30) ได้ให้บทนิยามของครูไว้ว่า “ ครู ” หมายถึง บุคลากรวิชาชีพซึ่งทำหน้าที่หลักด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน และในหมวด 7 ที่ว่าด้วย ครู อาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครู ทำหน้าที่ในการกำกับดูแลการปฏิบัติตามจรรยาบรรณ

วิชาชีพ จากบทนิยามดังกล่าวได้กำหนดชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครู โดยที่มีกระทรวงศึกษาธิการออกข้อกำหนด เกี่ยวกับจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539 ขึ้น เพื่อกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของครู ให้ปฏิบัติตามจรรยาบรรณของวิชาชีพให้เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง

2.1.1 ครูที่มีพฤติกรรมดีเหมาะสมกับจรรยาบรรณ

พฤติกรรมครู อาจารย์ที่ปรากฏในวรรณกรรมของถวัลย์ พบว่า มีพฤติกรรมที่ดีเหมาะสมกับจรรยาบรรณ กล่าวคือ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการสั่งสอนอบรมให้ความรู้แก่ศิษย์อย่างเต็มความรู้ ความสามารถและด้วยความบริสุทธิ์ใจ จรรยาบรรณในด้านความเมตตา ให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนของนักเรียนและพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ ดังนี้

1. การให้ความเมตตา ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครูข้อที่ 1 ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์ โดยเสมอหน้า ภาพสะท้อนพฤติกรรมครูที่มีจรรยาบรรณดังกล่าวพบได้ในเรื่อง หมอใบไม้ ดังนี้

เรื่อง หมอใบไม้ สะท้อนภาพครูที่ให้ความเมตตาแก่นักเรียนโดยการให้คำแนะนำสนับสนุนความสามารถในการเรียน ดังที่ครูใหญ่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับความสามารถในการเรียนของลูกศิษย์ซึ่งมาจากครอบครัวหมอแผนโบราณว่า ลูกชายของหมออ่อนเป็นเด็กเรียนดีน่าจะส่งเสียให้เรียนแพทย์ ซึ่งคำรับรองของครูใหญ่ได้สร้างความเชื่อมั่นให้กับผู้ปกครองในการตัดสินใจส่งบุตรหลานได้เล่าเรียนสูงขึ้น ดังข้อความ

หมออ่อนวาดอนาคตของลูกชายอยู่เงียบ ๆ

“ โอ้หนู ” แกล้งมือจากการผสมยาหมอใหญ่

“ ครูใหญ่บอกว่าเอ็งเรียนเก่งนัก โตขึ้นอยากให้เรียนหมอสมัยใหม่ ”

“ เป็นไงหรือพ่อ ”

“ ก็หมอมืออยู่ตามโรงพยาบาลนะแหละ เขาใช้ยาฝรั่ง ” หมออ่อนอธิบาย

.....

“ เชื้อฉันทะหมออ่อน ” เสียงครูใหญ่ก้องอยู่ในความรู้สึก

“ สอนมาจนหัวจะหงอกแล้ว เพิ่งเห็นเด็กมีแววก็ลูกหมอนี้แหละ ขอเถอะ... อย่าให้จมอยู่กับรากไม้ ใบไม้อย่างหมออ่อนเลย ” คำพูดของครูใหญ่เหมือนแรงผลักดันความคิดของหมออ่อนให้แลไปเบื้องหน้าชัดเจนยิ่งขึ้น

(หมอใบไม้. 2534 : 59)

2. การสร้างเสริมความรู้ ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครูข้อที่ 2 ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ ดังปรากฏในเรื่อง ครูที่เขาไม่ต้องการ โรงเรียนตายแล้ว

และกระท่อมแสงตะวัน ดังพฤติกรรมของตัวละครต่อไปนี้

เรื่อง **ครูที่เขาไม่ต้องการ** เสนอเรื่องราวของครูมโนชาว์ ครูที่มีความพยายาม ในการที่จะพัฒนาความรู้ของนักเรียน โดยการคิดค้นและผลิตสื่อการสอนที่จะช่วยพัฒนาการเรียน การสอนด้วยความทุ่มเท และนำวัสดุต่าง ๆ ที่หาได้ไม่ยากในห้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นสื่อการสอน โดยมุ่งหวังที่จะให้นักเรียนเกิดทักษะและได้ฝึกความคิดสร้างสรรค์จากการใช้สื่อที่ครูเตรียมมา ดังข้อความ

มโนชาว์เริ่มงานของเขาอย่างเดี่ยวดาย เขาสั่งให้เด็ก ๆ หาฝาน้ำอัดลมมาดัดแปลงเป็น เครื่อง - นับเลข เครื่องเคาะจังหวะ ที่เข้ดทำ อะไรที่พอดัดแปลงได้เขาก็ดัดแปลง เอากะโหลกกะลา ครอบง มาทำเป็นกระบอกตักน้ำ นำฝาครอบงไปใหญ่ ๆ มาเคาะให้เป็นฆ้อง ใช้ตีประกอบเวลาร้องเพลง เอา เศษวัสดุที่ชาวบ้านทิ้งมาเป็นสื่อการสอน เย็นย่าเขาหลุกอยู่ที่โรงเรียนจนบางครั้งดึกดื่นเที่ยงคืนก็ยังคง ทำอยู่อย่างไม่ว่างเหน็ดเหนื่อย

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 73)

โรงเรียนตายแล้ว สะท้อนภาพครูสมชาติ ครูที่เอาใจใส่การสอน มีการจัดเตรียม อุปกรณ์การสอนตามแผนการสอนที่เขาได้เตรียมไว้ เพื่อให้นักเรียนสนใจการเรียน โดยครู สมชาติมีความตั้งใจจริงและด้วยสัญชาตญาณของความเป็นครูที่ต้องการสร้างเสริมความรู้ให้กับ นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณครูวิชาชีพข้อที่ 2 ที่ครูต้องสร้างเสริมความรู้ให้ศิษย์ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ ดังข้อความ

ครูสมชาติชอบอุปกรณ์ผ่านมา

“ จะเป็นครูดีแค่ไหน ” ชิตทักแล้วหัวเราะเอิ๊ก ๆ

ชาติได้แต่ยิ้มให้ เขาไม่รู้ว่าตอบคำถามเพื่อนครูได้อย่างไรว่า เขาทำสิ่งเหล่านี้ด้วยใจของเขา เขาทำมาจากสัญชาตญาณความเป็นครูของเขา มิได้ทำเพื่อยากได้รางวัลใด ๆ ... ดอกนกยูงบานสะพรั่งอยู่ริมสนามกว้างรอบโรงเรียน นักเรียนตัวเล็ก ๆ เล่นกันเกรียว ชาตินั่งเปิด แผนการสอนสำหรับวันนี้ เขาเตรียมอุปกรณ์การสอนไว้เป็นชุด ๆ...

(โรงเรียนตายแล้ว. 2538 : 83,85)

ครูสมชาติ นอกจากจะมีความมุ่งมั่นในการสอนแล้ว เขายังได้เสนอแนวคิดเชิญชวน เพื่อนครูให้ร่วมกันผลิตสื่อการสอน เพื่อสร้างเสริมการเรียนรู้ของลูกศิษย์ ดังข้อความ

เขาพยายามเสนอความคิดนี้ต่อที่ประชุม

“ ผมอยากให้โรงเรียนของเรามีโครงการผลิตสื่อการสอนทุกชั้น ทุกคนนะครับ ” เขาเอ่ยขึ้น

“ เด็ก ๆ จะได้เป็นคนดีมีคุณภาพในอนาคต ”

(โรงเรียนตายแล้ว. 2538 : 89)

3. พัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับจรรยาบรรณวิชาชีพครูข้อที่ 6 ที่ว่า ครูย่อมพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ดังปรากฏในเรื่อง ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง และครูที่เขาไม่ต้องการ ดังนี้

ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง สะท้อนภาพครูโสภาก็มีความคิดพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพและแสดงถึงความตั้งใจที่จะทำงานในหน้าที่ครู ในการถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียน ซึ่งผลที่ตามมาที่ครูอาจจะได้รับเป็นกำลังใจคือ รางวัลต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น ตำแหน่งอาจารย์ 3 ครูแห่งชาติ หรือครูต้นแบบซึ่งครูโสภาก็แอบฝันเหมือนกับครูทุกคนที่มีสิทธิ์จะฝัน ดังข้อความ

แวบหนึ่งเธอคิดไปถึง ตำแหน่งอาจารย์ 3 ครูต้นแบบ ครูแห่งชาติ อะไรไปโน้น เกียรติยศทั้งหลายทั้งปวงเหล่านั้น ล้วนมีจุดเริ่มต้นมาจากการตั้งตนทำคุณประโยชน์โดยมีเด็ก ๆ เป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ทั้งสิ้น เธอยังกว้างกับความฝันที่ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะฝัน

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 63 - 64)

ครูที่เขาไม่ต้องการ เป็นเรื่องของครูมโนชาว์ที่ต้องการจะพัฒนาตนเอง โดยการเขียนย้ายเปลี่ยนที่ทำงานเพื่อหาประสบการณ์ที่หลากหลาย จากที่เคยอยู่โรงเรียนขนาดเล็ก ห้างไกลตัวอำเภอมาอยู่โรงเรียนขนาดกลางและอยู่ใกล้ตัวอำเภอ และได้ชื่อว่าเป็นโรงเรียนที่ครูต้องการย้ายเข้ามาสอนเป็นจำนวนมาก มโนชาว์มีความคิดว่า เขากำลังจะเปลี่ยนแปลงตัวเองในด้านการสอนจากโรงเรียนเล็ก มาโรงเรียนขนาดกลางซึ่งจะมีโอกาสพัฒนางานที่แตกต่างออกไป ดังข้อความ

แต่เนี่ย วันนี้เขากำลังพลิกโฉมหน้าให้กับตัวเอง หลังจากขลุกอยู่กับเด็ก ๆ หน้าตามอมแมมมา 6 - 7 ปี มโนชาว์ก็เขียนใบย้ายส่งเดช เลือกเอาโรงเรียนบางหนองสวรรค์ โรงเรียนขนาดกลางอยู่ใกล้อำเภอ ที่มีกิตติศัพท์ว่า ใครจะย้ายมาลงไม่ได้ นอกจากจะมีเส้นสายใหญ่จากเบื้องบนส่งลงไป แต่เขาก็ได้รับการพิจารณาให้ย้ายได้ ซึ่งยังความแปลกใจแก่ตัวเองและเพื่อนพ้องอยู่บ้างตามควร

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 67 - 68)

ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอสะท้อนภาพเกี่ยวกับครูที่มีความตั้งใจและทุ่มเทกำลังกายกำลังใจในการพัฒนาโรงเรียน ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ของอนาคตของชาติ โดยครูมโนชาว์ได้ลงมือปลูกต้นไม้ ดอกไม้เพื่อให้โรงเรียนสวยงามและน่าอยู่น่าเรียน เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจของชาวบ้าน ในละแวกโรงเรียนได้ชื่นชมความสวยงามนั้นด้วย ดังปรากฏในเรื่อง ครูที่เขาไม่ต้องการ ในตอนที่ ครูมโนชาว์อุทิศเวลาเพื่อพัฒนาโรงเรียนและเพื่อลูกศิษย์ ดังข้อความ

ตะวันสาดแสงสีหมากสุกฉาบฉายทั่วไม้อยู่ราไร ไม่นานนักก็จมดวงลงไปเหมือนคนแก่สิ้นลม โพล่พลัดแล้ว มโนชาว์ยังคงก้ม ๆ เงย ๆ อยู่กับแปลงดอกไม้แปลงใหม่ เขาคิดถึงประโยชน์ของดอกไม้

สี่สวดพวกนี้ ต่อไปเมื่อเจริญเติบโตเต็มที่จะเป็นสิทธรรษชาติที่แต่งแต้มให้โรงเรียนมีชีวิตชีวาขึ้น
ชาวบ้านก็อาศัยเป็นที่พักสายตาจากงานประจำวัน

“ เขาจะบ่างไหมหนอว่า โรงเรียนนี้เป็นของเขา ” มโนเชาว์คิดขณะพรวนดิน

“ ลูกเขา หลานเขา ต้องอาศัยโรงเรียนนี้แหละเป็นเบ้าหลอมชีวิตในวันหน้า ก่อนออกไปสู่
โลกกว้าง ” เขาคิดเรื่อยเปื่อยไปถึงอนาคต

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 76)

นอกจากพฤติกรรมที่เหมาะสมกับจรรยาบรรณครูที่ถวัลย์ มาตรฐาน สะท้อนให้เห็นใน
วรรณกรรมแล้ว ถวัลย์ มาตรฐาน ยังได้นำเสนอภาพสะท้อนที่แสดงให้เห็นถึงจรรยาบรรณครูใน
การปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการดำเนินชีวิต จดจำคำสอนของครูไปใช้ได้ ดังเช่น ตะวัน จากเรื่อง
กระท่อมแสงตะวัน ซึ่งจบเพียงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ยังคงจดจำคำสั่งสอนของครูมาใช้ในการ
ดำรงชีวิตจริง ดังข้อความ

นกกาโผจากรังบนไม้สูง ส่งเสียงร้อง กา กา บินผ่านไป สีดำเป็นมันของมันกลืนไปกับบรรยากาศ
ทอแสงอรุณ เด็กชายแหงนหน้ามองตามมันจนลับตา คิดถึงคำสอนของครูที่โรงเรียน

“ พวกเธอจำไว้นะ จงเอาเยี่ยงกา แต่อย่าเอาอย่างกา ” เสียงของครูยังคงประทับอยู่ในความ
ทรงจำ คำพูดของครูถูกที่เดียวว่า ในบรรดานกด้วยกันแล้วกาเป็นนกประเภทเดียวที่ออกหากินก่อน
นกอื่น มันจะตื่นแต่เช้ามืดเพื่อบินออกจากรังและกลับคอนเมื่อตะวันตกดิน แต่การก็มีข้อเสียตรงที่ชอบ
ลักของชาวบ้านกิน... การเอาเยี่ยงกาของครูคงหมายถึง ในส่วนของความขยันที่ลุกขึ้นมาทำมาหากิน
ก่อนใคร ๆ ส่วนข้อห้ามอย่าเอาเยี่ยงกาคงหมายถึง นิสสัยลักขโมยของมันนี่เอง

(กระท่อมแสงตะวัน. 2544 : 21 - 22)

2.1.2 ครูที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับจรรยาบรรณ

พฤติกรรมครู ที่ปรากฏในวรรณกรรมของถวัลย์ พบว่ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับ
จรรยาบรรณ กล่าวคือ มีความบกพร่องในเรื่องการส่งเสริมความรู้ อบรมสั่งสอน ขาดความรัก
ความเมตตาต่อศิษย์ การไม่ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี การไม่เอาใจใส่ในการพัฒนาวิชาชีพ
และขาดความศรัทธาในวิชาชีพ ซึ่งพฤติกรรมของครูที่ไม่เหมาะสมกับจรรยาบรรณวิชาชีพครูเหล่านี้
จะส่งผลกระทบต่อการศึกษา เพราะครูมีหน้าที่ยิ่งใหญ่ที่จะต้องดูแลรับผิดชอบต่ออนาคตของ
ชาติหากครูบกพร่องในจรรยาบรรณวิชาชีพของตนแล้ว สังคมไทยก็จะอ่อนแอ เยาวชน อนาคต
ของชาติก็จะเติบโตเป็นบุคลากรที่ไร้คุณภาพ ลักษณะครูที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับจรรยา
บรรณที่ปรากฏมีดังนี้

1. ขาดความรักความเมตตา ภาพสะท้อนครูที่มีจรรยาบรรณไม่เหมาะสมในด้านขาด
ความรักและความเมตตา คือ ครูที่ขาดจรรยาบรรณข้อ 1 ซึ่งครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้
ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ ส่งเสริม ให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า ครูที่
ขาดจรรยาบรรณดังกล่าวปรากฏในเรื่อง โรงเรียนตายแล้ว และเซลล์แมนมือใหม่ ดังนี้

โรงเรียนตายแล้ว สะท้อนภาพกลุ่มครูที่ไม่เอาใจใส่ในการที่จะส่งเสริมความรู้ให้กับลูกศิษย์ของตน แม้กระทั่งการทำสื่อเพื่อพัฒนาความรู้ให้กับลูกศิษย์ และดูถูกความสามารถของลูกศิษย์ในการศึกษาเล่าเรียน โดยมีสาเหตุมาจากครูต้องรับผิดชอบงานอื่น ๆ ที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชาและงานที่ต้องประสานกับหน่วยงานอื่นไม่ว่าจะเป็นกระทรวงมหาดไทย หรือกระทรวงสาธารณสุข จึงเป็นเหตุให้เวลาในการที่ให้ความสนใจกับนักเรียนลดลงไปได้ดังข้อความ

“ แนวคิดของสมชาตินะดี แต่ผมว่าเราต้องดูอะไรให้รอบคอบ ” เขาเอ่ยขึ้น

“ อย่าลืมนะครับ ครูอย่างเรามีโครงการอะไรมาให้ทำสารพัด ทั้งสาธารณสุข มหาดไทย เกษตร ก็มารุมที่เราละครับ เวลาที่จะหายใจแทบไม่มีแล้ว ” น้ำเสียงนั้นเข้มแข็ง

“ ...แค่สอนให้ทันหลักสูตรกำหนดก็แทบไม่มีเวลาอยู่แล้ว ถ้าให้ไปทำสื่อการสอนอีกก็ตายกันพอดี ” ครูคนอื่น ๆ เริ่มแตกเป็นสองกลุ่ม...

“ อย่าลืมนะครับว่า ต่อให้เราทุ่มเทไปสักเท่าไร มันก็ไม่มีผลต่อชาติต่อสังคมหรอก ” ชิตเริ่มเสียงดัง

“ เด็กจบ ป.6 บ้านเราเรียนต่อที่เปอร์เซ็นต์ก็ไม่เกิน 20 เปอร์เซ็นต์ แล้วอีก 80 เปอร์เซ็นต์ไปไหน ก็จมหายไปกับท้องไร่ ท้องนา ” เขากวาดสายตามองหน้าครูทุกคน

“ ... คำถามก็คือ ในขณะที่พวกเราทุ่มเททำงานแทบเป็นแทบตาย ถ้าคิดถึงกำไร ขาดทุน แล้วมันคุ้มไหม...ไม่คุ้มหรอกครับ เด็กเรียนต่อแค่ 20 เปอร์เซ็นต์ เอาเวลาไปทำอย่างอื่นดีกว่า ” เขาสรุปท่ามกลางรอยยิ้มของหลายคน...ผมเห็นด้วยกับครูชิตที่ว่า ถึงเราทุ่มเทไปแต่เปอร์เซ็นต์เด็กที่เรียนต่อต่ำก็เกิดความสูญเสียเปล่า

(โรงเรียนตายแล้ว. 2538 : 90 - 91)

เรื่อง **เชลล์แมนมือใหม่** เป็นอีกหนึ่งเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงครูที่ขาดจรรยาบรรณในด้านความรัก ความเมตตา โดยครูใช้ถ้อยคำที่ทำให้นักเรียนหมดกำลังใจและขาดความเชื่อมั่นดังตอนที่ เด็กชายน้อยรู้สึกว่าเขาคงจะโง่งจริง ๆ เมื่อครูใช้คำพูดรุนแรงตอกย้ำดูถูกความสามารถเขา ดังข้อความ

“ เอ็งนี่โง่งเหมือนใครอีเจ้าน้อย ” เสียงพ่อคำรามเมื่อดูสมุดรายงานประจำตัวนักเรียน...ความโง่งของผมได้รับคำรับรองจากครูประจำชั้นอย่างแข็งขัน ถึงกับเคยบอกว่า ถ้ามีการประกวดเด็กโง่งแล้ว ไม่มีใครจะเอาชนะผมได้ การที่ครูพูดอย่างนี้ก็เพราะ เมื่อคราวที่ครูคัดนักเรียนไปประกวดตอบปัญหาชิงรางวัลในงานวันประเพณีศึกษาอะไรนั่นแหละ ครูถามว่าใครจะสมัครไปบ้าง ผมเห็นเพื่อน ๆ ยกมือกันพริบพริบไม่ทันรู้ว่าครูถามว่าอะไรก็เลยตกใจยกมือตามเพื่อนไปด้วย

“ เด็กชายน้อย ” ครูยื่นหัวเราะอยู่หน้าชั้น

“ ครับ ”

“ เธอจะเอาอะไรไปตอบกับเขา ”

“ตอบอะไรครับ” ผมงงเพราะตอนยกมือขึ้นนั้นก็ยกมือตามเพื่อน ๆ ไม่รู้ว่าครูถามอะไร
 “เอเคยเห็นควายไหม” ครูกลั่นยิ้ม
 “เคยครับ” ผมยืนตอบ หวังจะได้รับคำชมจากครูให้ชื่นใจ
 “เห็นที่ไหน” คราวนี้ครูกลั่นยิ้มไว้มากกว่าที่เคย หัวเราะออกมา
 “หน้าห้องเรียนนั่นไงครับ” ผมชี้มือไปหน้าชั้น โอโฮ ! เท่านั้นแหละครับ ครูแกโกรธเสียไม่มี หาวว่าผมโง่งยังไม่มีมารยาทอีกต่างหาก ความจริงผมชี้ไปที่รูปควายที่มีใครไม่รู้วาดไว้มุมกระดานดำ
 “เอาไว้ให้มีการประกวดเด็กอภิบาลใจก่อน ฉันจะส่งเธอไป” ครูยึดกตปิ่นนั้นแหละครับ ตั้งแต่นั้นมาผมก็เชื่อว่า ตัวผมโง่งจริง ๆ ซึ่งแต่ก่อนเมื่อพ่อ แม่ ญาติโกโหติกาว่าผมโง่ ผมไม่เคยเชื่อเลย พอครูรับรองแข่งขันว่าผมโง่งแน่ ๆ แล้ว ผมจึงยอมรับและสงบเสงี่ยมเจียมตัวตลอดมา

(เซลล์แมนมือใหม่. 2540 : 57 ,60- 61)

2. บทพร่องในการสร้างเสริมความรู้ จรรยาบรรณครูข้อ 2 กล่าวว่า ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้แก่ศิษย์อย่างเต็มความสามารถด้วยความบริสุทธิ์ใจ หากครูขาดความรับผิดชอบในการอบรมสั่งสอนด้วยเห็นว่าไม่ใช่หน้าที่ของตน และไม่ส่งเสริมความรู้ให้กับนักเรียน ย่อมส่งผลกระทบต่อการศึกษาของนักเรียนพฤติกรรมครูที่บกพร่องในการส่งเสริมความรู้ ถวัลย์ มาศจรัส สะท้อนภาพโดยผ่านครูวัยใกล้เกษียณที่ปฏิบัติ หน้าที่เพียงเพื่อรอคอยเวลาที่จะกลับบ้านเท่านั้น ดังปรากฏในเรื่อง **ครูที่เขาไม่ต้องการ** ในตอนที่ มโนเชาว์รู้สึกแปลกที่ต้องพบกับพฤติกรรมของครูใหญ่ที่กลับบ้านก่อนเวลา ครูทองสุขครูที่ใกล้เกษียณ เขาไม่มีชั่วโมงสอนเลยมาโรงเรียนก็แค่อ่านข่าวชาวบ้านทั่วไป และดูภาพโป๊เปลือย ไม่สนใจที่จะใช้เวลาที่เหลืออบรมสั่งสอนนักเรียนจนวินาทีสุดท้ายของอาชีพราชการ ดังข้อความ

ฝ่ายผู้ช่วยครูใหญ่นั้นเป็นครูลอยชื่อ ทองสุข เกษียณอายุหลังครูใหญ่ 1 ปี คนนี้ไม่มีชั่วโมงสอน เงินเดือนหกพันกว่าบาทแล้ว เข้ามาโรงเรียนก็หาอ่านข่าวนายจ้างปล้ำสาวใช้ นั่งดูรูปเปลือยตามหนังสือพิมพ์ไปวัน ๆ บางทีก็คุยเรื่องสัปดน โดยอ้างว่ายืดอายุคนแก่แก่กับพวกหนุ่ม ๆ ...

“หวัดดี ๆ” ครูแก่คนนั้นรับไหว

“ไต่ตอนมันว่าคุณย้ายมาอยู่ที่นี้รึอะ ?”

“ครับ...ผมนำไปส่งตัวมารายงานครูใหญ่”

“อ้อ...อ้อ ครูใหญ่กลับบ้านแล้วละ พรุ่งนี้มาใหม่ก็แล้วกันนะ” ครูแก่คนนั้นรีบบอกเมื่อเห็นมโนเชาว์ยกมือดูนาฬิกาเหมือนจะถามว่า “ก็นี่เพิ่งบ่ายสองโมงกว่า ๆ นี่ครับ” ชายหนุ่มยิ้มเจื่อนลงไปนิด พอดีหมดคาบเวลาที่สอน ครูจึงทยอยเข้ามาที่ห้องกันทีละคนสองคน ค่อยกันอีกพักใหญ่ มโนเชาว์ก็ลากลับ ขณะที่ครูแก่คนนั้นรีบเดินลี้ว ๆ ไปที่วงหมากรุกข้างโรงเรียน

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 70 - 71)

นอกจากนี้ ถวัลย์ มาศจรัส ได้สะท้อนภาพของครูที่มีความอิจฉาเพื่อนร่วมงาน แต่ตนเองไม่สนใจลงมือปฏิบัติงานเพื่อพัฒนาตนเองและโรงเรียน แต่ปล่อยเวลาให้เสียไปอย่างไร

ประโยชน์ ดังตอนที่ มโนเชวร์ซึ่งเป็นครูย้ายมาใหม่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของเพื่อนครูต่างโรงเรียน แต่ในโรงเรียนเดียวกันเขากลับไม่เป็นที่พอใจของเพื่อนครู เพียงเพราะเขามีแนวคิดที่จะพัฒนาโรงเรียนโดยชักชวนเพื่อนครูให้ร่วมกันพัฒนาผลงาน แต่เพื่อนครูไม่ต้องการเปลี่ยนแปลง วิถีชีวิตการทำงานของตนเอง ดังข้อความ

ชื่อของมโนเชวร์กำลังหอม หอมกรุ่นในหมู่บุคคลภายนอกที่เห็นผลงาน แต่ในโรงเรียนนั้นชื่อของมโนเชวร์กำลังเหมือนซากหมาเน่า

ทำไมจะไม่เหมือนในเมื่อโรงเรียนบ้านหนองสวรรค์อยู่กันมาที่สิบปีแล้วก็ยังเป็นบ้านหนองสวรรค์เพียงชื่อ ทุกคนถือว่าฐานะไม่ใช่ มาโรงเรียนก็เพียงเพื่อมานั่งปล่อยลมหายใจทิ้งไปวัน ๆ

เมื่อมโนเชวร์กำลังมาเปลี่ยนความเคยชินนั้นให้พลิกไปจากเก่าก็ต้องเผชิญปัญหาเป็นธรรมดา

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 74)

เช่นเดียวกับครูหนุ่มสาวกลุ่มหนึ่งที่มโนเชวร์เห็นว่าน่าจะเป็นกำลังสำคัญที่จะพัฒนาโรงเรียน แต่กลับมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมกับจรรยาบรรณครู คือ ขาดความรับผิดชอบที่จะสร้างเสริมความรู้ให้กับนักเรียน เพราะกำลังจะย้ายไปจากโรงเรียนแห่งนี้แล้วจึงไม่สนใจที่จะรับผิดชอบและปฏิบัติหน้าที่ หรือพัฒนางานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน แต่กลับคิดว่าทำไปก็ไม่ได้อะไรขึ้นมา ดังข้อความ

“ ช่วยกันเถอะครับ โรงเรียนของเรา ” มโนเชวร์เคยพูดกับครูหนุ่ม ครูสาวที่โรงเรียน

“ เฮ้ย ! ปีหน้าก็ย้ายแล้ว แหม...ทำไปก็ไอ้แค่นั้น ชั้นเดียวคือกันแหละ ทำให้เหนื่อยเปล่า ๆ เสียความรู้สึกอีกด้วย ”

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 75)

3. ครูที่ไม่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี ภาพสะท้อนของครูที่ปฏิบัติตนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีนั้นขัดแย้งกับจรรยาบรรณครูข้อ 3 ที่ว่าครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งทางกาย วาจา จิตใจ และภาพสะท้อนครูที่ไม่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในวรรณกรรมของถวัลย์ ภาสกรวิธ ได้สะท้อนทั้งพฤติกรรมภายนอก คือ บุคลิกภาพ ท่าทางการแสดงออก และพฤติกรรมภายใน คือ อารมณ์ ดังปรากฏในเรื่อง ครูที่เขาไม่ต้องการ เซลล์แมนมือใหม่ ตกปลาหมู และครอบปลาหมู ดังนี้

เรื่อง **ครูที่เขาไม่ต้องการ** สะท้อนพฤติกรรมครูที่ปฏิบัติตนไม่เป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ถ้อยคำที่เสียดสี พุดกระທบคนที่ขัดใจครูประณีตและครูสายบัวทั้ง ๆ ที่เข้าวันถือศีลเป็นประจำ การแสดงแต่งกายที่ไม่เหมาะสมกับอาชีพของครูผ่องพรรณ กิริยาที่ไม่เหมาะสมของครูทอกสุข ครูอาวสุโสใกล้เกษียณผู้ชอบอ่านข่าวเรื่องของชาวบ้านและดูภาพโป๊เปลือย ครูหนุ่มสาว

ที่ชอบเล่นแชร์ สนใจเฉพาะข่าวสังคมเท่านั้น สนทนากันเรื่องชาวบ้านและครูที่เอาแต่นั่งคิด คำนวณเงินบำเหน็จบำนาญว่าขาดทุนหรือกำไรเมื่อเทียบกับเวลาที่เหลืออยู่ ดังข้อความ

ครูโรงเรียนบ้านหนองสวรรค์มีด้วยกัน 15 คน เป็นครูแก่ใกล้เกษียณเสีย 6 คน ครูหนุ่ม 3 คน ครูสาว 6 คน

ส่วนครูใหญ่นั้นจะเกษียณตุลาค่ำ วันหนึ่ง ๆ ก็เผลอมาแต่ตอนเช้าเซ็นชื่อเข้ามาทำงาน ตกบ่ายก็หายหน้าไปเช่นนั้นทุกวัน

ครูปราณี ครูสายบัวมีอายุไล่เลี่ยกัน ทั้งสองคุยกันแต่เรื่อง วิปัสสนาธรรมะ ชัมโม วันพระ ก็ไปอยู่วัดถือศีลกินเพล แต่บ่อยครั้งที่เดียวที่มโนเชาว์เห็นครูปราณีพูดจาเสียดสีกระທပတတที่ขัด อารมณ์แก่ได้แสบกว่าคนที่ไม่เคยไปวัดอย่างครูมาลีเป็นไหน ๆ

ครูผ่องพรรณก็ดูจะผ่องพรรณไปทั้งเนื้อทั้งตัวสมชื่อ ตั้งแต่เส้นผมยันปลายเท้าดูแข็งไปทั้ง ร่าง เสื้อผ้าก็เพียวฟ้าสวมกับเป็นลูกสาวคนเดียวของผู้พัน เนื้อตัวหอมกรุ่นไปด้วยน้ำหอมราคาแพง จะลูกจะน้องทำเอามโนเชาว์อยากสละโสดเสียหลายหน เห็นแล้วหวามใจหนุ่มอย่างเขายังนึก

ฝ่ายผู้ช่วยครูใหญ่นั้นเป็นครูลอยชื่อ ทองสุข เกษียณอายุหลังครูใหญ่ 1 ปี คนนี้ไม่มี ชั่วโมงสอน เงินเดือนหกพันกว่าบาทแล้ว เข้ามาโรงเรียนก็หาอ่านแต่ข่าวนายจ้างปล้ำสาวใช้หุ่น บั๊มบั๊บ นั่งดูรูปเปลือยตามหนังสือพิมพ์ไปวัน ๆ บางทีก็คุยเรื่องสัปดนแบบกระเทาะเปลือก โดย อ้างว่ายึดอายุคนแก่แก่กับพวกหนุ่ม ๆ

แก่แก่ทับได้เพราะแกอยู่ในชั้นเศรษฐกิจคนหนึ่ง

มีครูหลายคน ต่างคนก็ต่างแบบ ครูแก่ ๆ คิดแต่บำเหน็จบำนาญว่าออกตอนนี้จะได้เท่าไร สอนอยู่นี่ได้กำไรหรือขาดทุนเมื่อไปเทียบกับการรับบำนาญเป็นรายเดือน ถึงจะคิดถึงเรื่องลาออก ก็ยังไม่วายวอกมากุถึงเรื่องสองชั้นจนได้

ครูสาวคุยหลายเรื่อง ตั้งแต่เรื่องชาวบ้านไปจนถึงเรื่องการแต่งเนื้อแต่งตัว เครื่องสำอางผ่อนส่งเดือนละ 50 บาท 10 เดือน ไปจนถึงเรื่องของวงสังคมชั้นสูงที่อ่านมาจากข่าวสังคมตามหน้า นิตยสารรายสัปดาห์ รายเดือนต่าง ๆ

คุยถึงเขาวิจารณ์ถึงเขาทั้ง ๆ ที่ไม่เคยรู้จักมักคุ้น รู้เรื่องของคนอื่นมากกว่ารู้เรื่องของตนเอง ด้วยซ้ำ

เปียร์แชร์ไม่ได้ ผัวไปเมาเอนไม่กลับบ้าน ใครพาอีหนูไปกกในโรงแรม เสียดสีสังคม ต่ำกระທပတတโน้นก่อนขอคคนนี้ พรังพุมมากองรวมกันอยู่ในโรงเรียนด้วยฝีปากของครูที่ชักเรื่องเข้ามา...

เมื่อมโนเชาว์กำลังมาเปลี่ยนความเคยชินนั้นให้พลิกไปจากเก่าก็ต้องเผชิญปัญหาเป็นธรรมดา

“ ชีวิตต้องสู้ เมื่อคิดจะสู้แล้วจะไม่หนีเด็ดขาด ไม่ว่าที่ไหนหรือที่ไหน ” มโนเชาว์คิด เขา ไม่ใช่เด็กกอมมือที่อ่านสายตาของเพื่อนครูในโรงเรียนไม่ออก สายตานั่นมีทั้งมาดร้าย อาฆาต เยาะเย้ย ถากถาง

“ มันจะเอาสองชั้นนะซี ” เสียงแว่ว ๆ ลอยมากระທပတတบางครั้งที่เขาเ็นสอนเด็ก เสียงครูปราณี ที่เขาเคยนับถือ เมื่อครั้งมาอยู่ใหม่ ๆ ดุเด็กแว๊ด ๆ

“ เล่นมันเข้าไป ไอ้พวกอยากเด่นอยากดัง ตัวเท่าลูกหมาทำเชื่องตีนัก ไอ้พวกปัญญาคน ” มโนเชาว์สะอึก นี่หรือวิสัยครู ต่ำเด็กหรือกระທပတတเขากันแน่ หัวใจเริ่มสับสนลังเลเขากลายเป็นคนขาดเพื่อน กลุ่มครูแก่ก็เข้าไม่ได้ ยิ่งแก่ยิ่งโย่ง โย่งยิ่งจกแต่ความสามารถในอดีตเก่า ๆ ที่เขามองไม่เห็น ครูหนุ่ม ครูสาวที่ควรจะเป็นกำลังก็กลับทำตัวเอาเหมือนนุ่นปล่อยให้ชีวิตลอยไปตามลม

คนแก่เฉื่อยชาแล้วยังพอให้อภัย แต่คนรุ่นใหม่ที่น่าจะนี่ซิควรละหรือ

“ช่วยกันเถอะครับโรงเรียนของเรา” มโนเชวร์เคยพูดกับครูหนุ่มสาวที่โรงเรียน

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 71 - 72, 74 - 75)

เรื่อง **ตกปลาหมู** สะท้อนพฤติกรรมครูที่เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีในการพูดเช่นกัน โดยครูจะใช้คำว่า “ควาย” ว่ากล่าวลูกศิษย์ เช่น โง่เป็นควาย ในการใช้ถ้อยคำดังกล่าวเป็นการแสดงอารมณ์ฉุนเฉียวของครู ซึ่งจะให้นักเรียนเห็นตัวอย่างการใช้ภาษาไม่สุภาพ ไม่เหมาะสม หรือไม่เกิดสำนึกเรื่องความถูกต้องในการใช้คำพูด อาจจะทำให้นักเรียนแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวได้ เรื่องนี้เป็นเรื่องราวของ จ๊อด เด็กนักเรียนที่มีผลการเรียนปานกลาง มองโลกในแง่ดี เช่น ครูเรียกเขาว่า “นายควาย” ตามความคิดของจ๊อด เขาคิดว่าคนที่เป็นายควายได้นั้นต้องฉลาด จ๊อดจึงไม่เก็บคำพูดของครูมาคิดมาก ดังข้อความ

“ควายไม่ใช่ควาย” จ๊อดคิดคำคม ๆ ขึ้นมาด้วยตัวเองและพาลนึกไปถึงคำพูดของครูยามโมโหที่เรียกเขาว่า ‘นายควาย’ แล้วเขาจะจะไปบอกกับครูว่า การที่เขาเป็น “นายควาย” แสดงว่าเขาฉลาดเอากการอยู่

คนเราเป็นนายควายได้ก็ต้องมีความฉลาดบ้างละน่า ขนาดครูเองแค่ชี้ควายยังไม่กล้าชี้เลย นี่เขาเป็นถึงนายควาย บังคับควายให้ทำอะไรได้สารพัด เขาย่อมฉลาดกว่าควายที่ไม่ใช่ควายตามความหมายของครูอย่างแน่นอน...

(ตกปลาหมู. 2544 : 32 - 33)

เช่นเดียวกับเรื่อง **เชลล์แมนมือใหม่** ที่สะท้อนพฤติกรรมครูที่ไม่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ถ้อยคำ โดยครูใช้คำพูดต่อว่านักเรียนอย่างรุนแรง ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่แสดงอารมณ์ที่โมโหจึงใช้ถ้อยคำที่ไม่เหมาะสมกับนักเรียน เพียงเพราะว่านักเรียนตอบคำถามที่ทำให้ครูเข้าใจผิด ดังตอนที่ ด.ช.น้อย ตอบคำถามครูแล้วทำให้เกิดความเข้าใจผิด แต่ครูไม่ได้ฟังคำอธิบายก็ใช้คำพูดรุนแรงต่อว่านักเรียน ดังข้อความ

“เธอเคยเห็นควายไหม” ครูกลั่นแกล้ง

“เคยครับ” ผมยืนตอบ หวังจะได้รับคำชมจากครูให้ชื่นใจ

“เห็นที่ไหน” คราวนี้ครูกลั่นแกล้งผมไว้ไม่ให้ไหวก็เลยหัวเราะออกมา

“หน้าห้องนั่นไงครับ” ผมชี้มือไปหน้าชั้น โอโฮ ! เท่านั้นแหละครับ ครูแกล้งโธษเสียไม่มีคำว่าผมโง่แล้วยังไม่มีมารยาทอีกต่างหาก ความจริงผมชี้ไปที่รูปควายที่มีใครไม่รู้วาดไว้มุมกระดานดำ

“เอาไว้มีกการประกวดเด็กอภิบาลก่อน มันจะส่งเธอไป” ครูยืนกัดฟัน

(เชลล์แมนมือใหม่. 2540 : 61)

ครอบปลาหมู เป็นอีกเรื่องราวหนึ่งที่สะท้อนพฤติกรรมครูที่ไม่รับฟังเหตุผลของนักเรียนและแสดงอารมณ์โมโหและลงโทษนักเรียน พฤติกรรมดังกล่าวเป็นการปฏิบัติตน

เป็นแบบอย่างที่ไม่ดี ดังที่ จ๊อด เด็กนักเรียนซึ่งถูกทำโทษเพราะการตอบคำถามที่ทำให้ครูโมโห โดยที่จ๊อดไม่มีโอกาสชี้แจงว่าเขาตอบเช่นนั้นเพราะเขาเห็นคำตอบที่ครูต้องการบนกระดานดำจริง ๆ ดังข้อความ

“ จ๊อดเอามือลูบพุงไปมา ”

“ เอ็งเป็นอะไรวะจ๊อด ปวดท้องหรือ ”

“ ก็ครูใจดีของพ่อนั้นแหละ ”

“ ทำไมล่ะ ”

“ เขabitพุงเสียเขียวเลยพ่อ ” จ๊อดทำหน้าเหยเก

.....

“ จริง ๆ นะพ่อ ก็ครูนะซี ถามอะไรก็ไม่รู้ หนูตอบไม่ได้ ครูถามว่า หนูเคยเห็นควายไหม ” จ๊อดหัวเราะทำให้พ่อหัวเราะไปด้วย

“ แล้วเอ็งตอบครูไปว่าไงล่ะ ”

“ ก็ตอบว่าเห็นซีพ่อ ”

“ เออ ! จริงซี บ้านเราก็มียควายตั้งหลายตัว ”

“ แต่ครูกลับมาหยิกหนู ”

“ อ้าว ! ทำไมล่ะ ”

“ ครูถามว่า เคยเห็นที่ไหน ”

“ ก็ที่บ้านเรานี่ไง ” พ่อหันไปมองคอกควาย

“ หนูไม่ได้บอกว่าเห็นที่บ้านหรือพ่อ หนูบอกว่าเห็นอยู่หน้าห้องเรียน...เท่านั้นแหละ ครูเดินมาลูบมาbitพุงเขียวไปหมดเลย หาวว่าหนูว่า ครูเป็นควาย ” คราวนี้พ่อหัวเราะลั่นบ้าน

(ครอบปลาหมู. 2544 : 11 - 12)

4. การไม่พัฒนาตนเองด้านวิชาชีพ ถวัลย์ มาศจรัส สะท้อนภาพครูที่ไม่พัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ ซึ่งส่งผลให้นักเรียนไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควรและเป็นการตัดโอกาสในการเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ ซึ่งขัดแย้งกับจรรยาบรรณครูข้อ 6 ที่ว่าครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพและวิสัยทัศน์ ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองอยู่เสมอ ดังปรากฏในเรื่อง ครูที่เขาไม่ต้องการ และโรงเรียนตายแล้ว ดังนี้

ครูที่เขาไม่ต้องการ สะท้อนภาพครูกลุ่มหนึ่งที่ไม่สนใจพัฒนาการเรียนการสอน ได้แต่ทำงานแบบปล่อยให้เวลาผ่านไปวัน ๆ โดยเฉพาะครูที่ใกล้เกษียณ ไม่มีครูคนใดพูดถึงหลักสูตรใหม่หรือสนใจจะหยิบเอกสารที่ทางราชการแจกให้ หรือรายงานการวิจัยทางการศึกษามาอ่าน ดังข้อความ

มีครูหลายคน ต่างคนต่างแบบ ครูแก่ ๆ คิดแต่บำเหน็จบำนาญว่าออกตอนนี้จะได้เท่าไร สอนอยู่หน้าตึกหรือได้กำไร เมื่อเทียบกับการรับบำนาญรายเดือน ถึงจะคิดเรื่องลาออกก็ไม่วายวอกมา

คุยเรื่องสองชั้นจนได้... ไม่มีใครสักคนพูดถึงปัญหาเรื่องการเรียนการสอน ไม่มีใครสักคนพูดถึงหลักสูตรใหม่ เอกสารทางราชการแจกให้เรียงเป็นระเบียบสวยงามในตู้เป็นตับ ไม่มีรอยยับย่นให้ระคายมือระคายตา ผิดกับนิตยสารรายสัปดาห์ รายปักษ์ รายเดือนซึ่งกองอยู่บนโต๊ะครู รอยเปิดรอยคันไวกจนกระดากบวม หนังสือการวิจัยทางการศึกษาที่จังหวัดแจกมาให้ครูอ่านข้อบกพร่องของตัวเองฝุ่นจับหนาตะอะ นอกจากไม่สนใจแล้วยังไม่แลเสียด้วยด้วยเหตุนี้กระมังเด็กจึงอ่านหนังสือไม่ออกเมื่อพ้นเขตโรงเรียนไป

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 71 - 73)

ภาพสะท้อนของครูที่ไม่สนใจพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งผลที่จะตามมาคือคุณภาพการศึกษาด้อยลง ดังปรากฏในเรื่อง ครูที่เขาไม่ต้องการ ในตอนที่ มโนชาวีได้เสนอให้เพื่อนครูผลิตสื่อ แต่กลับไม่ได้รับความสนใจและความร่วมมือ ดังข้อความ

มโนชาวีสังเกตเห็นความหายนะทางการศึกษารออยู่แค่เอื้อม เขาพยายามเสนอให้เพื่อนครูผลิตสื่อการสอน ให้รู้จักการจัดป้ายนิเทศ ให้รู้จักการตกแต่งห้องเรียน

เปล่าเลย ความคิดของเขาไม่ได้รับความสนใจมากไปกว่าการพยักหน้าเห็นด้วยคนละหึ่งสองหึ่งเหมือนกิ้งก่า แล้วยกเงยผ่านไประลอกหนึ่ง เดือนหนึ่งโดยไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลง

ด้วยเหตุนี้กระมังเด็กจึงอ่านหนังสือไม่ออกเมื่อพ้นเขตโรงเรียนไป มโนชาวีไม่แปลกใจอีกต่อไปแล้วว่า ทำไมสื่อมวลชนจึงโจมตีเสียย่อยยับ

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 73)

โรงเรียนตายแล้ว ปรากฏภาพสะท้อนของครูที่นอกจากจะไม่พัฒนาตนเองแล้ว ครูก็ไม่สนใจที่จะเตรียมการสอนหรือพัฒนาการสอน ดังข้อความ

ในโรงเรียนมีเขากับครูอีกสองคนเท่านั้นที่เปิดหลักสูตร แผนการสอนและทำอุปกรณ์อยู่ค่อนข้างบ่อย

“ เสียเวลาอ่าน ” คนที่ไม่เห็นด้วยคัดค้าน

“ ไ้อ้พวกนี้ชอบเอาความคิดคนเมืองมายัดใส่หัวคนบ้านนอก เด็กบ้านนอก ”

“ ใช่ ” อีกคนสนับสนุน

“ มันเป็นการรุกรานทางความคิด ”

(โรงเรียนตายแล้ว. 2538 : 86)

เช่นเดียวกับครูกลุ่มหนึ่งจากเรื่อง โรงเรียนตายแล้ว ที่ปฏิเสธการผลิตสื่อการสอน เพราะเห็นว่า การผลิตสื่อการสอนไม่มีความจำเป็น เพราะครูเหล่านั้นคิดว่าเด็ก ๆ เรียนรู้ได้เองจากสิ่งรอบตัวไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำ หรือภูเขา นอกจากนี้ยังมองว่าเป็นการสูญเสียงบประมาณถ้าจะต้องผลิตสื่อขึ้นใช้ ดังข้อความ

“เด็กพวกนี้มีหลักสูตรชีวิตของเขาอยู่แล้ว ฟานั่นไง สอนเรื่องฤดูกาลให้เขา ดวงตะวันสอนเรื่องกลางวันกลางคืน การตามพ่อ แม่ไปวัด สอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย แม่น้ำ ทุ่งนา ป่าเขา สอนกลุ่มการทำงานและพื้นฐานอาชีพ นี่สิครับของแท้ไม่ต้องทำสื่อทำอุปกรณ์เป็นไอ้บ้าหอบฟาง สู้ทั้งงบประมาณ สู้ทั้งเวลา...”

(โรงเรียนตายแล้ว. 2538 : 90 - 91)

นอกจากไม่เอาใจใส่พัฒนาวิชาชีพแล้ว ถวัลย์ มาศจรัส ได้สะท้อนภาพการปฏิบัติหน้าที่และการวางตัวของครูที่ขาดความเอาใจใส่ในการพัฒนาโรงเรียน ดังปรากฏในเรื่อง ครูที่เขาไม่ต้องการ ในตอนที่ กล่าวถึงสภาพของโรงเรียนที่แม้จะอยู่ในตัวอำเภอแต่กลับถูกละเลย ไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ดังข้อความ

ช่วงดูหนังแล้งเหลือกำลัง ไม่น่าเชื่อเลยว่าจะเป็นโรงเรียนที่อยู่ใกล้อำเภอ ซึ่งเปรียบได้กับการอยู่ใกล้ชิดเจ้านายที่จะต้องผ่านไ้ผ่านมามากมาย ะ

โรงเรียนบ้านวังไพรที่เคยอยู่ถึงจะเป็นอาคารชั่วคราวที่ซ่อมซ่อก็จริงอยู่ แต่สิ่งแวดล้อมที่จัดให้เด็ก ๆ ดูจะมีบรรยากาศเป็นโรงเรียนมากกว่านั้นนัก มันอาจจะเข้าสู่ภาวขิตที่ว่า ใกล้เกลือกินด่าง กระมัง เจ้านาย มักจะเคี่ยวเข็ญเฉพาะโรงเรียนที่อยู่ไกลตาด้วยความกังวลที่ว่า โรงเรียนเหล่านั้นอยู่ไกล ครูอาจจะพากันเหลวไหลส่วนโรงเรียนใกล้ ๆ ถือว่าจะไปเยี่ยมเยียนเมื่อไรก็ได้จึงพากันปล่อยปะละเลยเรื่อยมา

(ครูที่เขาไม่ต้องการ. 2532 : 68)

5. ขาดความศรัทธาในวิชาชีพ ถวัลย์ มาศจรัส สะท้อนภาพผู้ที่กำลังจะก้าวมาสู่วิชาชีพครู แต่ขาดจรรยาบรรณข้อ 7 ที่ว่า ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู ตั้งแต่ก้าวแรกของการสอบบรรจุเป็นข้าราชการครู ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผู้เข้าสอบขาดจิตวิญญาณความเป็นครู สัมฤทธิผลที่จะมาเป็นครู ดังปรากฏในเรื่อง พระเจ้าองค์ใหม่ ดังนี้

เรื่อง **พระเจ้าองค์ใหม่** สะท้อนภาพผู้สมัครสอบบรรจุเป็นข้าราชการครูที่ขาดความรักและขาดศรัทธาในวิชาชีพครู ยอมแลกเกียรติยศและศักดิ์ศรีของความเป็นครู ด้วยการจ่ายเงินเพื่อให้ตัวเองสอบบรรจุครูได้ และมีความคิดว่าเมื่อเขาสอบบรรจุเป็นครูได้แล้ว เขาจะสอนให้นักเรียนเป็นคนเห็นแก่ตัว และตัวเขาเองจะกอบโกยเงินจากอาชีพครูโดยไม่คำนึงถึงอะไรทั้งสิ้น ความคิดดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงการขาดจรรยาบรรณและไม่มีศรัทธาในวิชาชีพครู ดังข้อความ

“เพื่อคุณครูคนใหม่” เราสองคนกระดกเหล้ารดเตียวหมดแก้ว คึ้นนั้นผมนอนมองโคมไฟงมระยับที่บ้านของไอ้ชัยอยู่จนดึก คิดสระตะแล้วผมเสียเงินแค่แปดหมื่นทำงานไม่เกินสามปี มันก็เกินคุ้มแล้วกับเงินที่เสียไป ไอ้ชัยมันพูดถูกว่าทำไยยอมมาจากการลงทุนมันพูดเป็นนัย ๆ ให้คิดว่าเมื่ออยากได้งานก็ต้องลงทุนเพื่อให้ได้งานมา เออหนอ...เงินนี้มันสามารถซื้อเกียรติยศ ชื่อ

ชื่อเสียงของคนบางคนได้ด้วย สิกาก็มีสามชีวิตสี่ขีตบ่นอย่างน่าเกรงขามนั้น แท้จริงก็เป็นเพียงสิ่งล่อลวงให้คนเราราบไหว้ต่อท่วงท่าอันงามสง่าของผู้สวมใส่ เป็นสิ่งล่อลวงสิ่งหนึ่งในหลายสิ่งมันเป็นมายาที่เสแสร้ง คำว่า เกียรติ ศักดิ์ศรี กำลังแห้งขอลงไปทุกที...

ผมนอนวางโครงการเอาไว้ในใจ พอผมเข้าไปเป็นครูแล้ว ผมจะสอนให้เด็กเป็นคนเห็นแก่ตัว ตักตวงเงินทองไว้มาก ๆ ให้รู้จักยกยอกของของเพื่อนร่วมชั้น จะสอนให้นักเรียนมีเล่ห์เหลี่ยมกลโกงที่คนอื่นจับไม่ได้ เน้นให้เห็นว่าเงินเป็นสิ่งสำคัญ เกียรติยศ คือ ความน่าขยะแขยง คือ ความยาก-จน... ผมจะพลิกโฉมหน้าหลักสูตรเสียใหม่และผมจะเป็นใหญ่จากการใช้เงินโปรย.. ผมจะกอบโกยเงินทอง ถอนทุนให้จิ้งหนัจะเดินรอยตามผู้หลักผู้ใหญ่แน่นอน ผมจะพยายามหาทางโกงให้เหนือกว่า เพราะโบราณสอนว่า ศิษย์ที่ดีต้องเก่งเหนือครูชาติจึงเจริญ

(พระเจ้าองค์ใหม่. 2534 : 117 - 119)

นอกจากนี้ยังพบว่า การที่ผู้สอบบรรจุครูมีความคิดที่จะทุจริตในการสอบเป็นผู้ที่เคยพลาดหวังจากการสอบบรรจุมาแล้วถึง 8 ครั้ง ครั้งนี้เมื่อมีผู้มายื่นข้อเสนอนที่น่าสนใจให้ เขาจึงกระทำการไปโดยไม่คำนึงถึงความผิด ถูก ดังข้อความ

สมัยนี้จะสอบบรรจุครูต้องจ่ายเงินไปด้วย ถ้าไปซื้อใบสมัครที่แสนแพง กระดาษแค่แผ่นสองแผ่นก็กลายเป็นของมีค่ามีราคาไปหมด...คงอีกนานกว่าผมจะแย่งซื้อใบสมัครได้จึงเตรียมดูรายชื่อตำแหน่งว่างที่สอบบรรจุหนนี้...ตามผมเริ่มลาลาย หุ้อ ความหวังที่จะเป็นครูออกจะเลื่อนห่างไกลเต็มทีมันไม่ใช่แย่งที่นั่งกันในอัตรา 1 ต่อ 10 นี่ต้องว่ากันถึง 1 ต่อ 10,000 หรือกว่านั้น ผมกำลังยืนปากแห้งอยู่นั่นเอง ไอ้ชัยเพื่อนเก่าเดินมาตบปาดังบ่าบ

“ ว่าไฉนะ ” ผมถามด้วยความดีใจที่จู่ ๆ ได้พบเพื่อนเก่า

“ มารูละ มึงละ ”

“ อ้าว ! กูก็มาสมัครสอบชีวะ กูสอบมาแปดหนแล้ว หนนี้เป็นหนที่เก้าแล้ว ”

“ มึงอยากได้ไหมละ ”

“ อยาก ” ผมตอบแล้วถอนใจเฮือก

“ แปดหมื่น ”

.....

“ ก่อนสอบสองวัน มึงเข้ามาหากูที่บ้าน แล้วกูจะพา มึงไปโรงแรม...ที่นั่นจะมีคนนำข้อสอบไปให้ มึงดูพร้อมคำเฉลย มึงจำให้แม่น ๆ ก็แล้วกัน ”

(พระเจ้าองค์ใหม่. 2534 : 109 - 111)

เช่นเดียวกับเรื่อง **ปฏิบัติการเที่ยวสอง** ที่สะท้อนพฤติกรรมกาทุจริตในการสอบบรรจุครูในจังหวัดหนึ่งที่ทำให้วงการศึกษาดูความน่าเชื่อถือ และแสดงให้เห็นว่าผู้ที่เข้ามาเป็นครูไม่มีความศรัทธาในวิชาชีพ ดังข้อความ

“ มีข่าวจากกองปราบบ้างไหม ” อธิบดีหันไปถามรองอธิบดีผู้รับผิดชอบคดีทุจริตสอบบรรจุครูที่กำลังเกรียวกราวอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์...การทุจริตสอบบรรจุครูที่ปราจีนบุรีกำลังทำท่าจะบานปลายไป

ใหญ่โตตำรวจเองก็ปวดหัวกับหมากกลียอกย้อนของฝ่ายทุจริต ในสอง สามวันถูกปล่อยออกมาหลายครั้ง แต่แล้วก็เจียบหายไป

(ปฏิบัติการเที่ยวสอง. 2532 : 197)

2.1.3 ปัญหาค่าครองชีพครู

ถวัลย์ มาศจรัส สะท้อนถึงสภาพปัญหาที่อาจจะส่งผลต่อการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่มากนัก ครูบางส่วนจึงหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ ที่มีรายได้มากกว่า ส่วนผู้ที่ยังคงประกอบอาชีพครู เมื่อมีรายได้ไม่เพียงพอกับการครองชีพก็ต้องพยายามที่จะสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้น หรือต้องทนกับสภาพที่ค่าครองชีพไม่พอกินพอใช้ ในขณะที่เดียวกันครูบางกลุ่มก็มีหาวิธีการที่จะจับจ่ายใช้สอย เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ โดยอาศัยระบบเงินผ่อน ดังปรากฏในเรื่อง แม่ และปฏิบัติการเที่ยวสอง ดังนี้

เรื่อง แม่ สะท้อนภาพชีวิตความเป็นอยู่ของครูที่มีรายได้น้อย การดำเนินชีวิตต้องเป็นไปอย่างระมัดระวัง เรื่องนี้เป็นเรื่องราวของ ครอบครัวครูหนุ่ม สาวในต่างจังหวัดที่เริ่มใช้ชีวิตครอบครัวด้วยกัน เนื่องจากมีรายได้น้อยเงินเดือนแต่ละเดือนไม่มากนัก เมื่อมีรายจ่ายที่มากขึ้นจำเป็นต้องพึ่งพาเงินกู้จากสหกรณ์ออมทรัพย์ ดังข้อความ

บ้านของสามชีวิต พ่อ แม่ ลูก เป็นบ้านสีขาวชั้นเดียวปลูกอยู่ในที่ดินเกือบสองไร่ในอำเภอที่เจริญพอสมควร

“ พี่ไม่มีเงินเดือนเลยนะ ” เขาสารภาพหลังการแต่งงานผ่านพ้นไปแล้ว

“ เงินค่าสินสอดนั้นพี่ก็กู้เขามาก ” เขากระซิบด้วยรอยยิ้มแหย ๆ เมียเขาพยักหน้าเข้าใจ เธอก็มุดหัวนมหันก่อนแต่งงานซึ่งเป็นเสี้ยวเพชรเม็ดเล็กจืดจางที่สุดที่เขาต้องเก็บเงินแรมปี เพื่อนำมาหมั้นหมายเธอไว้ก่อน

“ แม่ยกห้องที่บ้านให้ห้องหนึ่ง เราอยู่รวม ๆ กันไปก่อนก็ได้เนอะ ” พร้อมยอมรับข้อเสนอ นั้น เพราะช่วงแต่งงานเขาและเมียสอนหนังสือคนละจังหวัด คั่นวันศุกร์ต่างก็เดินทางมาพบกันครึ่งทาง สำหรับเขานั้นการเดินทางค่อนข้างสะดวกเพราะมีมอเตอร์ไซด์คู่ชีพเก่า ๆ คันหนึ่งเป็นพาหนะ แต่เมียนั้นลำบากโรงเรียนที่เธออยู่ไกลลึกในดงดอย เย็นวันศุกร์จะต้องคอยโบกรถบรรทุกถ่านโยกเยกออกมาด้วยความไม่แน่นอน..

เมื่อย้ายมาสอนหนังสือในจังหวัดเดียวกัน เขาก็เริ่มกังวลกับอนาคตเบื้องหน้า เขาจะเกาะอาศัยบ้านคนอื่นไปตลอดชีวิตอย่างไร... เมียเขาหาแบบบ้านจากนิตยสารหรูหรา เขาอาศัยความเป็นครูย่อแบบจากหลังโตให้เหลือเพียงหนึ่งในสาม เขากับเมียช่วยกันตีฝงบ้าน...

“ ไม่มีเงินแล้ว ” เขาบอกเมียในวันหนึ่ง

“ ที่กู้สหกรณ์หมดเกลี้ยงเลย ” ...

“ จะลองขอกู้ผู้ใหญ่หน่อย ” เขาพูดถึงผู้ใหญ่บ้านใจดีข้างโรงเรียน เขากำเงินกลับมาบ้าน พร้อมสัญญาเงินกู้ ดอกเบี้ยร้อยละสาม คิดคำนวณดูแล้วเงินที่กู้มาต้องประหยัดให้ถึงที่สุด

ชีวิตของสองผัวเมียอยู่ในระยะเริ่มต้น ความหมายของคำว่า ปากกัดตีนถีบยังใช้ได้ติดอยู่กับชีวิตของข้าราชการชั้นต้น และยังใช้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้นเมื่อเริ่มปลูกบ้านเพื่อเป็นรังอาศัยของลูกที่ลืมตา

มาตุโลก...

วันเวลาผ่านไปวันแล้ววันเล่า เดือนแล้วเดือนเล่า ลูกสาวของเขาเติบโตขึ้นทีละน้อยและค่อย ๆ ลดความโยเยลงไป เงินเดือนของเขาทั้งสองเมื่อเทรวมกันแล้วก็ยังเหลือเพียงน้อยนิดเพราะเงินกุสหรณณ์อมทรัพย์นั้นจะหักเป็นรายเดือนทันทีที่วันสิ้นเดือนมาถึง

(แม่. 2536 : 59 - 62,70 ,94)

นอกจากปัญหาค่าครองชีพของครูแล้ว บุคลากรทางการศึกษาชั้นผู้น้อยก็ประสบกับปัญหานี้เช่นกัน ดังปรากฏในเรื่อง **ปฏิบัติการเที่ยวสอง** สะท้อนให้เห็นถึงบุคลากรทางการศึกษาที่มีรายได้น้อยจึงใช้ระบบเงินผ่อนเพื่อช่วยแก้ปัญหาเฉพาะหน้า จากความจำเป็นเรื่องรายได้ และพฤติกรรมการใช้จ่ายดังกล่าว ก่อให้เกิดปัญหาที่ตามมา คือ การมีหนี้สิน ปัญหาดังกล่าวจะเป็นปัญหาของข้าราชการไทยที่ยังคงปรากฏมาทุกยุคทุกสมัย เรื่องนี้เป็นเรื่องราวของ บุคลากรทางการศึกษาซึ่งทำงานในสำนักงานการประถมศึกษาแห่งหนึ่ง ที่ใช้จ่ายด้วยระบบเงินผ่อนจึงจะสามารถจับจ่ายซื้อของที่ต้องการได้สะดวก ดังข้อความ

วันนี้ทั้งวัน เขาขึ้นไปเสนอขายทองผ่อนส่งให้ข้าราชการบนสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปราจีนบุรี ในราคาที่ต่ำกว่าร้านทองทั้งหมดและด้วยราคาที่ข้าราชการสาว ๆ ต้องยอมควักเงินมัดจำให้เขาไม่น้อยกว่า 9 ราย...

“ลดอีกนิดนะคะ ” เสียงข้าราชการสาวต่อรอง

รหัส 3 ยิ้มให้อย่างอบอุ่น

“ไม่แพงหรอกครับ เดี่ยวนี้ทองพุ่งไปหกพันกว่าแล้ว ผมขายผ่อนแค่บาทละไม่ถึงหกพันเดือนละ 500 บาทเอง ถูกที่สุดในโลกแล้วครับ ”

(ปฏิบัติการเที่ยวสอง. 2532 : 203)

2.2 นักเรียน

ภาพสะท้อนการศึกษาจากวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน พบภาพสะท้อนด้านนักเรียน แบ่งออกได้ 3 ด้าน ดังนี้

2.2.1 โอกาสทางการศึกษา

2.2.2 ความเอาใจใส่ต่อการเรียน

2.2.3 ผลจากการได้รับการศึกษา

2.2.1 โอกาสทางการศึกษา

ภาพสะท้อนด้านผู้เรียนที่ปรากฏในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐานนั้นเป็นภาพสะท้อนด้านโอกาสทางการศึกษาที่มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องมาจากฐานะและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน สาเหตุดังกล่าวได้ส่งผลต่อโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน โดยพบว่าภาพของนักเรียนในงานของ ถวัลย์ จะเป็นนักเรียนในชนบท และนักเรียนที่มีฐานะยากจน ขาดโอกาส

แม่ของปานมาชะงักดู พื้นดินตรงนั้นมีเพียงรอยขีดเส้นตั้งและนอน ยาวบ้างสั้นบ้างไปตามกำลังมือเท่านั้นเอง ไม่มีตัวอักษรไทยที่เรียกว่า กอ ไก่ ที่ไหนสักตัว

(บ้านของปาน. 2532 : 230 - 231)

เรื่อง **กระท่อมแสงตะวัน** เป็นเรื่องราวของ ตะวัน เด็กที่ไม่มีโอกาสเรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาหลังจากจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เพราะฐานะทางบ้านยากจน มีตาเพียงคนเดียวเท่านั้นที่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ตะวันจึงต้องออกมาทำงานตีมีดช่วยตา ทั้ง ๆ ที่เขาเรียนหนังสือเก่งกว่าเพื่อนคนอื่น ๆ ที่มีโอกาสศึกษาต่อ ภาพสะท้อนดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงโอกาสทางการศึกษาที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังข้อความ

เด็กชายพลิกตัวไปมาอยู่ในกระท่อม การสอบไล่ครั้งสุดท้ายผ่านพ้นไปแล้วเมื่อวานนี้ เขาหลุดออกมาจากรั้วโรงเรียนและพ้นจากอ้อมอกครูมาสู่โลกกว้างแล้ววันนี้

“ไม่เรียนต่อหรือตะวัน ” ลูกตาลถามเขาขณะเดินเลาะคั่นนากลับบ้านมาด้วยกัน

“ไม่ละ ”

“ ทำไมหรือ ”

“ ตาคงไม่มีเงินส่งเราเรียนหรอก ”

“ แปลกนะ ! ” เด็กหญิงครุ่นคิด

เด็กชายหัวเราะเบา ๆ “ เธอหมายถึงอะไร ”

“ เราหมายถึงว่า คนหัวสมองดี ๆ ในหมู่บ้านเรามากไม่ได้เรียนหนังสือต่อกันสักคน แต่คนหัวไม่ดีกลับเรียนต่อกันเยอะแยะ ”

“ พ่อ แม่ เขามีตังค์นี่ ”

“ นั่นสิ ! ครูวิไลยังบอกเลยว่า คนหัวดีก็ไม่ค่อยมีเงินเรียนต่อ คนเรียนต่อมีเงิน แต่หัวสมองไม่ดี ” เด็กหญิงจำคำพูดของครูมาถ่ายทอดให้เพื่อนชายฟัง

(กระท่อมแสงตะวัน. 2544 : 12)

นอกจากภาพสะท้อนนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งมีสาเหตุจากฐานะยากจนทำให้พ่อแม่ และผู้ปกครองไม่สามารถส่งเสียบุตรหลานเรียนต่อแล้ว ถวัลย์ มาศจรัส สะท้อนภาพนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะ สามารถหาโอกาสทางการศึกษาให้บุตรหลานได้ ดังปรากฏในเรื่อง อีกเรื่องราวหนึ่ง ดังนี้

อีกเรื่องราวหนึ่ง เป็นเรื่องราวของ ครอบครัวเก่าแก่รับเหมาก่อสร้าง ซึ่งมีความพร้อมทางการเงิน ดังนั้น การที่จะหาโรงเรียนที่คิดว่าดี มีชื่อเสียงให้กับบุตรหลานได้เข้าเรียน แม้จะต้องใช้จ่ายเงินจำนวนมากก็ไม่ใช่เรื่องยากลำบากอะไร ดังข้อความ

“ ล้อไปทำงานเถอะ เตียวอ๊วจะถามให้กำลังจะฝากลูกอยู่เหมือนกัน ” แก่แก่พูดเหมือนไม่ใช่เรื่องใหญ่...

“ โฮ้ ! แฉ่งเอ๊ย ในปากได้ลูกอ้วนคนเดียววะ โรงเรียนเขาว่าแกอ้วนไม่มี นี่อ้วนต้องบริจาคให้เขาสามหมื่นเชียวนะ ” แก่แก่สั่นหัวตึก ๆ ทำท่าระอา

(อีกเรื่องราวหนึ่ง. 2532 : 155)

จากภาพสะท้อนด้านโอกาสทางการศึกษาของนักเรียน จะเห็นได้ว่าเกิดความเลื่อมล้ำทางสังคมขึ้น โอกาสทางการศึกษาของนักเรียนที่มาจากครอบครัวฐานะยากจนอย่าง จี๊ด จากเรื่อง ตกปลาหุ้ ปาน จากเรื่อง บ้านของปาน และตะวัน จากกระท่อมแสงตะวัน ดูเหมือนว่า จะมีโอกาสน้อยกว่าถ้าเทียบกับลูกชายเก่าแก่ จากเรื่อง อีกเรื่องราวหนึ่ง

2.2.2 ความเอาใจใส่ต่อการเรียน

นอกจากภาพสะท้อนโอกาสทางการศึกษาของนักเรียนที่ปรากฏในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐานแล้ว ภาพสะท้อนด้านความเอาใจใส่ต่อการเรียนของนักเรียน ดังปรากฏในเรื่อง บ้านของปาน และเธอคือความหวังของแผ่นดิน ดังนี้

บ้านของปาน เป็นเรื่องราวของกลุ่มเด็ก ๆ ที่เริ่มเข้าเรียนและมีความตั้งใจเล่าเรียน ขยันอ่านหนังสือให้ผู้ปกครองฟัง โดยมีผู้ปกครองเป็นกำลังใจให้ความสนใจรับฟังการอ่านและคอยให้คำแนะนำกับบุตรหลาน ดังข้อความ

คำคืนก่อนรายการโทรทัศน์จะมาฉกฉวยเวลาส่วนตัวของผู้คน ในหมู่บ้านจะมีเสียงตะโกนอ่านหนังสือของพวกเด็ก ๆ เหล่านี้กันอย่างเอนเอินดู

“ เอ...บี แอ็บ เอ...ดี แอด เอช...เอ...เอ็น...ดี แอนด์ แปลว่า เท้า ” หนูน้อยบ้านหนึ่งส่งเสียงแจ้ว ๆ ท่ามกลางเสียงหัวเราะของผู้ใหญ่

“ แอนด์ แปลว่า เท้า หรือจะ ” คงจะเป็นแม่ตะโกนถาม

“ มื้อครับ ” เด็กน้อยนี้บอก

“ เก่งจ้ะ ” มีเสียงชมให้กำลังใจและพอโทรทัศน์เริ่มแพร่ภาพ เสียงอ่านหนังสือก็ค่อย ๆ จากหายไป

(บ้านของปาน. 2532 : 227)

เรื่อง **เธอคือความหวังของแผ่นดิน** ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นถึงความเอาใจใส่การเรียนของนักเรียน 2 กลุ่ม คือ เด็กนักเรียนที่อยู่ในเมือง แม้จะมีแสง สี เสียงจากความเจริญมากมายหลอกล่อให้หลงใหลได้ง่าย แต่เด็กนักเรียนเหล่านี้ยังมีความสนใจใฝ่รู้ นักเรียนอีกกลุ่ม คือ เด็กนักเรียนในชนบทที่แม้จะมีอุปสรรคในเรื่องไฟฟ้าไม่มีใช้ก็ตาม แต่ความตั้งใจใฝ่เรียนก็ไม่ลดละเช่นกัน ภาพสะท้อนดังกล่าว ถวัลย์ มาตรฐาน ได้แสดงให้เห็นถึงเด็กนักเรียนซึ่งเป็นความหวังของชาติที่กำลังเติบโตเพื่อวันข้างหน้า ดังข้อความ

ในขณะที่หนุ่มสาวมากมายร่ำเรียนอยู่ในเขต ทั้งในเมืองหลวงและต่างจังหวัด แต่ก็ยังมีหนุ่ม

สาวอีกมากมายเช่นกัน กำลังก้มหน้าก้มตาอยู่ที่โต๊ะหนังสือในมุมเงียบ ๆ ของบ้าน บางคนอยู่ใต้แสงไฟแจ่มตาในห้องปรับอากาศเย็นสบายของซีกตึกโอ่อ่างดงาม แต่บางคนอยู่ใต้แสงตะเกียงกระป๋องที่มีแสงสว่างริบหรี่และกลิ่นน้ำมันก๊าดอบอวลในกระท่อมห่างไกล พวกเขาต่างกำลังคร่ำเคร่งกับบทเรียนและแบบฝึกหัด ครุ่นคิดทบทวนความรู้เดิมใส่ไว้ในสมองและประสบการณ์ เพื่อเป็นเชื้อเพลิงเดี่ยวความคิดให้เข้มข้นและแหลมคม แสงสว่างจากตัวหนังสือเริ่มต้นขึ้นในทุกคำคืนของคืนค่า ทั้งแสงสว่างไสวจากโคมไฟฟ้าและแสงวอมแวมริบหรี่จากตะเกียงกระป๋องกระจายเกลื่อนอยู่กันวันวานบนผืนแผ่นดินไทย

(เธอคือความหวังของแผ่นดิน. 2538 : 78)

2.2.3 ผลจากการได้รับการศึกษา

ภาพสะท้อนด้านผลของการได้รับการศึกษา ถวัลย์ มาตรฐาน สะท้อนให้เห็นถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน ที่สามารถนำความรู้จากการเล่าเรียนไปใช้ในชีวิตจริงได้ รวมไปถึงการที่นักเรียนมีความคิดที่มีเหตุผลและกล้าที่จะเสนอความคิดเห็นมากขึ้น ดังปรากฏในเรื่อง ฟาหมาดฝน หมอใบไม้ และความฟ่ายแพ้งของลูกสาว ดังนี้

เรื่อง ฟาหมาดฝน ถวัลย์ มาตรฐาน ได้สะท้อนภาพของนักเรียนที่ได้รับการความรู้แล้วทำให้เป็นผู้มีความคิดมีเหตุผล กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น เรื่องนี้เป็นเรื่องราวของ คิซอ สาวดอยชาวสะกอที่มีโอกาสได้รับการศึกษา เมื่อจบการศึกษาเธอได้กลับไปบ้านเกิดและได้แสดงความคิดที่ขัดแย้งกับกฎของเผ่า เมื่อครั้งที่เธอได้เข้าร่วมประชุมซึ่งจะอนุญาตให้เข้าร่วมประชุมเฉพาะผู้ชายเท่านั้น เธอได้ร่วมแสดงความคิดเห็นว่า บนดอยแห่งนี้ไม่ใช่โลกของผู้ชายเท่านั้น ในเมื่อเธอก็เป็นสมาชิกของหมู่บ้าน เธอก็ควรมีสิทธิ์ที่จะเข้าประชุม ความคิดดังกล่าวของคิซอ เป็นผลจากการที่เธอได้รับการศึกษาในเรื่องของสิทธิที่หญิง ชาย มีสิทธิเท่าเทียมกัน ดังข้อความ

คิซอเริ่มเห็นว่าชีวิตบนดอยเป็นชีวิตที่ไม่ยุติธรรม โลกบนนี้ คือ โลกของผู้ชายเท่านั้น ผู้นำหมู่บ้านเป็นได้เฉพาะผู้ชาย เป็นแล้วสืบสายเลือดไปจนกว่าจะหมดตระกูล หมอผี ผู้ใหญ่บ้านล้วนแต่เป็นผู้ชายทั้งสิ้น แม้แต่การตัดสินใจย้ายหมู่บ้านก็เป็นหน้าที่ของพวกผู้ชายทั้งนั้น

สิทธิมนุษยชน ความเท่าเทียมกันของมนุษย์ที่อาจารย์พร้าสอนนั้นไม่เคยมีเงามาถึงบนดอยสักนิด ที่นี้ไม่มีคำว่า เท่าเทียมกันในโอกาส เพียงแต่เกิดมาเป็นหญิงทุกสิ่งทุกอย่างถูกจำกัดมาแต่เริ่มร้องแอดคำแรกนั้นแล้ว...

“ แม่รู้ไหม คนพื้นราบนะ ผู้หญิงเขาไม่ต้องทำตามผู้ชายอย่างเดียวนะ เธอเป็นผู้นำก็ได้ ”

“ เขามีสิทธิ์มีเสียง เป็นผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นผู้แทนราษฎร สารพัดเลยละแม่ ” แม่ยังคงนั่งกรอด้ายเรื่อย ๆ ไม่ออกความเห็น

“ เขามีวันสตรีสากลด้วยนะแม่ ” ...

“ วันสตรีสากล เขามีไว้รำลึกถึงการต่อสู้ของผู้หญิงที่มักถูกกดขี่ ผู้ให้กำเนิดวันนี้คือ คลอราเซทกิน ไข่แม่ ” คิซอจับแม่เขาย่างลิ้มตัว แขนแม่กระตุกตามแรงสั่นของลูกสาว เส้นฝ้ายขาดผิง...

“ พ่อ ! ไปไหน ” เธอถามพ่อที่หันมามองอย่างสงสัย

“ ประชุมผู้ว่าที่บ้านของซาซาเกอาซู ” (ตำแหน่งผู้นำสำคัญในหมู่บ้านชนชาวสะกอ)

พ่อตอบสั้น ๆ ทำท่าจะไป

“ ฉันไปด้วยนะพ่อ ”

“ ไม่ได้หรอก เรื่องของผู้ใหญ่เขา ”

“ ฉันอยากไปดูการประชุมนะ พ่อให้ฉันไปเถอะ ” คิซอเข้าชี้ เอออยากมานานแล้ว
พวกผู้นำหมู่บ้านมีวิธีการตัดสินใจอย่างไรกับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

“ เรื่องของผู้ชายเขา ”

“ เอะพ่อ ฉันอยากรู้ ” พ่อหันไปสบตาแม่

“ คิซอ ! ไม่ใช่เรื่องของเจ้านะ ” เสียงแม่ดูแข็งกว่าทุกครั้ง

“ พ่อ ! ฉันเป็นสะกอนะไม่ใช่ญาติที่ไหน ฉันไม่มีสิทธิ์หรือไงนะ ” ...

(ฟ้าหมาดฝน. 2532 : 102 -105)

คิซอ นอกจากจะใช้สิทธิ์ความเป็นสมาชิกคนหนึ่งของหมู่บ้านในการเข้าประชุมแล้ว เธอได้แสดงความคิดเห็นเพื่ออธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน ซึ่งเป็นความรู้ที่เธอได้รับมาจากการลงไปศึกษาเล่าเรียนที่พื้นราบ ดังข้อความ

“ เราอาจต้องย้ายหมู่บ้านกันอีกคราว ” ซาซาเกอาซุเอ่ยขึ้นหลังจากวางถ้วยชาลง ผู้เฒ่า
อาวุโสต่างนั่งเงียบกับคำเปรยประโยคนั้น

“ เจ้าที่ เจ้าธารคงไม่ต้องชะตากับเรา จึงบันดาลให้ฝนแล้ง น้ำในธารเหือดแห้ง เราเข้าไป
อีกฟากดอยคงจะดีกว่านี้ ” ...

“ ไม่ถูกหรอกพ่อเฒ่า ” เสียงใสแหลมเล็กแทรกขึ้นมาท่ามกลางความเงียบ ผู้เฒ่าทั้งหลาย
หันมองคิซอเป็นจุดเดียวกัน

“ น้ำธารเหือดแห้งเพราะการทำลายป่าบนภูเขาสูง ฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาลเพราะป่าไม้ถูก
โค่นจนภูเลื่อนไถล ไม่ใช่ฝีมือเจ้าที่ เจ้าธารที่ไหนหรอก ” คำพูดของคิซอทำให้ทุกคนพริ้งเพริดกับความ
คิดของหญิงสาวที่ฝ่าเหล่าสะกอน

(ฟ้าหมาดฝน. 2532 : 106 - 107)

ความพ่ายแพ้ของลูกสาว สะท้อนถึงผลของการศึกษาที่ปลูกฝังให้นักเรียนมีแนว
ความคิดเรื่องการทำงานเพื่อส่วนรวมและกล้าแสดงออกถึงสิ่งที่คิด เรื่องนี้เสนอเรื่องราวของเด็ก
นักเรียนหญิงในระดับประถมศึกษาที่กำลังจะลงสมัครเพื่อรับเลือกเป็นคณะกรรมการสภานักเรียน
ซึ่งเด็ก ๆ ได้แสดงแนวความคิดที่จะรวมกลุ่มกันเพื่อพัฒนาโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุน
กิจกรรมทางวิชาการ หรือกิจกรรมฝึกความคิดสร้างสรรค์ ดังข้อความ

บ้านผมยังเปิดสว่างอยู่ พอจอตฤกสาวก็รีบมาเปิดประตูให้รถเข้าไป เธอโบกมืออำเรึงผิตจาก
ทุกวันที่ผ่านมา

“ ยังไม่นอนอีกหรือ ” ผมดูนาฬิกาที่ข้อมือ เพราะปกติลูกสาวจะเข้านอนไม่เกินสี่ทุ่มของทุกคืน

“ ยังคะ ” เธอเข้ามากอดเอวผม

“ มีข่าวดีจะบอกคุณพ่อ ” ชาวของลูกสาวผมก็คือ เธอกับเพื่อน ๆ จะรวมกลุ่มกันสมัครสภานักเรียน

“ คุณพ่อคะ ” เธอที่นั่งโต๊ะอาหารยามดึก

“ ว่าไง ”

“ ถ้าคุณหนูได้รับคัดเลือกเข้าไปนะ หนูจะสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเสริมภาษา จัดให้มีมุมความคิดสร้างสรรค์ จัดให้มี... ” ผมเห็นแววตาของเธอเปล่งประกายเหมือนดาวเหนือที่สุกสว่าง และเห็นความฝันเด่นอยู่พรปรายในสายตาคู่นั้น

(ความพ่ายแพ้ของลูกสาว. 2538 : 22)

เรื่อง **หมอใบไม้** เป็นอีกหนึ่งเรื่องราวที่สะท้อนภาพนักเรียนที่ได้รับการศึกษาและมีความคิดที่เป็นระบบมากขึ้น ไม่เชื่ออะไรรโดยไร้เหตุผล หากไม่มีสิ่งยืนยันหรือสามารถพิสูจน์ได้ตามหลักวิทยาศาสตร์ที่ร่ำเรียนมา ดังที่ ลูกชายของหมออ่อน หมอแผนโบราณ ซึ่งเริ่มเรียนแพทย์แผนปัจจุบัน และเริ่มที่จะไม่เชื่อมั่นในสรรพคุณของยาแผนโบราณ รวมถึงวิธีการที่พ่อใช้รักษาให้กับคนไข้ ดังข้อความ

“ เอ็งมานี่ ” หมออ่อนกวักมือเรียกชายสูงอายุคนหนึ่ง

“ กะหล่ำปลีนี้เอ็งหั่นแล้วคั้นเอาน้ำ แคสั๊กถ้วยตาไล ขี้พิมเสนให้ละเอียดสั๊กสี่ห้าเกล็ดกินเข้าเย็น ก่อนอาหารสิบถึงสิบห้าวันไซ้แก้โรคกระเพาะได้ ”

ลูกชายหมออ่อนลอบกลืนน้ำลาย วิธีการวินิจฉัยโรคของพ่อช่างง่ายตายเสียจริง ความรู้จากโรงเรียนแพทย์ทำให้ความเชื่อมั่นที่เขามีต่อการรักษาโรคของพ่อถอยห่างไป วิทยาการที่เป็นระบบ การคร่ำเคร่งศึกษาอย่างหนักหน่วงสร้างความเชื่อมั่นใหม่ ๆ ให้ตัวเอง เมื่อหมอหนุ่มเห็นยาที่หมออ่อนแนะนำคนไข้ เขาเริ่มไม่เชื่อเสียแล้วว่ามันจะรักษาโรคกระเพาะได้

(หมอใบไม้. 2534 : 60 - 61)

2.3 ผู้ปกครอง

ภาพสะท้อนด้านผู้ปกครองที่ปรากฏในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน เป็นภาพสะท้อนที่แสดงถึงบทบาทของผู้ปกครองที่มีต่อการศึกษา 2 ด้าน ดังนี้

2.3.1 ผู้ปกครองที่เห็นความสำคัญของการศึกษา

2.3.2 ผู้ปกครองที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา

2.3.1 ผู้ปกครองที่เห็นความสำคัญของการศึกษา

ถวัลย์ มาตรฐาน สะท้อนภาพผู้ปกครองที่มองเห็นถึงความสำคัญของการศึกษาโดยเห็นว่า เมื่อบุตรหลานของเราได้รับการศึกษาแล้ว เด็ก ๆ เหล่านั้นจะประสบความสำเร็จ และมีความสุขที่ดี ดังนั้นจึงสนับสนุนและส่งเสริมให้บุตรหลานของตนได้มีโอกาสในการเล่าเรียนให้สูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ ถึงแม้จะต้องแลกกับความยากลำบาก ดังปรากฏในเรื่อง ใบไม้แห่งกาลเวลา อีกเรื่องราวหนึ่ง ฤดูหนาวของชีวิต และจำหงอก ดังนี้

เรื่อง **ใบไม้แห่งกาลเวลา** สะท้อนภาพผู้ปกครองที่เห็นความสำคัญของการศึกษา เรื่องนี้เสนอเรื่องราวของ นักศึกษาหนุ่มคนหนึ่งในยุคตุลา เขาต้องอำลาชีวิตนักศึกษาหลังจาก เหตุการณ์ต่อสู้เพื่อเรียกร้องประชาธิปไตย ด้วยการหลบซ่อนตัวในป่าลึก ขณะเดียวกันเขาได้ คิดถึงความหวังและการทุ่มเทจากพ่อ แม่ ที่ส่งเสียให้ได้เล่าเรียนไม่ว่าจะต้องทำงานหนัก หรือ ขายข้าว ขายควายเพื่อออมเงินส่งให้ลูกได้จ่ายค่าหน่วยกิตเท่าใดก็ตาม ด้วยหวังถึงความสำเร็จ ของบุตร ดังข้อความ

ดูเหมือนเขาจะเป็นความหวังเดียวของบ้านที่ทุกคนรอคอย การที่เด็กบ้านนอกมุ่งหน้าเข้ารับ การศึกษาในเมืองหลวงนั้น มันเป็นสัญลักษณ์ของความหวังที่เจิดจรัสของทุก ๆ คนที่อยู่เบื้องหลัง นับ แต่พ่อ แม่และญาติพี่น้องที่จะต้องทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้เขา หยาดเหงื่อของทุกคนโถมลงอาบผืนนา มากกว่าเก่า ไฉฉะควายคู่ยากของพ่อ แม่ ต้องเหน็ดเหนื่อยเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่าและข้าวที่จะเปิบเลี้ยง ชีวิตราของพ่อ แม่คงต้องลดปริมาณลง เพื่อออมเงินบางส่วนเจียดมาเป็นค่าหน่วยกิตและค่ากิจกรรม หลากหลาย ที่จะช่วยปั้นให้เขาเป็นความหวังใหม่ของทุกคน

(ใบไม้แห่งกาลเวลา. 2532 : 118)

เรื่อง **อีกเรื่องราวหนึ่ง** สะท้อนภาพผู้ปกครองที่ถึงแม้จะมีฐานะยากจน เป็นเพียง ลูกจ้างมีรายได้น้อย แต่ได้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาและมีความหวังว่าลูกของตนจะได้ ทำงานที่ดีมีรายได้ จึงมีความพยายามที่จะส่งลูกให้ได้เล่าเรียน เรื่องนี้เป็นเรื่องราวของครอบครัว นายแฉ่ง ซึ่งมีอาชีพกรรมกร แฉ่งมีลูกชาย 1 คน ภรรยาของแฉ่งได้ปรีกษาถึงอนาคตของลูก ชายที่อายุถึงเกณฑ์เข้าเรียน โดยที่ภรรยาของแฉ่งมองว่าถ้าลูกชายได้เรียนหนังสืออนาคตจะไม่ ลำบากเหมือนพ่อแม่ จึงพยายามหาทางให้ลูกชายได้เข้าเรียน ดังข้อความ

ตะวันตกดินไปแล้ว แฉ่งนั่งสูบยาเส้นอยู่ผละ ๆ กลิ่นน้ำมันเนาโชยมาอ่อน ๆ ฟังความสปรก ของล้าคลองให้คนริมคลองสะท้อนใจ ชื่นหย่อนกันเหมะลงข้าง ๆ

“ พี่แฉ่ง ไอ้ดำมันอายุถึงเกณฑ์แล้วนะพี่ ”

“ เกณฑ์อะไรของแก ” แฉ่งจงน

“ ก็เกณฑ์เข้าโรงเรียนนะสิ ” ชื่นทำท่าหนักใจ

“ ฉันอยากเห็นไอ้ดำมันทำงานนั่งโต๊ะจะได้ไม่ลำบากเหมือนเรา พี่หาโรงเรียนดี ๆ ให้มันได้ไหม ” แฉ่งส่ายคิ้ววันบู่รี ยิ้มเหยยให้เมีย

“ โห ! ชื่นเอ๊ย แค่ว่าขำมารอกหม้อพี่ยังแทบไม่มีปัญญา ”...

“ พี่จะปล่อยมันตามบุญตามกรรมไม่ได้นะ ลูกฉัน ฉันไม่ยอมเด็ดขาด ”

.....

“ เอาละ ๆ ” แฉ่งสงสารเมีย

“ พรุ่งนี้พี่จะไปพูดกับเจ้าแก้วดู เห็นแก่ว่าจะเอาลูกไปเข้าโรงเรียนเหมือนกัน ”

.....

ชื่นโยนกระป๋องไปใจนึกกระหยิ่มไปว่าลูกชายคนเดียวของหล่อนคงได้เรียนโรงเรียนดี ๆ ทัด

หน้าเทียบตาผู้อื่น เธอเห็นภาพลูกชายนั่งอยู่ที่โต๊ะทำงานตัวโตที่คอผูกเนคไทอย่างโก้

(อีกเรื่องราวหนึ่ง. 2532 : 154 - 155)

เรื่อง **ฤดูหนาวของชีวิต** สะท้อนเรื่องราวที่ผู้ปกครองมีความคาดหวังว่าการศึกษาจะทำให้ลูกมีความรู้และมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงทำทุกวิถีทางเพื่อขอให้ลูกได้เล่าเรียน แม้จะต้องขายที่ทำมาหากิน ดังข้อความ

ลมร้อนดันฤดูแล้งพัฒมาอีกคราวหนึ่ง...ลมดันฤดูแล้งที่แล้งนี้เองที่พรากสามีของนางไป ... นับแต่นั้นนางก็ต้องทำนาเอง เลี้ยงลูกสาวและลูกชายทั้งสองที่กำลังเติบโต ผืนนาของนาง ควายตัวหนึ่ง ดินที่สกาด้าน หยาดเหงื่อที่ชุ่มชุ่มในฤดูหนาวไกลและในฤดูที่เก็บเกี่ยว นางบากบั่นส่งเสียให้ลูกของนางได้เล่าเรียนจนจบปริญญา

วันที่ลูกชายคนเล็กจบปริญญานั้น นางนอนหลับอ้อมสุขเป็นคืนแรกนับแต่สามีตายจาก ความรู้สึกของนางยามนั้นคล้ายดังได้ปลดวางภาระและความหนักอึ้งทั้งมวลลงเกือบสมบูรณ์แล้วเหลืออยู่เพียงการดูแลให้เขามีกงานทำเป็นหลักเป็นฐานอย่างเดียวเท่านั้น ความเป็นแม่ของนางก็สมบูรณ์

ลูกสาว ลูกชายของนางได้รับราชการทั้งคู่ ดูเหมือนว่าความเหน็ดเหนื่อยที่ตรากตรำมากกว่าก่อนชีวิตระเหิดสูญไปชั่วพริบตา

(ฤดูหนาวของชีวิต. 2534 : 91)

เรื่อง **จำหงอก** เรื่องราวของตำรวจจราจรในวัยใกล้เกษียณคนหนึ่ง ถึงแม้จะมีรายได้ไม่มากนัก แต่เขาก็มีความตั้งใจที่จะส่งเสียให้ลูกทุกคนได้เล่าเรียนให้สูงที่สุด ดังข้อความ

ลูก ๆ ยังนอนเป็นแพอัดกันอยู่ในห้องแคบ ๆ

“ จำหงอกมีลูกเป็นโขยง ” นั่นคือฉายาของจำหงอกที่เพื่อน ๆ และเมียตำรวจร่วมแฟลตตั้งให้ ลูกบางส่วนเติบโตทำงานทำการไปแล้ว ที่อยู่นี้กำลังกิน กำลังเรียนซึ่งเมื่อลูกคนไหนจบไปคนหนึ่ง แก่รู้สึกชีวิตได้ปลดเปลื้องพันธนาการไปแล้วเปลาะหนึ่ง

จำหงอกเขม่นสายตามองฝ่าแสงไฟสลัวเข้าไปในมุ้งลูก ๆ นอนระเกะระกะ อีกราวชั่วโมงนั้นแหละจึงจะตื่นเตรียมตัวไปโรงเรียนกัน

(จำหงอก. 2538 : 36 - 37)

2.3.2 ผู้ปกครองที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา

ถวัลย์ มาศจรัส สะท้อนภาพผู้ปกครองที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา โดยการไม่ส่งบุตรหลานให้เรียนต่อ เนื่องจากต้องการให้บุตรหลานออกมาช่วยทำงานมากกว่า ดังปรากฏในเรื่อง กระท่อมแสงตะวัน ดังนี้

กระท่อมแสงตะวัน เป็นเรื่องราวของ ตะวัน ซึ่งอยู่กับตาที่มีฐานะยากจน เมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เขาไม่มีโอกาสได้เรียนต่อเหมือนกับเพื่อน ๆ ที่มีฐานะดี ทั้ง ๆ ที่เรียนดี

แต่กลับต้องออกมาฝึกอาชีพการตีมีดกับตา ตาของตะวันและพ่อ แม่ของเด็ก ๆ ในละแวกเดียวกัน ไม่เห็นว่าการศึกษามีความสำคัญไปกว่าการประกอบอาชีพของพวกเขา เนื่องจากพวกเขาเห็นว่าเด็กที่เรียนจบในระดับสูง ๆ มักจะไม่กลับมาทำงานในท้องถิ่นของตน และปล่อยให้อาชีพที่บรรพบุรุษสร้างไว้ต้องสูญหายไปในที่ที่สุด ดังข้อความ

“ ตื่นแต่เช้ามีดเชียว ” เสียงตาทักมาจากเตาเผาเหล็ก

“ สอบเสร็จแล้วหรือ ”

“ เสร็จแล้วตา ” เด็กชายตะโกนตอบมาจากโถงน้ำหน้ากระท่อม

“ ไม่ส่งเรียนต่อหรือ ” เสียงคงเหวี่ยงพะเนินเหล็กถามตา ตาส่ายหน้าขณะที่มือพลิกหุ่นมีดบนทั่ง

“ คงไม่ไหวละไอ้ทิด เขาว่าเรียนมัธยมมัธยมนี้ต้องใช้เงินมาก หลวงเขาไม่ได้ให้เรียนฟรีเหมือนชั้นประถมศึกษา ”

“ นั่นสิ ! ” อีกคนหนึ่งเสริม

“ ลูกสาวผมก็เหมือนกัน จบ ป.6 แล้วต้องออกมาช่วยงานบ้านเหมือนกัน ไม่ไหว เงินทองหายากขึ้นทุกวัน ”

“ ความจริงเรียนไปก็เท่านั้น ” ตาเสริมความคิดของคนเหวี่ยงพะเนินเหล็ก

“ เด็ก ๆ บ้านเราพอเรียนสูงขึ้นก็หนีไปเมืองหลวงกันหมด เตามีดหลายเตาร้างไปตาม ๆ กัน มีแต่คนแก่เฒ่าบ้าน พวกหนุ่มสาวที่เรียนสูง ๆ ไม่มีใครกลับมาทำมีดสักคน ” ตาถอนใจ

“ โห...รูปร่างอ้วนแอ่นอย่างนั้น มันจะยกพะเนินเหล็กที่ไหนไหว ”

“ ยิ่งเรียนสูงมือตีนบางไปหมด ปิดเทอมแทนที่จะกลับบ้านมาช่วยพ่อ แม่ก็กลับมาขอตั้งค์ไปทำกิจกรรมอะไรของมันก็ไม่รู้ ” วงสนทนาแม้จะเหนื่อยหอบแต่ก็ยังมิจจะหยุดคุยกันอยู่บ้าง

“ เขาว่าเป็นการศึกษาแผนใหม่ ฝึกให้คนรู้จักช่วยสังคม ” ตาออกความเห็น

“ ช่วยแต่สังคมบ้านอื่น สังคมบ้านตัวเองไม่ช่วยก็แย่แล้วนะตา ” ชายอีกคนหนึ่งออกความเห็น

(กระท่อมแสงตะวัน. 2544 : 18 -19)

2.4 บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2)

พ.ศ.2545 มาตรา 4 (2546 : 4) ให้นิยาม “ บุคลากรทางการศึกษา ” หมายความว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารการศึกษา รวมทั้งผู้สนับสนุนการศึกษาซึ่งเป็นผู้ทำหน้าที่ให้บริการ หรือปฏิบัติงานเกี่ยวเนื่องกับการจัดกระบวนการเรียนการสอน การนิเทศและการบริหารการศึกษาในหน่วยงานการศึกษาต่าง ๆ

จากความหมายดังกล่าวจะเห็นได้ว่า บุคลากรทางการศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทและมีความรับผิดชอบโดยตรงต่อการเรียนการสอน มีหน้าที่ดูแลการเรียนการสอนของครูให้เป็นไปอย่างถูกต้อง แต่ถ้าบุคลากรทางการศึกษาไม่ได้ประพฤติตนเป็นแบบอย่างย่อมทำให้วงการศึกษาล่มสลาย

วรรณกรรมของถวัลย์ ภาสกรวิธ สะท้อนภาพบุคลากรทางการศึกษาและบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาที่ไม่เหมาะสมและอาจส่งผลเสียต่อวงการการศึกษา 2 กลุ่ม ดังนี้

2.4.1 ผู้บริหารระดับสูง

2.4.2 เจ้าหน้าที่ทั่วไป

2.4.1 ผู้บริหารระดับสูง

ภาพสะท้อนบุคลากรทางการศึกษาในตำแหน่งผู้บริหารระดับสูง ถวัลย์ ภาสกรวิธ ได้สะท้อนให้เห็นถึงพฤติกรรมการณ์การฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยสะท้อนวิธีการที่แยบยลของผู้บริหารระดับสูง เพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการคือ ตำแหน่งปลัดกระทรวง ดังปรากฏในเรื่อง คนในกรม ดังนี้

คนในกรม เป็นเรื่องราวของ อธิปัตติบุญพจน์ซึ่งที่มีความคาดหวังในตำแหน่ง ปลัดกระทรวงที่กำลังจะว่างลง ดังนั้น จึงทำทุกวิถีทางที่จะให้ตัวเองมีความโดดเด่น โดยการพยายามปฏิบัติงานเพื่อเอาใจผู้บังคับบัญชาและมีพฤติกรรมที่ไม่โปร่งใส นั่นก็คือการใช้งบประมาณ ทางราชการจัดซื้อเสื้อผ้าผู้ใหญ่แพกรไปกับการจัดซื้อเสื้อผ้าแจกเด็กนักเรียน ทั้งนี้ก็เพื่อดำรงตำแหน่งปลัดกระทรวงที่หวังไว้ ดังข้อความ

“ มันยังงั้นนะ ” อธิปัตติบุญพจน์เลื่อนแฟ้มข้อมูลเด็กขาดแคลนเสื้อผ้าในจังหวัดของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงให้ผู้อำนวยการกองคลังดูอีกครั้งหนึ่ง

“ ชพณฯ ท่านบอกว่าถ้าเราจะซื้อของไปแจกเด็กนักเรียนก็อยากจะให้มีอะไรติดไม้ติดมือไปแจกประชาชนบ้าง ผมไม่แน่ใจว่าเรามีช่องทางทำได้หรือเปล่า ”

“ ของเด็กนี่ไม่มีปัญหาหรอกครับ เพราะเป็นหน้าที่ส่วนหนึ่งของกรมอยู่แล้ว แต่ของแจกผู้ใหญ่เนี่ยมันนอกเหนืออำนาจเรา ”

“ มันมีทางเลือกอยู่สองทางนะครับ ” ผอ.กองคลังขยับตัว

“ ทางหนึ่งก็คือ เวลาประมูลซื้อเสื้อผ้าเด็กนี่เราตั้งงบประมาณให้มากเข้าไว้ อย่างเราซื้อสักหมื่นชุด เราก็บอกกว่าซื้อสองหมื่นชุด อีกหมื่นชุดเปลี่ยนเป็นของผู้ใหญ่หรืออย่างอื่นที่เราต้องการแล้วให้เขาลงใบเสร็จเป็นเสื้อผ้าเด็กทั้งหมด ”

(คนในกรม. 2544 : 20 - 21)

นอกจากภาพสะท้อนพฤติกรรมการณ์การฉ้อราษฎร์บังหลวงของผู้บริหารระดับสูงแล้ว ถวัลย์ ภาสกรวิธ สะท้อนภาพพฤติกรรมที่แสดงถึงความทะเยอทะยานในตำแหน่งหน้าที่ของผู้บริหาร ดังปรากฏในตอนหนึ่งจากนวนิยายเรื่อง **คนในกรม** ที่แสดงถึงพฤติกรรมของอธิปัตติบุญพจน์และอธิปัตติกรมอื่น ๆ ที่พยายามทำงานประจบเอาใจและรับใช้รัฐมนตรีว่าการกระทรวง ซึ่งเป็นนักการเมือง เพื่อหวังตำแหน่งปลัดกระทรวง ทำให้ไม่มีเวลาดูแลงานในความรับผิดชอบ

จึงถูกมองว่าบุคลากร ทางการศึกษาเหล่านี้ ปฏิบัติหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงงานที่จะต้องพัฒนา การศึกษาอย่างแท้จริง แต่ทำงานเพื่อประโยชน์ส่วนตนเท่านั้น ดังข้อความ

“ หากเป็นรัฐบาลหรือร่วมรัฐบาลอีก ท่านจะกลับกระทรวงเดิมหรือไม่ ”

“ ไม่หรอก ” พวกนักการศึกษานี้ชั้นเชิงหลายชั้น ที่ทำเป็นเชื่อ ๆ โง่ ๆ มารับใช้เรานั้น คุณอย่าเผลอวางใจเชียวนะว่าเขาโง่จริง เขาทำโง่ได้แนบเนียน เรายังทำโง่ได้ไม่สนิทย่างเขาเลย ” รัฐมนตรีสืบสานหัวเราะดังขึ้นกว่าเดิม

“ เรายังหวังจะเอาสมองมาเป็นฐานในการพัฒนาการศึกษาบ้าง ที่ไหนได้ไม่มีใครพูดเรื่องการ ศึกษาเลย วังจะเป็นปลัดกระทรวงกันท่าเดียว น่าเศร้าจริง ๆ ” เขาส่ายหน้าเหนื่อยอ่อน

(คนในกรม. 2544 : 350)

2.4.2 เจ้าหน้าที่ทั่วไป

นอกจากพฤติกรรมของผู้บริหารระดับสูงแล้ว ถวัลย์ มาศจรัส ได้สะท้อนพฤติกรรมของ เจ้าหน้าที่ทั่วไปในหน่วยงานการศึกษาที่แสดงถึงการทุจริตในหน้าที่ และฉ้อราษฎร์บังหลวง ดังปรากฏในเรื่อง พระเจ้าองค์ใหม่ ดังนี้

เรื่อง **พระเจ้าองค์ใหม่** สะท้อนภาพเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาที่มีพฤติกรรมทุจริตใน การสอบบรรจุครู โดยเจ้าหน้าที่ทางการศึกษาดังกล่าวมีส่วนในการทุจริตการสอบ โดยการเรียก เก็บเงินและลักลอบนำข้อสอบมาให้ผู้เข้าสอบบรรจุได้ดูก่อน ดังข้อความ

“ มึงอยากได้ไหมล่ะ ”

“ อยาก ” ผมตอบแล้วถอนหายใจเอือก

“ แปรหมื่น ”

.....

“ ก่อนสอบสองวัน มึงเข้ามาหาที่บ้านนี่ก็แล้วกัน แล้วเราจะพาไปโรงแรม...ที่นั่นจะมีคน นำข้อสอบไปให้มึงดูพร้อมค่าเฉลย มึงจำให้แม่น ๆ ก็แล้วกัน ”

“ เขาจับไม่ได้แน่ ” ผมถามย้ำเกรงว่าเบื่องบนจะไล่เบียดเอาอยู่หมัดเหมือนบางจังหวัดที่มีชาว คริกโครมอยู่เมื่อไม่นานมานี้

“ เรื่องนี้กูรับรอง ไซว์รีก็แค่แนกกันดื้อ ๆ แบบนั้นก็ไม่ได้หรอก ท่านของกูลึกกว่านั้นนัก อย่างนั้นดันไปอย่างที่ว่าแนบเนียนกว่าเป็นไหน ๆ ให้เห็นข้อสอบแจ้ง ๆ แบบนี้ทำไม่ได้ก็อย่าเป็นเลย วะครู ”...

ผมอยากเสียเงินอีกสักหน เอาเงินฟาดหัวข้าราชการชั้น 7 ชั้น 8 ที่หิวเงิน เพื่อให้ตัวเองเข้าเป็น ครูชั้น 1 ...

(พระเจ้าองค์ใหม่. 2534 : 109 - 119)

นอกจากจะสะท้อนภาพพฤติกรรมบุคลากรทางการศึกษาแล้ว ถวัลย์ มาศจรัส ได้สะท้อนภาพกลุ่มบุคคลที่มีธุรกิจเกี่ยวข้องกับแวดวงการศึกษาด้วย ซึ่งก็คือ พ่อค้าวัสดุทางการศึกษานั้นเอง โดยพฤติกรรมดังกล่าวแสดงออกถึงความไม่สุจริต ดังปรากฏในเรื่อง สุขของแม้ง ดังนี้

เรื่อง **สุขของแม้ง** เป็นเรื่องราวของกลุ่มเพื่อนกลุ่มหนึ่งที่ประกอบอาชีพแตกต่างกันไป และหนึ่งในสมาชิก คือ บุญจาก ซึ่งมีอาชีพรับราชการในวงการศึกษา ในขณะที่เพื่อน ๆ ประกอบอาชีพทางธุรกิจค้าขาย มีฐานะร่ำรวย ต่างแสดงความคิดเห็นเรื่อง การทุจริตคอร์รัปชัน โดยเพื่อนที่ทำธุรกิจเกี่ยวข้องกับการศึกษาให้เหตุผลเรื่องการคอร์รัปชันของพ่อค้าอย่างเขาว่า มีสาเหตุมาจากบุคลากรทางการศึกษาบางคนเป็นฝ่ายเอาเปรียบพวกเขา ก่อน เขาจึงต้องค้าขายแบบทุจริต คือบวกราคาสินค้า ลดคุณภาพสินค้าให้ต่ำสุด เพื่อนำเงินมาแบ่งให้กับข้าราชการที่ขอส่วนแบ่งจากพ่อค้าเหล่านี้ ดังข้อความ

“ไม่ไหวโว้ย...มีแต่ข่าวทุจริตคอร์รัปชัน” จาก หรือชื่อเต็ม ๆว่า บุญจาก สันติระอ่นระอา เขาเดินไปพร้อมกับเหลือบดาตูกการพาดข่าวของหนังสือพิมพ์ที่ติดโชว์ไว้หน้าร้านขายหนังสือ

“รุ่นเราเนี่ย มีนายคนเดียวมั้งจาก ที่รับราชการ ”

“คงจะใช้...ก็ดูนายสองคนนี่สิ เป็นเสียกันหมดแล้ว ”

“ถ้าเป็นเสียจริง ๆ ต้องบุญท่มโน่น คำทั้งที่ดิน สื่อเครื่องมือชุดทดลองวิทยาศาสตร์...สั่งจาก จินแดง แต่บ๊มเมดอินยู เอส เอ...กำโรมหาศาล ”

“วัสดุการศึกษาอีกก็เกิดว่า สั่งจากตลาดโบ๊เบ๊ แต่บ๊มเมดอิน อิงแลนด์ รวยหนักกว่าเราไปอีก ” สองคนหัวเราะเสียงดัง บุญจากกลืนน้ำลายลงคอ

“เฮ้ย ! ที่กระทรวงเราซื้อของจกนายสองคนนี่ แสดงว่าโดนต้มเปื้อยเลยสินี่ ”

“ใครบอกว่าต้ม ” แม้งหัวเราะจนน้ำตาไหล

“เขาเรียกว่า ตุ่นเว้ยตุ่น...รู้จักไหมตุ่นแบบยุ่นะ ”

“ก็ข้าราชการยังไม่กลัวบาป แล้วพ่อค้าจะกลัวทำไมเล่าเพื่อน ”

“พวกเอ็งไม่มีคุณธรรมเลยนี่หว่า ” จากต่อว่าเพื่อน

“ขนาดข้าราชการยังไม่มีคุณธรรมเลยนี่หว่า แล้วพ่อค้าจะมีได้ยังไงเล่า ”

“อ้าว ! ” บุญท่มมองออกไปกลางแม่น้ำเจ้าพระยา

“พูดจริง ๆ นะเพื่อน เราติดต่อราชการ เจ้าหน้าที่บางคนก็ขอส่วนแบ่ง หลายคนก็หลายส่วนแบ่ง เราก็จำเป็นต้องบวกราคาของ ลดคุณภาพให้ต่ำที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อเอาเงินไปฟาดหัวข้าราชการ ” ...

บุญจากนั่งคิด จริตสินะคนเรา ถ้าไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบก่อนก็ยอมไม่คิดเอารัดเอาเปรียบแบบคนอื่น เพื่อเป็นการแก้แค้น

(สุขของแม้ง. 2538 : 53 - 54)

3. ค่านิยมทางการศึกษา

ภาพสะท้อนค่านิยมทางการศึกษาที่ปรากฏในงานวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน เป็นค่านิยมทางการศึกษาที่เกิดจากคนในสังคมกลุ่มใหญ่ โดยปรากฏค่านิยมที่แตกต่างกันทั้งในเรื่องของการยกย่องการศึกษาระดับอุดมศึกษา ใบปริญญา โดยเฉพาะปริญญาจากมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของรัฐ และในขณะเดียวกันจะพบว่าการศึกษาในสายอาชีพดูจะไม่เป็นที่นิยมหรือได้รับความเชื่อถือจากพ่อ แม่ ผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน เช่นเดียวกับผู้ปกครองในชนบทมักมีความคิดว่าหากบุตรหลานเรียนสูงขึ้นจะไม่กลับมาสืบทอดอาชีพดั้งเดิมของท้องถิ่น ดังนี้

3.1 ยกย่องการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ค่านิยมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความคาดหวังของพ่อ แม่ ผู้ปกครองที่มีต่อบุตรหลาน ซึ่งจะต้องเข้าสู่ระบบการสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของรัฐ เพื่อให้ได้ปริญญามาเป็นเครื่องเชิดหน้าชูตา โดยในบางครั้งพ่อ แม่ และผู้ปกครองไม่ได้มองถึงความต้องการหรือความสามารถของบุตรหลานของตน แต่ด้วยค่านิยมที่คิดว่าการได้เข้าเรียนในระดับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของรัฐ คือ หนทางแห่งความสำเร็จของชีวิตและเป็นเครื่องตัดสินอนาคต ทำให้เกิดความกดดันกับบุตรหลานเมื่อพลาดจากการสอบ ดังปรากฏในเรื่อง ตุ๊กตาล้มลุก ดังนี้

เรื่อง **ตุ๊กตาล้มลุก** สะท้อนภาพระบบการศึกษาไทยที่มีค่านิยมเกี่ยวกับการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ยกย่องการศึกษาในระดับอุดมศึกษา ดังปรากฏในเรื่องราวของ พิม ลูกสาวคนเล็กของครอบครัวที่พลาดหวังจากการสอบเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งทำให้เธอเสียใจมาก เพราะแม่ของเธอคาดหวังกับเธอว่าจะสามารถสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยได้เหมือนที่พ่อ แม่และพี่ ๆ ของเธอที่ทำได้มาแล้ว เธอคิดว่าตัวเองทำให้ พ่อแม่ผิดหวังและทำให้ตระกูลตกต่ำ ดังข้อความ

พิมดูรายชื่อประกาศผลสอบเข้ามหาวิทยาลัยแล้วยืนซึม หยาดน้ำตาไหลพรากอาบสองแก้ม ผ่องแววตาที่มีประกายแห่งความหวังนั้น บัดนี้หม่นมัวทอดท้อเหมือนคนเหน็ดเหนื่อยมาแรมปี ลมหายใจของพิมผ่วร้อน หลายคนปล่อยโฮออกมาอย่างสิ้นอายุ รอบกายของพิมมีทั้งเสียงหัวเราะในขยันทะแอมและเสียงร้องไห้ในความพ่ายแพ้ เสียงแม่ตำลูก พี่ต๋าน้อง เสียงปลอบโยน เสียงให้กำลังใจละเล้าเชิงแซ่อยู่รอบป้ายประกาศผลสอบ...โธ่เอ๊ย ! วิมานที่วาดฝันหายวับไปกับตา ภาพวาดตัวเองสวมครุยเครื่องขรีมท่วงทีหนักแน่นไปด้วยความรู้ชาดสะบันงาเสียแล้วในวินาทีนี้...แม่มาแล้ว มาพร้อมกับความหวังที่ฝากไว้กับพิม

“อะไรกัน ! สอบแค่นี้ยังไม่มีปัญญาสู้เขาอีกอะไระ แกจะไปทำอะไรฮียายพิม ” แม่แหวเสียงลั่นบ้าน เมื่อรู้ว่าพิมพลาดจากการสอบเอนทรานซ์

“เกิดมาผลาญตระกูลแท้ ๆ ดูพี่ต๋น พี่ต๋อสิ สอบได้เลขตัวเดียวทั้งนั้น แกผ่าเหล่าอยู่คนเดียว ” แม่ชอบแต่หยุดอารมณ์ที่พลุ่งเหมือนน้ำเดือดไว้ไม่อยู่ เธอคิดแต่เพียงว่า พิมกำลังจะทำให้

ตระกูลตกต่ำลงเพราะสอบเข้ามหาวิทยาลัยไม่ได้ แม่ของพิมคิดว่ามหาวิทยาลัยเท่านั้นที่จะสร้างศักดิ์ศรี สร้างความมีหน้ามีตาให้เกิดขึ้น เวลาที่ไปติดต่องานการเมื่อรู้ว่ามีงานนอกจากรั้วเดียวกันกับพี่ที่ทำงานอยู่ก่อนจะได้เกื้อหนุนจนเจอ...

(ตึกตาล้มลุก. 2532 : 170 - 172)

3.2 การไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสายอาชีพ

จากภาพสะท้อนระบบการศึกษาที่มีค่านิยมยกย่องการศึกษาระดับอุดมศึกษาในสังคมไทย ทำให้เกิดการไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสายอาชีพปรากฏขึ้นในความรู้สึก ของพ่อ แม่ และผู้ปกครอง ด้วยยังคงมีความเชื่อว่า เมื่อจบมาแล้วจะหางานประกอบอาชีพได้ ลำบาก ดังปรากฏในเรื่อง ตึกตาล้มลุก ในตอนที่แม่แสดงความไม่พอใจเมื่อพิมจะตัดสินใจ หันไปเรียนในสายอาชีพ เนื่องจากแม่มองว่าเป็นทางตันของชีวิต ดังข้อความ

“ อาชีพต่ำ ๆ อย่างนั้น ” แม่ของพิมเสียงหยัน เมื่อพิมว่าเธอจะเรียนต่อสายอาชีพ

“ แต่มันก็มึงงานทำนะคะ ” พิมให้เหตุผลอ่อย ๆ

“ นี่คงถูกไอ้พวกครูแนะแนวมันล้างสมองมาซิ ” หล่อนว่า

“ มันก็ดีแต่แนะให้ลูกชาวบ้านหันไปหาวิชาชีพติดตัว ไม่ให้มึงทำราชการ แล้วลูกพวกมันละไม่ได้โรงเรียนฝรั่ง ไม่เรียน บางคนส่งลูกไปนอกตั้งแต่หัวเท่ากำปั้น ”

(ตึกตาล้มลุก. 2532 : 172)

3.3 ผู้จบการศึกษาไม่กลับสู่ท้องถิ่น

นอกจากค่านิยมในการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงและใบปริญญาแล้ว พบว่าเด็กจากต่างจังหวัดที่ได้มีโอกาสศึกษาจนประสบความสำเร็จตามที่พ่อ แม่ตั้งใจไว้มักจะไม่กลับไปทำงานในท้องถิ่น เพื่อพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอนซึ่งทุรกันดาร แต่เลือกที่จะทำงานในเมืองที่มีความเจริญและตั้งถิ่นฐานในเมืองเป็นส่วนมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะความรู้ความสามารถที่ร่ำเรียนมาไม่มีงานรองรับในท้องถิ่นของตน ดังปรากฏในเรื่อง กระท่อมแสงตะวัน ดังนี้

เรื่อง กระท่อมแสงตะวัน สะท้อนเรื่องราวเด็กที่เรียนสูงขึ้นแล้วมักจะไปทำงานที่อื่น ไม่กลับมาทำงานสืบทอดต่อกับบรรพบุรุษในเรื่อง การตีมีด ดังข้อความ

“ สวัสดิ์ลู ” พ่อหนุ่มมีดเย็นนานเตาหนุ่มละมือไหว้ผู้มาเยือน

“ เจริญ เจริญเถอะ ” ผู้มาเยือนยิ้มให้

“ โตเป็นหนุ่มแล้วนี่ ” เขามองตะวันแล้วถอนใจ ก่อนจะหันมาทางชายชรา

“ ลูก ๆ ผมเขาเรียนหนังสือกันหมด พ่อโตไม่มีใครกลับบ้านสักคน ”

.....

“ ลูกหลานไปไหนหรือ ”

“ เขาเรียนสูง ๆ ราคามันเสียงคั่นเสียงเหล็ก อยู่เมืองหลวงนั่นล่ะ ” ...

“ สังคมมันเปลี่ยนไปแล้ว ” ชายชราพูดอย่างคนเข้าใจสัจธรรม

“ ผมไม่ได้หวังพวกมันหรอกตา แต่หวังเชื้อสายพวกเราที่นับวันจะเลือนหายไปทุกทีแล้ว ”

(กระท้อนแสงตะวัน. 2544 : 130 -131)

ภาพสะท้อนด้านค่านิยมทางการศึกษา ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอภาพสะท้อนค่านิยมทางการศึกษาในสังคมไทยที่สังคมยกย่องการศึกษาระดับอุดมศึกษา การไม่ให้ความสำคัญสำคัญกับการศึกษาสายอาชีพ และกรณีที่ผู้จบการศึกษาระดับสูงไม่กลับไปทำงานเพื่อพัฒนาท้องถิ่นแต่กลับใช้ชีวิตในเมืองที่เจริญ

บทที่ 4

วิเคราะห์ทักษะทางการศึกษาของถวัลย์ มาตรการ

วรรณกรรมเป็นงานเขียนที่เป็นสื่อสำคัญให้นักเขียนได้ถ่ายทอดประสบการณ์ ตลอดจนทัศนะของตนที่มีต่อสังคม โดยนักเขียนจะเสนอความคิดที่เป็นไปตามสภาพแวดล้อมและยุคสมัยดังที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส ได้กล่าวไว้ว่า นักเขียนย่อมมองโลกและชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ กัน และต่างก็มีแนวคิดของตนที่มีต่อโลกและต่อชีวิตมนุษย์แตกต่างกัน แนวคิดหรือปรัชญาของนักเขียนจึงมีหลายแนวและต่างก็พยายามถ่ายทอดความคิดหรือปรัชญาต่าง ๆ นั้นลงในวรรณกรรมที่ตนแต่งขึ้นเสมอ (กุหลาบ มัลลิกะมาส. 2528 : 108) ดังนั้น ทัศนะของนักเขียนจะเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างวรรณกรรม โดยนักเขียนจะถ่ายทอดทัศนะของตนในวรรณกรรมไม่ว่าจะผ่านตัวละคร หรือบทสนทนาและฉากแวดล้อมที่ปรากฏ

ถวัลย์ มาตรการ เป็นนักเขียนอีกผู้หนึ่งที่เสนอทัศนะของตนไว้ในวรรณกรรม โดยเฉพาะทัศนะทางการศึกษา โดยนักเขียนได้แสดงทัศนะทางการศึกษาไว้ 8 เรื่อง ดังนี้

1. ทัศนะที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนและการแสวงหาความรู้
2. ทัศนะที่มีต่อความสำคัญของการศึกษา
3. ทัศนะที่มีต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา
4. ทัศนะที่มีต่อความสำคัญของครู
5. ทัศนะที่มีต่อความสำคัญของนักเรียน
6. ทัศนะที่มีต่อความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้าน
7. ทัศนะที่มีต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
8. ทัศนะที่มีต่อบุคลากรทางการศึกษา

ทัศนะทางการศึกษาของถวัลย์ มาตรการ

1. ทัศนะที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนและการแสวงหาความรู้

ถวัลย์ มาตรการ ได้แสดงทัศนะที่เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนและการแสวงหาความรู้ ผ่านบทสนทนาของตัวละคร ดังนี้

การจัดการเรียนการสอน ถวัลย์ มาตรการ ได้แสดงทัศนะไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนไม่จำเป็นที่จะต้องให้นักเรียนอยู่ในห้องเรียนสี่เหลี่ยมเท่านั้น นอกห้องเรียนสี่เหลี่ยมยังมีหลักสูตรชีวิตที่นักเรียนจะต้องเรียนรู้ควบคู่ไปด้วย ดังปรากฏในเรื่อง ครอบครัว และห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง ดังนี้

เรื่อง **ครอบครัวปลาหมอ** ในตอนที่ จ๊อดเด็กนักเรียนคนหนึ่งกำลังสนใจการทำอุปกรณ์ที่ใช้จับปลาหมอของพ่อ ซึ่งจ๊อดเองก็ได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงและได้รับการสั่งสอนจากพ่อ ดังปรากฏในบทสนทนาของพ่อและจ๊อด ดังนี้

“ พ่อเอากะลามาทาอะไร ”

“ ครอบครัวปลาหมอ ” พ่อคัดเลือกกะลามะพร้าวซีกเล็ก ๆ ไว้ซีกหนึ่ง

“ อ้อ ” จ๊อดนึกได้เพราะนี่คือ เครื่องมือดักปลาหมอที่ทุกฤดูน้ำหลากพ่อจะเอาไปหาปลาหมอ มาให้แม่ใส่เกลือทอดกินเป็นกับข้าว เพียงแต่ว่าเมื่อก่อนนั้นจ๊อดยังเล็กเกินกว่าจะสนใจถึงวิธีทำเครื่องมือหาปลา

พ่อหันมาลูกชาย

“ สนใจหรือ ”

“ ครับพ่อ ” พ่อหัวเราะ

“ ในโรงเรียนมีสอนไหมลูก ”

จ๊อดส่ายหน้า

“ ในโรงเรียนเขาสอนเลข ภาษาไทย สปช. สลน. กพอ. ... ” ลูกชายจ๊ะระไน

พ่อพยักหน้า

“ อืม ! นั่นเป็นหลักสูตรที่จะทำให้เอ็งฉลาด ทันคนทันโลก ” พ่อเลือกกะลา ครุ่นคิด

“ แต่กะลาของพ่อนี้ สอนวิชาชีพ เลี้ยงลูก เลี้ยงเมียให้อิ่มปากอึดท้อง ” พ่อเอากะลาเคาะหัวลูกชายเบา ๆ ด้วยความรัก

(ครอบครัวปลาหมอ. 2544 : 13 - 14)

นอกจากถวัลย์ มาศจรัส จะเสนอทัศนะที่ว่า การเรียนที่ไม่จำกัดเฉพาะในห้องเรียน การเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกแห่งแล้วนั้น การจัดการเรียนการสอนจะต้องให้เด็กเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ โดยอาจเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมหรือบุคคลรอบข้าง ไม่จำเป็นต้องเป็นครูเท่านั้น ดังปรากฏในเรื่อง **ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง** ตอนที่ ครูโสภาก๊วแจเรื่องวิธีการสอนที่จะให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางและห้องเรียนจะมีอยู่ทุกที่ให้เด็ก ๆ ฟัง ถวัลย์ มาศจรัสเสนอทัศนะผ่านคำพูดชี้แจงของครูโสภา ดังข้อความ

“ จริง ๆ แล้วแก่นแท้ของการเรียนการสอนนั้น คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน พวกเธอต้องเป็นศูนย์กลางไม่ใช่ครูเป็นศูนย์กลาง ”

เด็ก ๆ ฟังประโยคนี้แล้วไม่เข้าใจ ไม่รู้ว่าครูโสภากำลังพูดถึงอะไร

“ เอาเถอะ ๆ ต่อไปนี้ละ ห้องเรียนจะมีอยู่ทุกที่ ในห้องนี้ ได้ร่มไม้ บนหลังควาย ท้องไร่ ท้องนา ในกระต๊อบ ในตึก “ อ้อ ! บ้านเรายังไม่มีตึก ” ครูโสภาหัวเราะ ในวัด ในหมู่บ้าน บ้านหมอแผนโบราณ ห้วย หนอง คลอง บึง ล้วนเป็นห้องเรียนของพวกเธอทั้งนั้น ”

“ เฮ... ” เสียงเด็ก ๆ ดังลั่นห้อง “ ผมไม่ต้องเรียนกับครูก็ได้ใช่ไหมครับ ” แก้วรู้สึกสนุก

“ ใช่แล้ว ” ครูโสภาใจดีเป็นพิเศษ

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 58 - 59)

ทัศนะของถวัลย์ มาศจรัส ในด้านการแสวงหาความรู้นั้นเป็นการเสนอแนะและส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาความรู้จากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว ไม่ว่าจะเป็นความรู้ได้จากธรรมชาติ หรือการถ่ายทอดจากตัวบุคคล ซึ่งเป็นทัศนะที่สอดคล้องกับการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนที่นอกจากในห้องเรียน หรือตำราเรียน ดังปรากฏในเรื่อง ตกปลาหมู บ้านของปาน และคนในกรม ดังนี้

เรื่อง ตกปลาหมู ถวัลย์ มาศจรัส เสนอทัศนะเกี่ยวกับการแสวงหาความรู้ที่สามารถแสวงหาได้นอกเหนือจากตำราเรียน ไม่ว่าจะเป็นความรู้จากสิ่งแวดล้อม บุคคลรอบข้างที่จะช่วยสอนให้เกิดความรู้ได้ โดยเสนอทัศนะผ่านพฤติกรรมและคำพูดของตัวละคร ในตอนที่ พ่อพาจิ๊อดและเพื่อน ๆ เข้าไปเรียนรู้เรื่องสีจากธรรมชาติในสวนป่าของหมู่บ้าน ดังข้อความ

พ่อพาเขาไปถางเปลือกไม้ในส่วนป่าของหมู่บ้าน
 “ ต้นไม้ไหนที่มียาง ต้นนั้นไปทำสีย้อมผ้าได้ ” พ่อบอกเขา
 “ แกนขนุนให้สีเหลือง ใบต้นครามให้สีน้ำเงินเขียว ใบตะขบให้สีเขียวเข้มมา เปลือกผลทับทิมให้สีเขียว เปลือกมะพร้าวให้สีน้ำตาล กลีบอัญชัญให้สีน้ำเงิน เอ็งจำได้ไหม ” พ่อหันมาถาม
 “ หี ” จิ๊อดส่ายหน้าแล้วหัวเราะหะ ๆ
 “ หัวหอมแดง หัวหอมใหญ่ หมาก ขมิ้น เอาไปย้อมผ้าได้ทั้งนั้น ” พ่อให้ความรู้นอกตำรา
 (ตกปลาหมู. 2544 : 43)

เรื่อง บ้านของปาน เป็นอีกหนึ่งเรื่องราวที่ถวัลย์ มาศจรัส ได้แสดงทัศนะโดยผ่านมุมมองของตนเองว่า การเรียนรู้สามารถใช้สิ่งที่อยู่รอบตัวเป็นครูและเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ ดังที่เด็กหญิงปานซึ่งไม่ได้เรียนหนังสือในโรงเรียน แต่เธอก็สามารถใช้ชีวิตด้วยการอาศัยประสบการณ์ ดังข้อความ

ปานยังไม่ได้เข้าโรงเรียนเหมือนเด็กอื่น ๆ ในหมู่บ้านนี้ที่ไปโรงเรียนกันตั้งแต่หัวเท่ากำปั้น.....
 วันเวลาผ่านไป ปานเติบโตตามวันคืนที่ผ่านพลิก เด็กหญิงเริ่มมีความคิดฝันที่เป็นตัวตน เวลาเป็นผู้สร้างบทเรียน ประสบการณ์เป็นผู้วางหลักสูตรในการเรียนรู้ พฤติกรรมของผู้ใหญ่และสรรพสิ่งทั้งมวลในโลกนี้คือ ครูโดยธรรมชาติที่คอยพร่ำสอนชีวิตให้ปาน
 (บ้านของปาน. 2532 : 227 ,230)

จากการที่ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอทัศนะเรื่องการเรียนรู้ว่ามีมากกว่าในห้องเรียนแล้วนั้น เขาได้ถ่ายทอดความรู้สึกของการเรียนที่จำกัดเฉพาะในห้องเรียนว่าเหมือนถูกกักขัง ส่วนห้องเรียนธรรมชาติทำให้นักเรียนเกิดความรู้สึกผ่อนคลาย โดยผ่านมุมมองของถวัลย์ ดังปรากฏในเรื่อง คนในกรม ดังข้อความ

การเรียนในห้องเรียนแคบแสนจะอึดอัด ชีวิตเหมือนถูกบีบถูกรัดด้วยกรอบที่คนอื่นทำมาครอบไว้ แม้แต่การนั่งเรียนก็ต้องหันหน้าไปหน้าชั้นเรียน สิทธิในการหันหน้า หันหลังเพื่อดูสิ่งที่รายรอบตัวเองก็ยังถูกจำกัดด้วยอำนาจไม่ว่าจะอันเล็ก ๆ ในมือที่แกว่งกวัดเจียนไปมา ...

เด็ก ๆ เราเร่ร่อนอยู่ได้ร่มไม้ใหญ่ ชีวิตของพวกเขาดูอิสระ เสรีเหมือนพวกนกตัวเล็ก ๆ ที่บินโฉบไปมาในฟากกว้าง ร่มไม้ไม่มีกระดานดำ ไม่มีประตู ไม่มีหน้าต่าง ไม่มีแม่แต่โต๊ะและม้านั่งที่บังคับให้ต้องนั่งหันหน้าไปในทิศเดียวกันหมดทั้งห้องเรียน

(คนในกรม. 2533 : 25 - 26)

2. ทักษะที่มีต่อความสำคัญของการศึกษา

ทักษะที่เกี่ยวกับระบบการศึกษาด้านความสำคัญของการศึกษา ถวัลย์ มาตรฐาน ได้เสนอความคิดไว้ว่า การศึกษาทำให้ทุกคนมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ ดังปรากฏในเรื่อง ฟาหมาดฝน ตอนที่ คิซอ สาวชาวสะกอได้อธิบายความสำคัญของการมีความรู้ให้แม่ฟังว่าจะได้มีโอกาสเลือกทำงานที่ไม่ต้องลำบาก ไม่ต้องถางป่า ทำไร่ ดังข้อความ

“ แห่แล้ว ” นางถามลูกว่า มาจากไหนกัน คิซอรัตร่างบอบบางของแม่เข้าไปอีกนิดก่อนจะคลាយออก

“ ก็มาจากวิทยาลัยซีแม่ ฉันเรียนจบแล้ว ” คิซอรายงานด้วยความรื่นเริง แม่พยักหน้ารับรู้ ดีใจไปกับลูก หมู่บ้านนี้มีแต่คิซอเท่านั้นที่ลงไปเรียนพื้นราบตามคำแนะนำของครูที่บอกว่า คิซอเป็นเด็กฉลาด เรียนสูง ๆ จะได้สบายไม่ต้องหลังขดหลังแข็งถางป่าบนดอยและทำไร่อย่างนาง

(ฟาหมาดฝน. 2532 : 99)

ความสำคัญของการศึกษาตามทักษะของถวัลย์ มาตรฐาน นอกจากจะทำให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพแล้ว การศึกษาจะเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตที่มีการเรียนรู้มากขึ้น ดังปรากฏในเรื่อง บ้านของปาน ดังข้อความ

ปานนอนฟังพ่อบานอ่านหนังสือ แสงแดดจากตะเกียงกระป๋องจับเสียวหน้าของเด็กหญิงวอมแวม การไปโรงเรียน คือ การเริ่มต้นเรียนรู้อย่างมีระบบ เด็กหญิงเริ่มอ่านและเขียนหนังสือได้แล้ว เธอกำลังคัดลายมือข้อความที่ครูให้มาพร้อมกับอ่านดัง ๆ

(บ้านของปาน. 2532 : 235)

นอกจากนี้ ถวัลย์ มาตรฐาน ได้เสนอทักษะที่ชี้ให้เห็นว่า การศึกษาเป็นความหวังของคนที่อยู่เบื้องหลังซึ่งก็คือ พ่อแม่ และผู้ปกครองด้วย ดังปรากฏในเรื่อง ใบไม้แห่งกาลเวลา ในตอนที่ ถวัลย์ ได้เสนอทักษะสอดแทรกเรื่องราวของ ชายหนุ่มคนหนึ่งซึ่งละทิ้งความหวังของครอบครัวที่ได้ส่งเสียให้มาศึกษาเล่าเรียนในเมืองหลวง เพื่อให้มีความรู้มีอาชีพที่ดี แต่เขากลับหนีเข้าป่าตามเหตุการณ์บ้านเมืองในยุคสมัยหนึ่ง ดังข้อความ

ดูเหมือนเขาจะเป็นความหวังเดียวของบ้านที่ทุกคนรอคอย การที่เด็กบ้านนอกมุ่งหน้าเข้ารับการศึกษาในเมืองหลวงมันเป็นสัญลักษณ์ของความหวังที่เจิดจรัสของทุก ๆ คนที่อยู่เบื้องหลัง นับแต่พ่อ แม่และญาติพี่น้องที่จะต้องทุ่มเททุกสิ่งทุกอย่างให้เขา หยาดเหงื่อของทุกคนโถมลงอาบผืนนามากกว่าเก่า ไอ้แะควายคู่ยากของพ่อ แม่ต้องเหน็ดเหนื่อยเพิ่มขึ้นอีกหลายเท่า และข้าวที่จะเป็นเลี้ยงชีวิตซราของพ่อ แม่คงต้องลดปริมาณลง เพื่อออมเงินบางส่วนเจียดมาเป็นค่าหน่วยกิตและค่ากิจกรรมหลากหลายที่จะช่วยบั่นให้เขาเป็นความหวังใหม่ของทุกคน.....

เขาได้ข่าวว่าเพื่อน ๆ ที่ละส้นภูกลับสู่เมืองหลวงนั้น บางคนไปเป็นอาจารย์สอนหนังสือในมหาวิทยาลัย หลายคนกลายเป็นพ่อค้าร่ำรวยมีหนามี่ตาอยู่ในสังคม และบางคนก็หันเหชีวิตไปเป็นนักการเมืองเต็มตัว

(ฟ้าหมาดฝน. 2532 : 118, 120)

3. ทักษะที่มีต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา

ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอทัศนะว่า สังคมไทยมีค่านิยมในการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาค่อนข้างสูง การที่นักเรียนไม่สามารถสอบผ่านเข้าไปศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยได้ดูจะเป็นความผิดหวังครั้งสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงของรัฐ แต่นั่นไม่ใช่สิ่งจะมากำหนดอนาคตของผู้เรียนได้เสมอไป ดังที่ปรากฏในเรื่อง ตึกตาล้มลุก ในตอนที่ แม่ของพิมรู้สึกโกรธ เมื่อนึกถึงอนาคตของลูกสาวว่าเมื่อไม่ได้เรียนมหาวิทยาลัยของรัฐแล้วจะเป็นอย่างไร สถาบันการศึกษาอื่น ๆ ก็ไม่สร้างความมั่นใจให้แม่ของพิมได้ ดังข้อความ

พิมดูรายชื่อประกาศผลสอบเข้ามหาวิทยาลัยแล้วยืนซึม หยาดน้ำตาไหลพรากอาบสองแก้มผ่องแววตาที่มีประกายแห่งความหวังนั้นบัดนี้หม่นมัวทอดท้อเหมือนคนเหน็ดเหนื่อยมาแรมปี

“ แล้วจะทำอะไร ” หล่อนเหมือนจะโกรธหนักยิ่งขึ้นเมื่อนึกไปถึงอนาคตของลูกสาวในข้างหน้า ทำราวกับว่าหากชีวิตไม่ผ่านมหาวิทยาลัยแล้วจะต้องเป็นคนทำอะไรไม่ได้ ทั้ง ๆ ที่ยังมีสถานศึกษาอีกมากมายที่พร้อมจะหยิบยื่นความรู้ ความชำนาญให้ แต่นั่นหล่อนก็คิดว่ามันเป็นงานของพลเมืองชั้นสองที่ไร้ทางเลือกให้กับชีวิตตนเอง

(ตึกตาล้มลุก. 2532 : 169 , 171)

4. ทักษะที่มีต่อความสำคัญของครู

ในงานวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอทัศนะที่ให้ความสำคัญกับอาชีพครูว่า ครูเปรียบเสมือนพ่อ แม่ ที่มีแต่ความหวังดีที่จะมอบให้กับลูก ดังปรากฏในเรื่อง ครอบครัวหนู โดยผ่านคำพูดของพ่อจ๊อดในตอนที่ พ่ออธิบายให้จ๊อดฟังว่า การที่ครูทำโทษ เพราะครูมีความหวังดีกับลูกศิษย์ ดังข้อความ

“ แหม...หยิกพุงเสียเขี้ยวเขี้ยว แล้วยังมาร้องเป็นเพลงอีกว่า คุณครูใจดีทุกคน...” จ๊อดบนพิมฟ้า

“เออหน้า ...ครูก็เหมือนพ่อ แม่คนที่สองนั้นแหละลูกเอ๊ย ดูบ้าง บ่นบ้างก็เพื่อให้หนูเป็นเด็กดี มีความรู้...” พ่อปลอบ

“ก็จริงนะพ่อ...” จี๊อดนึกขึ้นมาได้

“ก่อนกลับบ้านครูยังถามว่า หายเจ็บหรือยัง อ่านหนังสือให้มาก ๆ นะ ”

(ครอบปลาหมู. 2544 : 13)

นอกจากครูจะเปรียบเสมือนพ่อ แม่แล้ว ถวัลย์ มาศจรัส ได้แสดงทัศนะที่ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของครูอีกประการ นั่นก็คือ การเป็นผู้สร้าง ผู้ปั้นอนาคตของชาติ ในโรงเรียนครูก่อนปฐมวัยจะเป็นผู้ปั้นให้เด็กมีความพร้อมในด้านอารมณ์ และสติปัญญา ครูชั้น ป.1 เป็นผู้ปั้นให้เด็กเรียนรู้เรื่องคำเบื้องต้น ครูในชั้นต่อ ๆ ไปจะช่วยกันปั้นเพื่อให้นักเรียนเป็นเด็กดีที่สังคมต้องการต่อไป ดังปรากฏในเรื่อง โรงเรียนตายแล้ว ดังนี้

ถ้าโรงเรียนเปรียบเสมือนโรงปั้นมนุษย์ ครูก็เปรียบเสมือนช่างปั้น ช่างปั้นในโรงเรียนก็มีมากมายหลากหลาย ครูก่อนปฐมวัยปั้นให้เด็กมีความพร้อมในเรื่องอารมณ์ สติปัญญา ครู ป.1 ปั้นให้เด็กเรียนรู้คำเบื้องต้น ครู ป.2 ป.3 ป.4 ป.5 ป.6 รับจ้างปั้นต่อ ๆ กันไป ให้พวกเขาเป็นเด็กดีที่สังคมต้องการ

หากช่างปั้นมีความพิถีพิถันเหมือนกันหมดทุกคน เด็กที่ปั้นออกมาก็จะงดงามทั้งร่างกายและจิตใจ แต่ถ้าหากช่างปั้นคนใดคนหนึ่งปั้นพอให้แล้ว ๆ ไป ความอับลัษณ์ก็จะตามตัวเด็กไปตลอดชีวิต

(โรงเรียนตายแล้ว. 2538 : 88 - 89)

ความสำคัญของครูในทัศนะ ถวัลย์ มาศจรัส นอกจากจะเป็นผู้สร้างอนาคตของชาติ หรือเป็นเสมือนพ่อ แม่ดูแลลูกแล้ว ถวัลย์ ยังได้เสนอทัศนะที่ว่า ครู คือ คนที่เก่ง มีความสามารถเป็นที่ยอมรับ ดังนั้น ทุกคนสามารถเป็นครูได้ ทัศนะดังกล่าวเป็นการสนับสนุนการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ทุกคนสามารถเป็นครูได้ ดังปรากฏในเรื่อง ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง ในตอนที่ จี๊อดแนะนำเรื่องการจับกังแล้วเพื่อน ๆ ยกให้เขาเป็นครู ดังข้อความ

“ พวกเอ็งว่า กุ้งลอยหัวแล้ว ข้าก็บอกว่าดวงตะวันยังไม่ต่ำเท่าไร พวกเอ็งก็บอกว่าเกี่ยวอะไรกัน เรามาซอกกุ่มไม่ได้มาซอกดวงอาทิตย์แล้วหัวเราะกันน่าเตะชะมัด พวกเอ็งไม่รู้อะไร ”

“ อะไรล่ะ ” เด็ก ๆ งงต่อคำพูดของจี๊อด

“ ออกทุ่ง ออกท่าเสียเปล่าไม่รู้จักสังเกต ” จี๊อดวางท่า

“ เออหน้า ” เด็ก ๆ รู้ว่าจี๊อดเริ่มแสดงว่าตนฉลาดกว่าเพื่อน ๆ อีกแล้ว

“ เชิญครูจี๊อดตกลงไข ” พวกเด็ก ๆ ยอแล้วพากันกลั่นยิ้มไว้ในหน้า

จี๊อดระบายยิ้มอย่างมีความสุข

“ กุ้งนี่มันจะลอยหัวก็เมื่อเช้า ๆ เย็น ๆ เท่านั้นแหละ พอแดดร้อนตอนกลางวันมันจะดำลงไปอยู่ในน้ำลึก เพราะอะไรพวกเอ็งรู้ไหม ”

“ ไม่รู้ครับ ครูจืด ” พวกเด็ก ๆ ทำเป็นไม่รู้

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 99 - 100)

5. ทักษะที่มีต่อความสำคัญของนักเรียน

ทักษะของถวัลย์ มาศจรัส ที่เกี่ยวกับนักเรียนนั้นเป็นการเสนอทักษะที่ให้ความสำคัญกับเด็กนักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ ในขณะที่เดียวกันยังได้เสนอทักษะที่ชี้ให้เห็นถึงการแข่งขันกันหาความรู้ของนักเรียนตั้งแต่วัยเริ่มเข้าเรียน รวมไปถึงเด็กรุ่นใหม่ที่กำลังศึกษาสูงขึ้นและมีนักเรียนบางกลุ่มที่มีความคิดถูกความเชื่อของบรรพบุรุษ ดังปรากฏในเรื่อง บ้านของปาน และกระท่อมแสงตะวัน

ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอทักษะเกี่ยวกับนักเรียนโดยเสนอว่า เด็กคือ อนาคตของชาติ และการศึกษา คือ สิ่งที่จะนำมาซึ่งอนาคตของเด็กนักเรียน ดังปรากฏในเรื่อง เธอคือความหวังของแผ่นดิน ในตอนที่ บรรยายถึงความตั้งใจในการแสวงหาความรู้โดย ถวัลย์ มาศจรัส ได้แสดงทักษะสนับสนุนความพยายามตั้งใจศึกษาเล่าเรียน และผลที่จะตามมาของความตั้งใจเรียนของเด็กนักเรียน ดังข้อความ

แม้คำคินจะตมิดมิด แต่แสงเรืองรองและวอมแวมบนโต๊ะหนังสือก็ยังเป็นความหวังที่งดงามอยู่สำหรับอนาคตเบื้องไกลที่รออยู่ข้างหน้าลิบ ๆ โนน เพราะท่ามกลางความมิดมิดของคินคำและความมิดมิดของคินมิดบอดที่ขวางไม่รังผลัดทิ้งเสียกลางทางก็ยังมีคนขะมักเขม้นแข่งขันที่จะเกี่ยวคั้นหาไม้ นั้น เพื่อคว้าวิ่งไปส่งต่อให้ผู้ที่รอรับอยู่ด้วยความตั้งใจ

เยาวชนที่รัก เธอคือความหวังของแผ่นดิน

(เธอคือความหวังของแผ่นดิน. 2538 : 39)

ในขณะที่เดียวกัน ถวัลย์ มาศจรัสได้เสนอทักษะที่ไม่เห็นด้วยการแข่งขันหาความรู้ของเด็กนักเรียนตั้งแต่วัยเริ่มเรียน ซึ่งเป็นการเร่งการศึกษาสำหรับเด็กเล็กมากเกินไป ดังปรากฏในเรื่อง บ้านของปาน ดังข้อความ

เด็กตัวเล็ก ๆ เพียง 2 - 3 ขวบ พ่อ แม่ก็จับข้อมือขึ้นรถโรงเรียนซึ่งเวียนมารับในตอนเช้า และกลับมาส่งในตอนเย็น มือของเด็กเหล่านั้นต้องหิวกระป๋ไปโต ๆ เด็กเอวอ้วนเหมือนภาพจิตรกรรมไทยในโบสถ์โบราณ ยิ่งไฉยั้งนั้น

(บ้านของปาน. 2532 : 227)

ในขณะเดียวกัน ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอทัศนะว่าความเจริญของสังคมและการได้รับการศึกษาสูงขึ้น อาจทำให้นักเรียนมองข้ามความเชื่อของบรรพบุรุษได้ ดังปรากฏในเรื่อง กระตอมแสงตะวัน ที่เด็ก ๆ รุ่นใหม่มักจะมีคำถามเกี่ยวกับความเชื่อที่บรรพบุรุษได้สั่งสมมาว่าเป็นเรื่องเหลวไหล เพราะเด็กรุ่นใหม่จะเชื่อในสิ่งที่พิสูจน์ได้เท่านั้น ดังข้อความ

แต่บัดนี้กาลเวลาเปลี่ยนไป ความเจริญที่เริ่มเคลื่อนเข้ามายังหมู่บ้านอันเงียบสงบแต่อดีตกาล กำลังเข้ามาพลิกความรู้สึกนึกคิดของผู้คนให้ผันแปรไป การศึกษาที่สูงขึ้นผลักดันให้ความคิดของเด็กรุ่นใหม่เกิดคำถามกังขาต่อสิ่งที่ปู่ย่า ตายายสั่งสมกันมา หลายสิ่งหลายอย่างที่พ่อ แม่เชื่อถือปฏิบัติอยู่กลายเป็นเรื่องเหลวไหลในสายตาของเด็ก ๆ ที่เขาไม่อาจพิสูจน์ได้

(กระตอมแสงตะวัน. 2544 : 151)

6. ทัศนะที่มีต่อความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากการเสนอทัศนะการจัดการเรียนการสอนที่สามารถเรียนรู้ได้จากภายนอกห้องเรียน และตำราเรียนแล้ว ยังพบว่า ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอทัศนะที่ส่งเสริมให้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การศึกษาโดยการอาศัยความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น การประกอบอาชีพ และวิถีดำเนินชีวิตของบรรพบุรุษในแต่ละท้องถิ่น โดยการศึกษาดังกล่าวจะได้รับการถ่ายทอดทั้งจากบุคคลในท้องถิ่น และจากประสบการณ์จริงสิ่งแวดล้อม ดังปรากฏในเรื่อง ครอบครัวหมูตกลาหมู และห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง ดังนี้

เรื่อง ครอบครัวหมู ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอทัศนะที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การสร้างหลักสูตรขึ้นเอง และสามารถศึกษาได้จากผู้รอบข้างซึ่งเปรียบเสมือนครูผู้สอน ดังตอนที่ จ้อย เด็กชายที่อาศัยในชนบทช่วงปิดเทอมเขาได้เรียนรู้เรื่องราวโลกกว้างที่นอกเหนือตำรา โดยการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นใกล้ตัว โดยจะมีสิ่งแวดล้อมและผู้คนรอบข้างเป็นครูที่คอยให้คำแนะนำ ดังข้อความ ที่เสนอทัศนะของถวัลย์ มาศจรัส ผ่านพฤติกรรม และบทสนทนาของตัวละคร ดังนี้

พ่อยิ้มขึ้น ๆ หยิบกะลาสองซีกมาถือไว้

“ กะลาซีกเล็กนี่จะเป็นกะลาซีกหัวของมะพร้าว ส่วนกะลาซีกใหญ่นี้ต้องเอามาจากมะพร้าวลูกใหญ่กว่า ” พ่อเริ่มหลักสูตรของท้องทุ่ง

.....

“ เอ็งมีแววฉลาด แต่ต้องระมัดระวังคำพูดหน่อย ” พ่อหัวเราะอยู่ “ ว่าแต่จะเรียนไหมล่ะวิชา กลข. ของพ่อละ ” จ้อยนิน้วนหน้า

“ วิชาอะไรนะพ่อ ไม่เคยได้ยินเลย ” จ้อยทำหน้าง ๆ

“ วิชากะลาหาเลี้ยงชีพไง คล้าย ๆ วิชา กพอ. อะไรของเอ็งนั่นแหละ ” พ่ออธิบาย

จ้อยหัวเราะก๊าก “ พ่อนี่ฉลาดเหมือนครูเลยแฮะ ” จ้อยชม ...

“ เอากะลามาปะกบกันไข่ใหม่พ่อ ” จ๊อดเคยเห็นครอบครัวปลาหมอของพ่อมาบ้างแล้ว “ กะลาเล็ก อยู่ข้างบน กะลาใหญ่อยู่ข้างล่าง ” ...

“ พรุ่งนี้หนูจะชวนเจ้าแก้ว เจ้าแก่น เจ้าเปี้ย และเจ้าจุกไปครอบครัวปลาหมอนะพ่อนะ ” พ่อพยักหน้า ยิ้ม ๆ

“ ไปตามพวกเขามาสิ วันนี้พ่อจะเปิดห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง สอนวิชากะลาครอบครัวปลาหมอให้พวก เอ็งเอาไว้ทำมาหากิน ” พ่อหัวเราะในขณะที่จ๊อดวิ่งกลาเข้าไปในหมู่บ้าน เพื่อบอกข่าวดีแก่เพื่อน ๆ จอม แก่นทั้งหลาย

(ครอบครัวปลาหมอ. 2544 : 13 -15 , 18)

เรื่อง **ตกปลาหมอ** เป็นเรื่องราวของเด็ก ๆ ในหมู่บ้านที่ได้เรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น เรื่อง การย้อมสีผ้าธรรมชาติจากผู้ปกครอง ในขณะเดียวกัน ถวัลย์ มาตรฐาน ได้เสนอทัศนะ ผ่านบทสนทนาของตัวละคร เพื่อแสดงให้เห็นความสำคัญของการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่ง ทำให้เกิดการเรียนการสอนร่วมกันระหว่างบ้านกับโรงเรียน ดังข้อความ

ทุกครั้งที่แม่ย้อมผ้า ส่วนมากจะเป็นสีที่ได้จากเปลือกไม้ แก่นไม้ ที่จะต้องนำมาหั่นมาสับเป็นชิ้น เล็ก ๆ แล้วนำไปต้มไปเคี่ยวในหม้อดินหรือกะละมังอลูมิเนียมจนสีนั้นออกมา แล้วจึงนำด้ายจุ่มลงไปทั้ง เซ็ด ถ้าอยากได้สีอ่อนก็จุ่มลงไปครึ่งเดียว แต่ถ้าอยากได้สีเข้มและแก่ก็จุ่มลงไปหลาย ๆ ครั้งแล้วจึงนำไปผึ่งแดด เพื่อรอการทอดต่อไป

แม่ย้อมสีด้ายเสร็จก็ส่งให้จ๊อดนำไปพาดราวผึ่งแดด ด้ายสีดำ สีเทา สีน้ำตาล สีเหลืองล้วนมาจากธรรมชาติรอบบ้าน ครูสาว ๆ หลายคนเป็นลูกคำของแม่ โดยเฉพาะครูโสภาบอกว่า ต่อไปจะให้นักเรียนไปเรียนเรื่อง การย้อมผ้า ทอผ้าจากธรรมชาติกับแม่

“ เขาเรียก ครูภูมิปัญญาไทย ” ครูโสภาบอกจ๊อดอย่างนั้น

(ตกปลาหมอ. 2544 : 47)

ทัศนะที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้าน คือ การถ่ายทอด ความรู้จากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานซึ่งเป็นการศึกษาอีกวิธีหนึ่งที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปปฏิบัติ ได้จริง และยังเป็นการเสนอทัศนะให้เห็นว่าทุกคนสามารถเป็นครูได้ ไม่ว่าจะเป็นพ่อของจ๊อด จากเรื่อง ตกปลาหมอ และปู่ไป่จากเรื่อง ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง ดังข้อความ

พ่อหัวเราะ นึกถึงชีวิตในวัยเด็กที่ผ่านมา พ่อของเขาก็เคยชวนเขาออกไปหาหอยโข่งตามชาย คลอง เหมือนกับที่เขาชวนจ๊อดลูกชายออกมาหาหอยโข่งในวันนี้ไม่มีผิด

พ่อถ่ายทอดความรู้การหาหอยให้เขา

เขาถ่ายทอดความรู้การหาหอยให้ลูก ในวันข้างหน้า ถ้าลูกยังใช้ชีวิตอยู่บ้านทุ่ง เขาก็คงจะ ถ่ายทอดวิชาหาหอย กุ้ง ปู ปลา ให้แก่ลูก หลาน เหลน สืบต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด

(ตกปลาหมอ. 2544 : 21)

“ เอ็งไปหยิบไหมมาให้ปู่หน่อยไป ” ปู่ไป่บอกจ๊อด

เมื่อได้ไหมมาแล้ว ปู่ไปปลุกเอาเชือกผูกโคนคันเบ็ดแล้วผูกปากไห ปลอ่ยให้ไหดวงอยู่โคนคันเบ็ด จากนั้นตักน้ำมาใส่ไหให้มีน้ำหนักถ่วงดียิ่งขึ้น

“ ถ่วงมันทำไมหรือปู่ ”

“ ให้คันเบ็ดตรงนะซี ” ปู่ไปปลุกให้ความรู้แก่เด็ก ๆ

“ กลางวันนั้นปู่ไปล่ตั้มยาปลาช่อนที่แกตกมาขังไว้เลี้ยงพวกเด็ก ๆ จนอ้อมแปรี ”

“ อยากเก่งเหมือนปู่จังเลย ” เด็ก ๆ รู้สึกอย่างนั้นจริง ๆ ขยันช่วยพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ทำงานทุกอย่างเท่าที่จะช่วยได้ เอ็งก็ทำตามปู่เอ็งก็ได้วิชาจากปู่ เอ็งทำตามพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย เอ็งก็จะได้วิชาจากพ่อ แม่ ปู่ ย่า ตา ยาย ไปทีละเล็กละน้อย กว่าจะได้พวกเอ็งก็จะเก่งนั้นแหละ ” ปู่ไปปลุกกำลังใจ

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 53 - 54)

ตอนหนึ่งในเรื่อง ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง ที่เด็กนักเรียนได้เข้ามาขอข้อมูลความรู้จาก เฒ่าอี่ เฒ่าอี่ได้ถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้กับนักเรียน โดยถวัลย์ มาศจรฐ ได้เสนอทัศนะที่แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาผ่านบทสนทนาของตัวละคร ดังข้อความ

เฒ่าอี่นั่งเหยียดขาอยู่โคนต้นหว้าอย่างสบายอารมณ์ มือเล็ก ๆ ของเหล่าสหายแห่งบ้านทุ่งบีบขยำอยู่ไปมา

“ ครูเอ็งจะเอาไปทำอะไรวะ ” เฒ่าอี่มองหน้าเด็ก ๆ

“ เอาไปแลกเปลี่ยนความรู้กันนะ ตา ”

“ อ้าว ! ชะช้า ...เดี๋ยวนี้ครูซีเกียจสอนกันขนาดนี้แล้วหรือนี่ ” เฒ่าอี่ไม่เข้าใจเจตนาของครู

“ จะกินเงินหลวงฟรี ๆ หรือไงวะ ”

“ ไร...ไม่หรอกตา ” จ๊อดเข้าข้างครูโสภาก

“ ครูเขาบอกว่าเป็นการสอนแบบใหม่ ใช้เด็กเป็นศูนย์กลางไงตา ข้อสำคัญนะตา ทุกคนในหมู่บ้านก็เป็นครูได้ ” เฒ่าอี่นั่งคิด

“ งั้นข้าก็เป็นครูได้นะซี ” เฒ่าอี่ขยับตัวทะมัดทะแมง

“ ใช่ซีตา ” เด็ก ๆ ตอบพร้อมกัน “ เขาเรียกครูภูมิปัญญาไทย ”

“ เอาอีกเอา ” เฒ่าอี่หัวเราะอารมณ์ดี “ เป็นไอ้ฮั่มมานานแล้ว วันนี้เป็นครูอี่ให้พวกเอ็งสักทีก็ดีเหมือนกัน ”

“ เชิญครับครู ” เด็ก ๆ ละมือจากการบีบนิ้วเตรียมจดความรู้จากครูอี่

“ เฮ้ย ๆ ” เฒ่าอี่หัวเราะ “ อยากได้วิชาจากครูก็ต้องบีบนิ้วกันหน่อย โบราณว่า อยู่บ้านท่าน อย่างนี้ดูตาย บั่นว่ว บั่นควายให้ลูกท่านเล่น ”

“ ใช่เลย ” จ๊อดดีดมือเปาะ เขาคว่ำสมุดขึ้นมาจดสำนวนเกี่ยวกับควายเป็นสำนวนแรก

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 60)

นอกจากนี้ ถวัลย์ มาศจรฐ ได้เสนอทัศนะในการที่จะนำความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดหมวดหมู่ สร้างเป็นหลักสูตรท้องถิ่น เพื่อนำมาใช้ในการเรียนการสอนในโรงเรียน

และจัดการเรียนรู้โดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลาง ดังปรากฏในตอนหนึ่งจากเรื่อง ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง ดังข้อความ

ครูโสภามยิ้ม เธอคิดต่อไปอีกว่า นอกจากเรื่องขนมที่ทำจากข้าวแล้ว พิธีกรรมที่เกี่ยวกับข้าว เพลงที่เกี่ยวกับข้าว ภูมิปัญญา วรรณกรรมที่เกี่ยวกับข้าวที่มีอยู่ในห้องเรียนกลางทุ่งกว้างนี้เอง หลักสูตรท้องถิ่นอย่างนี้ เนื้อหาที่อยู่ครบถ้วนแล้วรอบ ๆ โรงเรียนที่เธออยู่เอง เพียงแต่เธอกับเด็ก ๆ ช่วยกันค้นหาจัดหมวดหมู่ จัดระบบการเรียนรู้เสียใหม่ โดยใช้เด็ก ๆ เป็นศูนย์กลางของการถ่ายทอดความรู้ เธอก็จะเป็นดังผักตบชวา ไม่ว่าน้ำจะขึ้นหรือลง ก็ยังคงลอยเด่นอยู่เหนือผิวน้ำตลอดไป

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 63)

นอกจาก ถวัลย์ มาตรฐาน จะเสนอทัศนะในการเรียนการสอนที่ทุกคนก็สามารถเป็นครูถ่ายทอดความรู้ได้ หรือการเรียนการสอนที่สามารถสามารถเรียนรู้ได้จากสิ่งรอบข้างแล้ว ในขณะเดียวกันเขาได้เสนอทัศนะที่ต้องการให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสเรียนในโรงเรียนไม่ว่าจะเหตุผลใดก็ตาม ได้เห็นว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น จากประสบการณ์ตรงได้เช่นกัน ถ้าบุคคลนั้นต้องการเรียนรู้ ดังที่ ตะวัน เด็กชายคนหนึ่งจากเรื่อง กระท่อมแสงตะวัน ซึ่งไม่ได้เรียนต่อเพราะความยากจน แต่ยังมีคามสนใจใฝ่รู้สิ่งรอบข้างด้วยตัวเอง ดังข้อความ

“ ตา ! ” หลานชายเอ่ยขึ้น

“ ทำไมหรือ ” สายตาคู่ นั้นหยีลง เฟ่งมองมายังหลานชาย

“ ผมอยากเก่งเหมือนตา ”

“ เรื่องดีมีดนะหรือ ”

.....

“ ตาจะสอนให้ ว่าแต่เจ้าไม่เสียใจนะที่ไม่ได้เรียนต่อ ”

“ ไม่หรือกตา ครูบอกว่าเรื่องการเรียนรู้กับเรื่องการทำนํานั่นเป็นคนละเรื่องกัน ” ตะวันพยายามนึกทบทวนคำพูดของครู

“ ครูบอกว่า มหาเศรษฐีบางคนไม่เคยเข้าโรงเรียนก็มี แต่เขารู้จักวิธีทำงานให้ได้เงิน ”

ตาพยักหน้ารับรู้ แม้จะรู้ว่าครูคงพูดปลอบใจนักเรียนที่ไม่มีโอกาสเรียนต่อ แต่คำพูดของครูใช้ว่าจะไร้ความหมายเสียทีเดียว ครูพูดถูกแล้ว การเรียนสูง ๆ ใช่ว่าจะมีงานทำเสมอไปก็หาไม่ และคนที่ไม่เคยเข้าโรงเรียนเลยอย่างเถาแก่งนั้นก็เป็นตัวอย่างของการรู้จักทำมาหาเงินได้เป็นอย่างดี เถาแก่งดีมีดไม่เป็น แต่เถาแก่งรู้ว่าจะสั่งซื้อเหล็กดีมีดมาขายให้พวกดีมีดอย่างไรจึงจะได้กำไร เถาแก่งรู้จักซื้อมีดที่ดีแล้ว จากชาวบ้านไปขายต่อให้ได้กำไรเยอะ ๆ ได้ วิชาเหล่านี้ตาเห็นว่าที่โรงเรียนไหน ๆ ก็ไม่มีสอน เถาแก่งยังเรียนรู้จากการทำมาหากิน จะร่ำรวยกลายเป็นเถาแก่ง มีหน้ามีตาไปทั้งอำเภอ

(กระท่อมแสงตะวัน. 2544 : 27 - 28)

ในขณะเดียวกัน ถวัลย์ มาตรฐาน ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับผลที่จะตามมาหากปล่อยปะละเลยและไม่ให้ความสำคัญกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย ดังปรากฏ

ในเรื่อง ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง ในตอนที่ พ่อและลูกชายสนทนาเกี่ยวกับข้าวไทย ซึ่งพบว่า ลูกชายยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับข้าวไทย แต่กลับมีความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าวจากต่างประเทศ ซึ่งลูกชายร่ำเรียนและท่องจำได้จากแบบเรียน แสดงว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นไทยกำลังจะถูกลืมเลือนโดยไม่รู้ตัว ดังข้อความ

ปลาย ๆ เดือนสิบสอง ข้าวในนาพ่อจืดเริ่มสุกบ้างแล้ว
 ทุกวันที่โรงเรียนหยุดเด็กน้อยตามพ่อออกทุ่งอยู่เสมอ ทุ่งแสนกว้าง ลมหนาวยังพัดพามาเป็นสาย ชายผ้าขาวม้าที่เฒ่าพ่อปลิวฟุ้งยับเยิน ยามนี้ทุ่งทั้งทุ่งเรืองรองดั่งว่าทุ่งนี้ทาบทับด้วยสีทองไปจนสุดลูกหูลูกตา
 พ่อค่อย ๆ ยื่นมือไปสอดไถ่รวงข้าวที่โน้มต่ำลง ค่อยยกมือขึ้น ๆ ลง ๆ
 “ น้ำหนักดีกว่าปีก่อน ” พ่อหันมาพูดกับลูกชายด้วยใบหน้าที่แจ่มใส
 “ น้ำหนักดีแล้วเป็นไงพ่อ ”
 “ อ้าว ! ก็ไถ่ราคาดีชีวะไอ้หนู ข้าวเมล็ดเต่ง ๆ หยั่งจี๋เจ๊กอุ๋ชอบนัก ”
 “ เมื่อไรพ่อจะเกี่ยวสักที ”
 “ ยังหรอ ก ข้าวมันเพิ่งจะสุก ดูนีสีไอ้หนู ข้าวนี้จะสุกที่ปลายรวงก่อน สุกไปที่ละนิด ละนิด เขาเรียกว่า เหลืองปลาย ”
 จืดกระเถิบเข้าไปดูใกล้ ๆ
 “ เหลืองอ่อน ๆ อย่างนี้หรือพ่อที่เรียกว่า เหลืองปลายนะ ” พ่อพยักหน้า
 “ ที่โรงเรียนเอ็งนี่มีสอนหรือเปล่าไอ้หนู ”
 “ ไม่รู้สิพ่อ แต่ชั้นหนูยังไม่มีหรอ ก มีแต่เรียนเรื่องข้าวบาร์เลย์ ข้าวสาลีที่เอามาทำขนมปังนะพ่อ ” ลูกชายวางท่าภาคภูมิใจที่สามารถอธิบายให้พ่อฟังได้อย่างแม่นยำถึงเรื่องที่ครูสอน ผิดกับพ่อที่ถอนใจเอือกใหญ่ ”

(ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง. 2544 : 113 114)

7. ทศนะที่มีต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา

ทศนะของถวัลย์ มาศจรัส ที่เกี่ยวกับกระทรวงศึกษาธิการนั้น เขาเสนอในเชิงตำหนิ การปฏิบัติงานของกระทรวงศึกษาธิการ ดังปรากฏในเรื่อง คนในกรม ในตอนที่กล่าวถึงการปฏิบัติงานของกระทรวงศึกษาธิการที่เป็นเสมือนบ้ำหล่อหลอมอนาคตของชาติ อาจจะเสื่อมเสียชื่อเสียงได้ เนื่องจากบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการไม่มีความรับผิดชอบ ดังข้อความ

กระทรวงศึกษา ศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติเป็นกระทรวงแม่แบบที่หล่อหลอมคนออกไปสู่สังคมอย่างมีคุณภาพ ผู้คนในบ้านเมืองต่างฝากความหวังไว้กับการดำเนินงานของกระทรวงอย่างมากมาย พวกเขาต่างหวังว่าหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียนคงช่วยบ่มเพาะเด็กให้กับ

ลูกๆ ของเขาได้เป็นอย่างดี ทุกคนฝากความหวังไว้อย่างเต็มเปี่ยม ทั้งด้านการศึกษา ความประพฤติ รวมไปถึงการรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีของไทยที่กระทรวงจะหล่อหลอม เจียรไนให้เด็ก ๆ ซึมซับอย่างดุดีเต็ม ประชาชนมุ่งหวังอย่างเต็มเปี่ยมว่า ความรู้ของคนในกระทรวงที่มีอยู่จะได้อะไรช่วยกันประสานความคิด หาแนวทาง ปลุกฝังความเป็นไทยที่เต็มไทย ด้านวัฒนธรรมต่างชาติที่ทะลักไหลเข้ามาอย่างน่ากลัวนั้นได้

แต่ดูเหมือนว่าประชาชนจะผิดหวังใหญ่หลวง กระทรวงที่มีคนทรงความรู้สูงยิ่ง กลับกลายเป็นกระทรวงที่ไม่ค่อยมีผลงานอะไรให้สมกับภูมิรัฐที่แต่ละคนมีอยู่ ภาพที่ปรากฏต่อสาธารณชนก็คือ ภาพของนักการศึกษาที่ชอบการเล่นลิ้นทางความรู้ผ่านลมปากไขล่อยไปโดยไม่มีการปฏิบัติอะไรให้เป็นชิ้นเป็นอัน

(คนในกรม. 2533 : 153)

นอกจากนี้ ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอทัศนะเกี่ยวกับกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการดูแลเรื่องการศึกษาของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ ไม่ได้มีบทบาทในการสร้างรายได้หรือผลประโยชน์ใด ๆ ดังนั้น รัฐมนตรีที่จะเข้ามาดูแลกระทรวงศึกษาธิการจะต้องผิดหวังถ้าเข้ามาดำรงตำแหน่งเพื่อหาช่องทางทำเงิน ดังปรากฏในเรื่อง คนในกรม ดังข้อความ

ข้อเสนอของเลขานุการคู่ตัว ฟังดูไม่เลวนักหรอก

อยู่กระทรวงการศึกษา ศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาตินี้แทบจะไม่มีช่องทางหาเงินเลย คนที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วยดูจะเป็นคนจนทั้งนั้น หน้าที่หลัก คือ การฝากเด็กเข้าเรียน ค่าตอบแทนที่ได้มักเป็นเหล่าฝรั่งคนละขวดสองขวด ซึ่งหาราคาต่างวดยอะไรไม่ได้

(คนในกรม. 2533 : 185)

8. ทัศนะที่มีต่อบุคลากรทางการศึกษา

นอกจาก ถวัลย์ มาศจรัส จะเสนอทัศนะเกี่ยวกับนักเรียน ครู และการจัดการเรียนการสอนซึ่งมีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากแล้ว ถวัลย์ มาศจรัส ได้เสนอทัศนะในด้านลบต่อบุคลากรทางการศึกษาที่ยอมลดเกียรติและศักดิ์ศรีของข้าราชการ โดยรับใช้นักการเมืองเพื่อช่วงชิงตำแหน่ง ปลัดกระทรวง ดังที่ปรากฏในเรื่อง คนในกรม ที่บรรดาอธิบดีกรมต่าง ๆ ในกระทรวงศึกษาธิการต่างก็วิ่งเข้าหารัฐมนตรีซึ่งเป็นนักการเมือง เพื่อหวังในตำแหน่งปลัดกระทรวง ดังข้อความ

ภาพที่เลวร้ายที่สุดคือ ภาพของการแก่งแย่งชิงดีชิงเด่น ในตำแหน่งหน้าที่การงานของเหล่าอธิบดีทั้งหลายซึ่งเชือดเนื้อเชือดกันอย่างสิ้นความเกรงใจ ภาพของนักการศึกษาที่วิ่งพาลานเกาะนักการเมือง นับเป็นภาพของความอดสูยิ่งในปัจจุบัน ไม่เคยเลยไม่เคยมียุคใดสมัยใดที่นักการศึกษาในกระทรวงแห่งนี้ที่ลดเกียรติศักดิ์ของนักวิชาการไปหมอบราบคาบแก้ว ประจบประแจงนักการเมืองจนออกนอกหน้าเช่นนี้ ในยุคเผด็จการครองเมืองเสียอีกที่นักการศึกษาในกระทรวงยังยืนอยู่อย่างทะนง

แต่พอถึงยุคประชาธิปไตยเบ่งบาน แทนที่นักการ-ศึกษาจะยืนอย่างผึ่งผาย สง่างาม การณ์กลับกลายเป็นว่าพวกเขากลับยืนไหล่ลู่ค้อมค้ำหน้าเพื่อคลานเข้าไปรับใช้นักการเมืองเหมือนสุนัขรับใช้

(คนในกรม. 2533 : 228)

นอกจากทัศนคติต่อบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นข้าราชการประจำแล้ว ถวัลย์ ได้แสดงทัศนคติต่อผู้ซึ่งต้องเข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการด้วยว่า ถ้าได้ผู้ที่มีความสามารถไม่เพียงพอหรือไม่สนใจงานด้านการศึกษาอย่างแท้จริงแล้ว ก็อาจจะทำให้งานด้านการศึกษาไม่มีการพัฒนา โดยการเสนอทัศนะผ่านความคิดของตัวละคร คือ อธิปติบุญพจน์ ดังที่ปรากฏในเรื่อง คนในกรม ดังข้อความ

วัฏจักรเริ่มต้นหมุนวนมาบ่อยครั้ง การศึกษางานเริ่มมาคนแล้วคนเล่า พอรู้งานได้เตาะแตะก็จากไป กระทรวงจึงเปรียบเสมือนโรงเรียนฝึกหัดงานของรัฐมนตรีหน้าใหม่เวียนไปมาซ้ำแล้วซ้ำเล่า ทำให้งานพัฒนาการศึกษาอยู่อยู่กับที่ และนับตั้งแต่ที่รัฐมนตรีที่มาจากการเลือกตั้งตามระบบประชาธิปไตย อธิปติบุญพจน์ยังไม่เคยเห็นเลยว่ากระทรวงศึกษา ศิลปะ ศาสนาและวัฒนธรรมแห่งชาติจะมีรัฐมนตรีที่เป็นนักการศึกษา เขาเห็นแต่บรรดาพ่อค้าบาง เจ้าพ่อบาง หรือไม่ก็คนกดต่อแผ่นดินในอดีตที่เข้ามาเสวยตำแหน่งรัฐมนตรีด้วยอำนาจเงินที่หวานโปรยลงไป

(คนในกรม. 2533 : 308)

ในส่วนทัศนคติต่อการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษา ถวัลย์ มาศจรัส เสนอทัศนะ 2 ลักษณะ คือ การบริหารงานแบบเก่า ซึ่งผู้บริหารระดับสูงจะยึดติดอยู่กับอำนาจของตนเป็นใหญ่ ทุกคนที่ทำงานด้วยต้องปฏิบัติตามคำสั่ง ดังเช่น อธิปติบุญพจน์ ซึ่งแตกต่างกับการบริหารงานแบบใหม่ ที่ผู้บริหารจะกระจายงานมากขึ้น ดังเช่น ดร.เรืองรอง ดังปรากฏในเรื่อง คนในกรม ดังข้อความ

การทำงานของอธิปติบุญพจน์ เริ่มมาตั้งแต่ยุคเผด็จการครองเมือง ระบบการปกครองดังกล่าวมีส่วนหล่อหลอมให้เขาเป็นคนถืออำนาจบาตรใหญ่เป็นหลัก ยึดตัวเองเป็นที่ตั้ง มองเห็นลูกน้องทุกคนที่มีตำแหน่งด้อยกว่าเป็นคล้ายดั่งวัว ควายที่ไร้สมอง เขาถือว่าการตัดสินใจของเขาคือสิ่งที่ถูกต้อง ความคิดของเขา คือ ความคิดของปราชญ์ที่ทุกคนต้องนำไปขยายผล ระบบความคิดที่จมอยู่ในโลกแคบทำให้ความคิดออกมาคับแคบและล้าหลัง แต่ทุกคนต้องทำตามเขาสั่ง...

ดร.เรืองรอง ได้เข้ามาจัดระบบบริหารงานสมัยใหม่ทั้งหมดให้กับกรม การทำงานให้กับคนเกือบสี่แสนคนนั้นมิใช่เรื่องง่าย แต่ ดร.เรืองรองก็จัดระบบการบริหาร โดยการถ่านโอนอำนาจไปให้ทุกระดับในรูปของคณะกรรมการ ทำให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความราบรื่นจนได้รับการยกย่องว่ากรมประถม คือ แบบฉบับของการบริหารงานแบบประชาธิปไตยเป็นหน่วยงานแรกในระบบราชการของประเทศ

(คนในกรม. 2533 : 86 - 87)

นอกจากนี้ ถวัลย์ มาศจรัส ได้แสดงทัศนะต่อบุคลากรทางการศึกษาที่ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการว่า มีการปฏิบัติงานที่แสดงความทงในศักดิ์ศรี ยึดความเที่ยงตรงตามหลักการที่รู้ เรียนมา ซึ่งแตกต่างกับบุคลากรทางการศึกษาที่ดำรงตำแหน่งผู้บริหาร ซึ่งจะมีวิธีการผ่อนสั้น ผ่อนยาวในการปฏิบัติงาน ดังข้อความ

กระทรวงการศึกษา ศิลปะ ศาสนาและวัฒนธรรมเป็นศูนย์รวมของนักวิชาการ ภาพของ นักวิชาการในอดีต คือ ภาพความแข็งแกร่งและหยิ่งทระนงในศักดิ์ศรีความเป็นนักวิชาการ คนพวก นี้จะยึดความเที่ยงตรงที่ได้รับการศึกษามา ไม่ชอบความเคลือบแคลงที่ทำให้หลักการบิดผันคดง

แต่นักบริหารเล่า ความเที่ยงตรงจะมีได้หรือ การบริหารงานต้องมีการผ่อนสั้นผ่อนยาว มีแข็ง มีอ่อน มีโน้มน้าว เอ็นเอียง ความเที่ยงตรงอาจจะมีอยู่แต่ต้องดูว่าจะต้องเที่ยงตรงให้กับผู้ใด ข้อมูล ที่นักวิชาการเน้นในเรื่องของความจริง แต่นักบริหารต้องมีข้อมูลเท็จอยู่บ้างเพื่อให้การดำเนินงานราบรื่น

การแสดงทระนงตรงไปตรงมาของนักวิชาการต่อผู้บริหาร นับว่าคนเหล่านี้เป็นผู้กล้า แต่ผู้กล้า อย่างนักบริหารไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะต้องเคร่งกับทระนงในเรื่องความเที่ยงตรง เหตุผลย่อมลู่ซ้าย ลู่ขวาได้ในทุกสถานการณ์

(คนในกรม. 2533 : 311)

ถวัลย์ มาศจรัส ได้แสดงทัศนะที่ชื่นชมบุคลากรทางการศึกษาในระดับผู้บริหารใน กรมประมงว่า มีความสามารถ เพราะกรมประมงเป็นกรมที่ต้องบริหารบุคคลค่อนข้างมาก ดังข้อความในเรื่อง คนในกรม ดังนี้

ข้อสำคัญใครก็ตาม ถ้าได้ผ่านงานจากกรมประมงแล้ว ถือได้ว่าเป็นผู้ผ่านหลักสูตรการบริหาร คนและงบประมาณที่มีประสิทธิภาพสูงสุดในกระทรวง...

ในประวัติศาสตร์ของกระทรวงการศึกษา ศิลปะ ศาสนา และวัฒนธรรมแห่งชาติ ใครก็ตามที่ ผ่านการบริหารงานจากกรมประมงไปแล้ว ร้อยละเก้าสิบเก้าจุดเก้าเก้าได้นั่งแท่นประชุมสูงสุดของ ข้าราชการประจำเกือบทุกคนที่หลุดรอดไม่ได้เป็นนั้น เพราะบางคนเกษียณอายุราชการไปเสียก่อน

(คนในกรม. 2533 : 227 -228)

ทัศนะทางการศึกษาของ ถวัลย์ มาศจรัส นั้น จะเห็นได้ว่าเขาได้แสดงทัศนะทั้งที่ ผ่านบทสนทนาของตัวละครและทัศนะที่ถ่ายทอดผ่านมุมมองของตัวเองในทุกด้านที่เกี่ยวข้องกับ การศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการเรียนการสอน ตัวบุคลากร ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำมาสอนใน โรงเรียนรวมถึงทัศนะที่มีต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ทั้งในด้านบวกและด้านลบ

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาพสะท้อนด้านการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน จำนวน 21 เรื่อง โดยวิเคราะห์ 2 ด้าน ได้แก่

1. ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน
2. ทิศนะทางการศึกษาของถวัลย์ มาตรฐาน

ผลการศึกษาค้นคว้าสรุปได้ดังนี้

ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน จำแนกได้ 3 ด้าน ได้แก่ การจัดการเรียนการสอน บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา และค่านิยมทางการศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอนมี 2 รูปแบบ คือ การจัดการเรียนการสอนแบบใหม่ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน ตำราเรียนเท่านั้น นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ตามอัธยาศัย บรรยายภาคในการเรียนการสอนเปลี่ยนไป นักเรียนมีความสุขมากขึ้น ถึงแม้ว่าในช่วงแรกของการปรับเปลี่ยนจะต้องมีการปรับตัวบ้างทั้งครูผู้สอน นักเรียนและครอบครัว การเรียนการสอนเน้นให้นักเรียนเป็นสำคัญมากขึ้น ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียน บทบาทของครูในการสอนมีการปรับเปลี่ยน จากครูที่เคยเป็นผู้ป้อนความรู้ให้นักเรียนฝ่ายเดียว มาเป็นผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง เพื่อให้นักเรียนคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองมากขึ้น ซึ่งแตกต่างกับการจัดการเรียนการสอนแบบเก่า ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการเรียนการสอน คือ ครู นักเรียนจะเป็นฝ่ายรับความรู้ที่ครูสอนให้เท่านั้น ไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นของตนได้

บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา แบ่งได้ 4 กลุ่ม ได้แก่ ครู นักเรียน ผู้ปกครอง บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา กลุ่มครูแบ่งได้ 4 ด้าน คือ ครูที่พฤติกรรมดีเหมาะสมกับจรรยาบรรณ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรักความเมตตา ให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือ การส่งเสริมความรู้ การพัฒนาตนเองในด้านวิชาชีพ และครูที่พฤติกรรมไม่เหมาะสมกับจรรยาบรรณ ทั้งในด้านขาดความรักความเมตตา บกพร่องเรื่องส่งเสริมความรู้ การไม่ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การไม่เอาใจใส่ในการพัฒนาวิชาชีพ ขาดความศรัทธาในวิชาชีพ การทุจริตในการสอบ ถวัลย์ ได้สะท้อนภาพของผู้ที่กำลังจะก้าวมาสู่อาชีพครูที่มีพฤติกรรมที่ไม่รักษาเกียรติและศักดิ์ศรีของครู โดยการทุจริตในการสอบ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่มาจากการแข่งขันสอบบรรจุครู ที่มีจำนวนผู้สอบจำนวนมาก การแข่งขันสูงจึงทำให้ผู้เข้าสอบหาทางลัด แต่ผลที่ตามมาคือ ประสิทธิภาพของนักเรียนจากการสั่งสอนของครูที่ทุจริตการสอบเข้ามา จะลดต่ำลง และวงการการศึกษาของไทยจะขาดความน่าเชื่อถือ ด้านสุดท้ายของครู คือ ค่าครองชีพที่ไม่มากนักทำให้ครูต้องหาทางออกในการใช้จ่าย โดยการกู้ยืม การพึ่งพากระบบเงินผ่อนซึ่งทำให้ต้องแบกรับหนี้สิน และประกอบอาชีพอื่น ๆ ให้มีรายได้เพิ่มขึ้นเพียงพอกับการใช้จ่าย

ด้านนักเรียน แบ่งออกได้ 3 ด้าน คือ โอกาสทางการศึกษาที่มีความแตกต่างกันโดยนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษามักจะมาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจนอาศัยในชนบทที่ห่างไกล จะประสบปัญหาด้านโอกาสทางการศึกษา ทำให้นักเรียนได้รับการศึกษาเพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้น เพราะการศึกษาระดับที่สูงขึ้นต้องใช้จ่ายมากขึ้น ด้านความเอาใจใส่ต่อการเรียนพบว่านักเรียนมีความตั้งใจในการเล่าเรียน ไม่ว่าจะเป็นเด็กนักเรียนในเมืองหรือในชนบทที่แม่จะมีอุปสรรคในด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน และผลจากการได้รับการศึกษา พบว่านักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเล่าเรียนไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนมีความคิดและกล้าแสดงความคิดเห็นมากขึ้น นอกจากนี้นักเรียนบางกลุ่มที่มีโอกาสรับการศึกษาแล้ว เมื่อเรียนจบไม่กลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตน ซึ่งทำให้ผู้ประกอบการมีทัศนคติที่ไม่ดีกับการศึกษาในด้านการส่งเสริมสนับสนุนให้บุตรหลานศึกษาต่อ

ด้านผู้ประกอบการ กล้วยี มาศจรัส ได้เสนอภาพสะท้อน 2 ด้าน คือ ผู้ประกอบการที่เห็นความสำคัญของการศึกษา ยอมลำบากแม้จะต้องทำงานหนักเพื่อส่งให้บุตรหลานได้เล่าเรียน เพื่ออนาคตที่ดี และผู้ประกอบการที่ไม่เห็นความสำคัญของการศึกษา ทั้งนี้เนื่องจากต้องการให้บุตรหลานมาช่วยงานของครอบครัวและสืบทอดความรู้ในการประกอบอาชีพของบรรพบุรุษ

ด้านบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการการศึกษา พบภาพสะท้อน 2 กลุ่ม คือ ผู้บริหารระดับสูง เจ้าหน้าที่ทั่วไป ซึ่งมีพฤติกรรมที่แสดงถึงความไม่โปร่งใส แสดงวิธีการทุจริตในหน้าที่การทำงานที่มุ่งเอาอกเอาใจผู้บังคับบัญชา เพื่อหวังในตำแหน่งหน้าที่โดยละเลยการปฏิบัติหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ สำหรับกลุ่มพ่อค้าวัสดุการศึกษาที่ต้องทำการค้าขายกับแวดวงการศึกษา มีพฤติกรรมทุจริตในการค้าขาย เพราะมีสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากบุคลากรทางการศึกษา

ค่านิยมทางการศึกษา ปรากฏค่านิยม 3 ด้าน คือ ยกย่องการศึกษาระดับอุดมศึกษาซึ่งพ่อ แม่จะมีความคาดหวังในการสอบเข้าเรียนต่อในมหาวิทยาลัยของรัฐที่มีชื่อเสียงของบุตรหลานค่อนข้างมาก ในขณะที่เดียวกันก็เกิดการไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสายอาชีพว่า ไม่สามารถจะประกอบอาชีพอะไรได้ และเมื่อจบการศึกษาแล้วผู้เรียนไม่กลับสู่ท้องถิ่น ทั้งอาชีพของบรรพบุรุษ ไม่กลับไปทำงานในท้องถิ่นเพื่อพัฒนาบ้านเกิดแต่เลือกที่จะทำงานในเมืองที่มีความเจริญ และย้ายถิ่นฐานเข้ามาเป็นจำนวนมาก

ทักษะทางการศึกษาของกล้วยี มาศจรัส พบว่า กล้วยี มาศจรัส ได้แสดงทักษะทางการศึกษาไว้ 8 เรื่อง คือ การจัดการเรียนการสอนและการแสวงหาความรู้ คือ การจัดการเรียนการสอนที่ไม่จำกัดการเรียนเฉพาะในห้องเรียน หรือจากตำราเรียนเท่านั้น นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้ทุกแห่ง ไม่ว่าจะเป็นสิ่งรอบข้างและบุคคลรอบ ๆ ตัวสามารถเป็นครูที่จะสั่งสอนให้ ความรู้ได้ ซึ่งทำให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนมากขึ้น เพราะนักเรียนได้แสวงหาความรู้ได้ด้วยตัวเอง ทักษะต่อความสำคัญของการศึกษา กล้วยี มาศจรัส ได้เสนอทักษะว่าการศึกษจะทำให้ทุกคนมีทางเลือกในการทำงาน และการศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตที่มีการเรียนรู้อย่างมีระบบมากขึ้น ทักษะต่อการศึกษาระดับอุดมศึกษา สำหรับสังคมไทยนั้นมีความนิยมด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงมานานแล้ว กล้วยี มาศจรัส ได้เสนอทักษะว่าการ

ไม่ได้ศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงนั้นไม่ใช่สิ่งที่จะกำหนดอนาคตของผู้เรียนได้เสมอไป ด้านความสำคัญของครู ถวัลย์ มาตรการ ได้เสนอทัศนะที่ให้ความสำคัญกับครูว่าเปรียบเสมือน พ่อ แม่ที่หวังดีกับ ลูก และครู คือ ผู้สร้าง ผู้ปั้นอนาคตของชาติ ในด้านความสำคัญของนักเรียน ถวัลย์ มาตรการ ให้ความสำคัญกับนักเรียนว่า เป็นอนาคตของชาติ การศึกษา คือ สิ่งที่จะนำมาซึ่งอนาคตของเด็กนักเรียน และทัศนะที่สนับสนุนให้นักเรียนใช้ความพยายามในการแสวงหาความรู้ รวมทั้งทัศนะเกี่ยวกับความเจริญและการได้รับการศึกษาสูงขึ้น อาจทำให้นักเรียนมองข้ามความเชื่อของบรรพบุรุษได้เช่นกัน ด้านทัศนะที่มีต่อความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ถวัลย์ มาตรการ ได้เสนอทัศนะที่ส่งเสริมให้เห็นถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นแหล่งเรียนรู้ใกล้ตัวการถ่ายทอดความรู้จากบรรพบุรุษสู่ลูกหลานเป็นการศึกษาอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งทุกคนในท้องถิ่นสามารถ เป็น ครูได้รวมทั้งการเสนอทัศนะเรื่อง การนำความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดหมวดหมู่ เพื่อใช้กับ การเรียนการสอนในโรงเรียน ด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ถวัลย์ มาตรการ ได้เสนอ ทัศนะต่อกระทรวงศึกษาธิการ ในด้านลบดำเนินการปฏิบัติงานของกระทรวงศึกษาธิการที่เป็นเสมือนบ้ำหล่อหลอมอนาคตของชาติซึ่งอาจจะเสียชื่อเสียงได้ เนื่องจากการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายต่าง ๆ ไม่มีความรับผิดชอบและทัศนะที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องดูแลเรื่องการศึกษาของเยาวชน ไม่ได้มีบทบาทในการสร้างรายได้หรือผลประโยชน์ใด ๆ ดังนั้น รัฐมนตรีที่จะเข้ามาดูแลกระทรวงศึกษาธิการ อาจจะผิดหวัง ถ้าจะหาช่องทางทำกินจากกระทรวงศึกษาธิการ สำหรับทัศนะด้านบุคลากรด้านการศึกษา เป็นทัศนะที่กล่าวถึงบุคลากรทางการศึกษาซึ่งเป็นข้าราชการประจำที่มีการแข่งขันเพื่อแย่งชิงตำแหน่งหน้าที่การงาน โดยการรับใช้นักการเมือง และสำหรับบุคลากรทางการศึกษาที่มาจากนักการเมืองเพื่อดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำกระทรวงนั้น ถ้าได้ผู้ซึ่งไม่มีความสามารถด้านการศึกษาและไม่สนใจงานด้านการ ศึกษาอย่างแท้จริงแล้วก็จะทำให้งานทางการศึกษาไม่มีการพัฒนา

นอกจากนี้ทัศนะต่อบุคลากรทางการศึกษาในส่วนการบริหารงาน ถวัลย์ มาตรการ ได้เสนอทัศนะ 2 ด้าน คือ การบริหารงานแบบเก่า ซึ่งผู้บริหารจะยึดอำนาจไว้กับตนเป็นใหญ่ ทุกคนต้องปฏิบัติตามคำสั่งเท่านั้น สำหรับการบริหารงานแบบใหม่ ผู้บริหารจะกระจายงานมากขึ้นไม่ยึดไว้กับตนฝ่ายเดียว และทัศนะต่อบุคลากรที่ดำรงตำแหน่งนักวิชาการจะเป็นกลุ่มที่มีความทงในศักดิ์ศรี ยึดถือความเที่ยงตรงตามหลักการที่ร่ำเรียนมา ซึ่งแตกต่างจากนักบริหารที่จะมีการปรับตัวเพื่อการบริหารงาน โดยจะใช้หลักการผ่อนสั้นผ่อนยาว สำหรับบุคลากรทางการศึกษาที่ถวัลย์ มาตรการ แสดงทัศนะชื่นชมในความสามารถ คือ ผู้บริหารจากกรมประมง โดยถวัลย์ ให้เหตุผลว่าเป็นกรมที่ต้องดูแลและบริหารคน บริหารงบประมาณจำนวนมาก ถ้าผู้บริหารท่านใดผ่านงานจากกรมประมงก็ถือว่าผ่านหลักสูตรผู้บริหาร

อภิปรายผล

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรฐาน พบว่า ระบบการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนเข้าสู่ยุคปฏิรูปการศึกษาที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ การเรียนการสอนจึงไม่จำกัดอยู่เฉพาะในห้องเรียน ตำราเรียนเท่านั้น นักเรียนสามารถเรียนได้ตามอัธยาศัย คือ สามารถศึกษาหาความรู้ได้จากบุคคลรอบข้าง สภาพแวดล้อมรอบตัวและนักเรียนได้ฝึกการคิด การค้นคว้าด้วยตัวเองมากขึ้น บรรยากาศการเรียนการสอนเปลี่ยนไป นักเรียน มีความสุขขึ้น ถึงแม้ว่าในช่วงแรกของการปรับเปลี่ยนจะต้องมีการปรับตัวบ้างทั้งครูผู้สอน นักเรียน และครอบครัว แต่การเรียนการสอนที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญนี้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างบ้านและโรงเรียน บทบาทในการสอนมีการปรับเปลี่ยน จากที่ครูเคยเป็นผู้ป้อนให้ความรู้กับนักเรียนฝ่ายเดียวมาเป็นผู้ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทาง เพื่อให้ นักเรียนคิดวิเคราะห์ด้วยตนเองมากขึ้น

นอกจากนี้ ระบบการสอนในสังคมไทยยังมีภาพสะท้อนเกี่ยวกับค่านิยมทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการยกย่องการศึกษาในระดับอุดมศึกษา การไม่ให้ความสำคัญกับการศึกษาสายอาชีพ หรือแม้กระทั่งการไม่กลับมาพัฒนาบ้านท้องถิ่น ซึ่งปัญหาดังกล่าวยังคงมีอยู่ในสังคมไทย

ในด้านครูพบว่ามีทั้งครูที่พฤติกรรมที่เหมาะสมกับจรรยาบรรณวิชาชีพครูและครูบางส่วนที่ไม่ปรับเปลี่ยนวิธีการสอน มีพฤติกรรมที่แสดงถึงการละเลยหน้าที่ ซึ่งไม่เหมาะสมกับจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยพฤติกรรมดังกล่าวพบกับครูในวัยใกล้เกษียณหรือครูที่มีรับราชการมานาน ครูบางกลุ่มที่ไม่พัฒนาการสอนเนื่องจากมีความคิดว่า การจะพัฒนาการเรียนการสอน เพื่อให้นักเรียนเป็นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า เสียเวลาและคิดว่านักเรียนของตนไม่มีความสามารถที่จะรับการพัฒนา ในด้านส่วนตัวครูนั้น เนื่องจากอาชีพครูเป็นอาชีพที่มีรายได้ไม่มากนักปัญหาเกี่ยวกับค่าครองชีพจึงมีให้เห็น การใช้จ่ายบางครั้งต้องพึ่งพาระบบเงินผ่อนซึ่งทำให้ต้องแบกรับหนี้สิน นอกจากนี้บุคลากรทางการศึกษาไม่อาจเป็นผู้บริหารระดับสูงหรือเจ้าหน้าที่ทั่วไปก็มีพฤติกรรมที่แสดงถึง การปฏิบัติงานไม่โปร่งใส แสดงถึงวิธีการทุจริตในหน้าที่ การทำงานที่เอาอกเอาใจประจบประแจงผู้บังคับบัญชาซึ่งเป็นนักการเมือง เพื่อหวังตำแหน่งหน้าที่การงาน โดยละเลยหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบ แม้กระทั่งกลุ่มพ่อค้าสื่อวัสดุการศึกษาที่ต้องทุจริตในการค้าขาย เพราะมีสาเหตุส่วนหนึ่งจากบุคลากรทางการศึกษา ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าหากครูและบุคลากรทางการศึกษายังมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ย่อมส่งผลกระทบต่อนักเรียนและการศึกษา นอกจากนี้พฤติกรรมในการปฏิบัติงานแล้วยังพบว่าปัญหาที่สำคัญอีกประการคือ การทุจริตการสอบบรรจุครู ซึ่งมีสาเหตุมาจากจำนวนผู้เข้าสอบที่มากกว่าตำแหน่งที่เปิดรับได้ เพราะเมื่อมีการแข่งขันสูง สิ่งที่จะตามมาคือ การทุจริตการสอบ ผลที่จะเกิดในระยะยาวก็คือ ประสิทธิภาพของนักเรียนนั่นเอง

ในด้านนักเรียนและผู้ปกครองภาพสะท้อน คือ นักเรียนจะมีทั้งกลุ่มที่มีโอกาสได้รับการศึกษาและกลุ่มที่ขาดโอกาส โดยกลุ่มนักเรียนที่ขาดโอกาสทางการศึกษามักจะเป็นนักเรียนที่

มาจากครอบครัวฐานะยากจนทำให้นักเรียนสามารถเรียนได้เพียงระดับประถมศึกษาเท่านั้นเพราะ การศึกษาระดับที่สูงขึ้นต้องมีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ผู้ปกครองที่เป็นชาวไร่ชาวนาหรือทำงานกรรมกร หาเช้ากินค่ำ ไม่สามารถที่จะส่งเสียบุตรหลานศึกษาต่อได้ ปัญหาดังกล่าวยังคงเป็นปัญหาที่สำคัญถึงแม้ว่าการศึกษาภาคบังคับจะขยายเป็น 9 ปี ซึ่งปัญหาดังกล่าวอาจทำให้ประเทศขาด มั่นสมองที่จะมาพัฒนาประเทศได้ นอกจากนี้พบว่านักเรียนบางกลุ่มที่มีโอกาสได้รับการศึกษา แล้ว เมื่อเรียนจบไม่กลับมาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้ปกครองมีทัศนคติที่ไม่ดีกับ การศึกษา ในด้านที่จะส่งเสริมและสนับสนุนให้บุตรหลานศึกษาต่อได้

ในส่วนทัศนะทางการศึกษาของ ถวัลย์ มาตรการ นั้นได้เสนอทัศนะด้านการจัดการ เรียนการสอนที่ไม่จำกัดสถานที่ในการเรียนรู้และการแสวงหาความรู้ นักเรียนสามารถเรียนรู้จาก ประสบการณ์จริงได้โดยตรง เป็นการสอนที่นักเรียนเป็นศูนย์กลางและรวมไปถึงการให้ความ สำคัญในการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น นักเรียนสามารถเรียนรู้และรับการถ่ายทอดได้จาก บุคคลใกล้ชิดในท้องถิ่นของตนเอง ด้านความสำคัญทางการศึกษาพบว่า ถวัลย์ มาตรการ เสนอทัศนะที่ว่า การศึกษาเป็นจุดเริ่มต้นของชีวิตที่มีการเรียนรู้อย่างมีระบบมากขึ้น ผู้ได้รับ การศึกษาจะมีทางเลือกในการประกอบอาชีพ และการศึกษาเป็นความหวังของคนใกล้ชิด ด้าน การศึกษาระดับอุดมศึกษา พบว่า ถวัลย์ มาตรการ ไม่ได้คิดว่า การศึกษาในมหาวิทยาลัยของ รัฐที่มีชื่อเสียงจะกำหนดอนาคต ของผู้เรียนได้ ด้านความสำคัญของครู พบทัศนะที่ยกย่องครูว่า เปรียบเสมือนพ่อ แม่ที่เอาใจใส่ดูแลลูก และครู คือ ผู้สร้างอนาคตของชาติ สำหรับด้านความ สำคัญของนักเรียน ถวัลย์ มาตรการ เสนอทัศนะว่านักเรียนคือ อนาคตของชาติ การศึกษา และการแสวงหาความรู้จะเป็นสิ่งที่ทำให้เด็กมีอนาคตที่ดี ในขณะที่เดียวกันพบว่า เด็กรุ่นใหม่ที่มี การศึกษาสูงขึ้น บางกลุ่มกลับมีความคิดดูถูกความเชื่อของบรรพบุรุษเช่นกัน ทัศนะต่อกระ - ทรวงศึกษาธิการ ถวัลย์ มาตรการ เสนอทัศนะในเชิงตำหนิการปฏิบัติงานของบุคลากรที่อาจ จะทำให้กระทรวงเสียชื่อเสียงได้ รวมทั้งเสนอทัศนะเกี่ยวกับบทบาทของกระทรวงศึกษาธิการใน การดูแลเรื่องการศึกษาของเยาวชน ไม่ใช่กระทรวงที่จะสร้างรายได้ให้ใครมาแสวงหาผลประโยชน์ และทัศนะที่มีต่อบุคลากรทางการศึกษาพบว่า มีการแข่งขันแย่งชิงตำแหน่งกันขึ้น โดยยอมลด ศักดิ์ศรีของตนรับใช้นักการเมือง และเสนอทัศนะต่อรัฐมนตรีที่จะมาประจำกระทรวง ศึกษาธิการ ซึ่งจะเข้ามาเป็นบุคลากรทางการศึกษาว่า ถ้าไม่มีความสนใจงานการศึกษาแล้วอาจ ทำให้การ ศึกษาขาดการพัฒนาอย่างแท้จริง ในด้านการปฏิบัติงานของบุคลากรทางการศึกษาที่ดำรงตำ - แหน่งนักวิชาการจะยึดหลักการที่ร่ำเรียนแต่สำหรับนักบริหารจะต้องใช้หลักการผ่อนสั้นผ่อนยาว

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนการศึกษาไทยในวรรณกรรมของ ถวัลย์ มาตรการ ในครั้งนี้ผู้ศึกษาพบว่า ยังมีเรื่องที่น่าสนใจเกี่ยวกับการศึกษาไทย ดังนี้

ควรศึกษาภาพสะท้อนด้านการศึกษาในวรรณกรรมของนักเขียนท่านอื่น

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กระทรวงศึกษาธิการ. กรมวิชาการ,สถาบันภาษาไทย. (2540). *เรื่องสั้นสำนวนไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระแสร มัลยาภรณ์. (2512). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ : มหามงกุฎวิทยาลัย.
- กระแสร มัลยาภรณ์ และชุตา จิตพิทักษ์. (2528). *มนุษย์กับวรรณกรรม*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- กมล โพธิ์เย็น. (2540). *การวิเคราะห์ทัศนะเชิงทุนนิยมในเรื่องสั้นและนวนิยายของวิมล ไทรนิ่มนวล. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.*
- กุหลาบ มัลลิกะมาส. (2528). *วรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- . (2528). *วรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.*
- เจตนา นาควัชระ. (2514). “วรรณคดีและการศึกษาวรรณคดี” ใน *วรรณคดี*. กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย.
- เจือ สตะเวทิน. (2510). *ศิลปะการประพันธ์*. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
- ชนิดา อิศริวรรณ. (2541). *การวิเคราะห์เรื่องสั้นของเฉลิมศักดิ์ แห่งมงาม. ปรินญาณิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.*
- ชัยศิริ สมทวนิช. “การเข้าถึงวรรณกรรม,” *ภาษาและหนังสือ*. 4 : 34-39 ; มกราคม 2518.
- โชคชัย บัณฑิตศิลปะศักดิ์. (2542). *การวิเคราะห์สังคมไทยจากเรื่องสั้น ในนิตยสาร “ข้อเกาะเกด” ช่วง พ.ศ. 2535 - 2539. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรบัณฑิต. (ไทยศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.*
- ดวงมน จิตรจำนงค์. (2523). *สุนทรียภาพในภาษาไทย*. กรุงเทพฯ : เกล็ดไทย.
- ตรีศิลป์ บุญขจร. (2535). *เอกสารการสอนชุดวิชา พัฒนาการวรรณคดีไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ถวัลย์ มาศจรัส. (2532). *รวมเรื่องสั้นชุด ฟ้ามวดฝน*. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ .
- . (2533). *คนในกรม*. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- . (2534). *รวมเรื่องสั้นชุด หมอใบไม้*. กรุงเทพฯ : ปานฉัตร.
- . (2536). *แม่*. กรุงเทพฯ : ดันอ้อ.
- . (2538). *เธอคือความหวังของแผ่นดิน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2544). *ห้องเรียนกลางทุ่งกว้าง*. กรุงเทพฯ : ชารอักษร.
- . (2544). *กระท่อมแสงตะวัน*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : ชารอักษร.

- บรรจง บรรเจิดศิลป์. วรรณวิจารณ์. กรุงเทพฯ : มติชน , 2538.
- บุญเหลือ เทพยสุวรรณ, ม.ล. (2529). “หัวใจหวัดต่อวรรณคดีไทย” ในวรรณไวทยาการ. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ประกิจ จันตะเคียน. (2519). วิเคราะห์วรรณกรรมเรื่องสั้นของ อาจินต์ ปัญจพรรค์. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ .
- ประทีป เหมือนนิล. (2519). วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์.
- ประไพ ศรีสุข. (2541). ภาพสะท้อนสังคมในเรื่องสั้นและนวนิยายของชาติ กอบจิตติ. ปรินิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ประเสริฐ ไสววรรณ. (2533). วิเคราะห์นวนิยายเรื่องสั้นที่สะท้อนชีวิตชาวชนบทของคำพูน บุญทวี. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปิยมาศ กาญจนเรืองโรจน์. (2542). การวิเคราะห์เรื่องสั้นของ ดำรง อารีกุล. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เปลื้อง ณ นคร. (2511). “แนะนำหนังสือพิมพ์และการพิมพ์ : การเขียนเรื่องสั้น,” วิทยา - สาร. 19(26) : 22 ; 8 กรกฎาคม.
- พรเพ็ญ กล้ายไม้. (2539). เรื่องสั้นของมานพ ถนอมศรี ; พันธกิจทางสังคม. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เพ็ญจันทร์ มาประชา. (2541). การวิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมในนวนิยายของนิเวศน์ กันไทยราษฎร์ ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- เพ็ญศิริ พุกพันธ์. (2529). วิเคราะห์ทัศนะทางการศึกษาจากบทร้อยกรองในนิตยสารและวารสารตั้งแต่ พ.ศ.2521 จนถึง พ.ศ.2527. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ไพสิน รุ่งรัตน์. (2523). “ลักษณะสามแบบของงานวรรณกรรม.” โลกหนังสือ. 1 : 20-29 ; 20 - 29 ตุลาคม.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2526). วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- เรณู มหาวนา. (2529). ภาพสะท้อนสังคมและคุณค่าเชิงวรรณศิลป์ในเรื่องสั้นของ นิมิตร ภูมิถาวร. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. พิษณุโลก : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก.
- วาสนา ไชยรัตน์. (2534). การวิเคราะห์เรื่องสั้นของ สุรัชย์ จันทิมาธร. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วาสนา ดอนจันทร์ทอง. (2546). ภาพสะท้อนสังคมไทยในเรื่องสั้นจากนิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์ ช่วง พ.ศ. 2536 - 2544. ปรินิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วาสนา อ่อนสินิล. (2539). การวิเคราะห์แนวคิดในเรื่องสั้นของศรีดาวเรือง. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วิชาการ,กรม.สถาบันภาษาไทย. (2538). เรื่องสั้นสำนวนไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2539). เรื่องสั้นสำนวนไทย เล่ม 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- . (2540). เรื่องสั้นสำนวนไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2541). แบบแผนพฤติกรรม ตามจรรยาบรรณครู พ.ศ.2539. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- สุชาติ สวัสดิ์ศรี. (2530). นักเขียนหนุ่ม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พิษณุ.
- สุนิสสา ศิวกุล. (2541). การวิเคราะห์เรื่องสั้นของปรกรณ์ ปิ่นเฉลียว. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร .
- สุภาพ นาคพันธ์. (2534). วิเคราะห์เรื่องสั้นของ “อิงอร” . ปรินิพนธ์ การศึกษา มหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). สงขลา : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา.
- สุนนา ประสิทธิ์พันธ์. (2541). การศึกษานันทกตขนาดสั้นของไทย ช่วง พ.ศ. 2417 - 2453 : ภาพสะท้อนและบทบาทที่มีต่อสังคม. ปรินิพนธ์ การศึกษามหา บัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- โสภัญ รอดเหตุภัย. (2541). การวิเคราะห์โลกทัศน์ในวรรณกรรมของจำลอง ฝัชลจิตร. ปรินิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร .

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นางสาวสาวิตรี สิงห์ใหม่
วันเดือนปีเกิด	18 มีนาคม 2517
สถานที่เกิด	อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	219 ถนนนิवासดำเนิน ตำบลเมืองปัก อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา 30150
ตำแหน่งหน้าที่	อาจารย์ 1 ระดับ 5
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	โรงเรียนพรพระร่วงประสิทธิ์ แขวงออเงิน เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร โทร. 0 - 2519 - 8827
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2538	กศ.บ. ภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม
พ.ศ. 2549	กศ.ม. ภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร